

IJESOS

International Journal of Educational & Social Sciences

ESBİD

Uluslararası Eğitim & Sosyal Bilimler Dergisi

CİLT 3 - VOLUME 3
SAYI 1- ISSUE 1

MAYIS 2024
MAY 2024

E ISSN 2979-9260

EDİTÖRLER | EDITORS

Dr. Necip İhsan ARIKAN

ALAN EDİTÖRLERİ | FIELD EDITORS

Prof. Dr. Yunus BULUT
Doç. Dr. Gökhan KONAT
Dr. Hüseyin TAŞLI

İLETİŞİM / CONTACT

editore@ijesos.com & ijesos@outlook.com
www.ijesos.com

ROOTINDEXING
JOURNAL ABSTRACTING AND INDEXING SERVICE

İÇİNDEKİLER | CONTENTS

Çisem YAŞAR & Doç. Dr. Mustafa Tuncay SARITAŞ

An Investigation of the Digital Literacy Skill Levels of Ceit Teacher Candidates
Böte Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Beceri Düzeylerinin İncelenmesi
Araştırma Makalesi - Research Article

1-17

Görkem ARTAGAN KIRMIZIYAPRAK

Ege ve Eski Yunan Tarihi I
Tarih Öncesi Çağlardan Klasik Çağa Kadar 1. Cilt
Kitap İncelemesi - Book Review

18-25

Abdullah CİNKARA

Değişen Dünya Düzeninde Rusya ve Çin
Russia and China in the Changing World Order
Derleme Makale - Review Article

26-36

Ramazan İLHAN

Kamu Malı Üzerine Bir Araştırma
A Study on Public Goods
Derleme Makale - Review Article

37-58

Mesut BAKIR & Y. Taha DEMİREL

Dijital Devrim
Digital Revolution
Araştırma Makalesi - Research Article

59-67

Yesevi Batuhan ZOR & Prof Dr. Yusuf BİLEN

Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr Der-Ahbâr-i Sefer-i Sigetvar Eserinin Savaş
Konulu Minyatürünün Askerî Teçhizat ve Süsleme Açısından İncelenmesi
Examination of War Themed Miniature Of Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr Der-
Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar in Terms of Military Equipment and Decoration
Araştırma Makalesi - Research Article

68-86

IJESOS

International Journal of Educational & Social Sciences

ESBİD

Uluslararası Eğitim & Sosyal Bilimler Dergisi

CİLT 3 - VOLUME 3
SAYI 1 - ISSUE 1

MAYIS 2024
MAY 2024

E ISSN 2979-9260

KURULLAR| EDITORIAL BOARDS

Baş Editör / Chief Editor

Dr. Necip İhsan Arıkan

Alan Editörleri / Field Editors

Prof. Dr. Yunus Bulut

Doç. Dr. Gökhan Konat

Dr. Hüseyin Taşlı

Danışma Kurulu / Advisory Board

Prof. Dr. Abdullah Temizkan

Prof. Dr. M. Fatih Sansar

Doç. Dr. Selim Demez

Doç. Dr. Oktay Kızılkaya

Dr. Ayşe Birhanlı

Yayın Kurulu / Publication Editors

Dr. Mustafa Gökçe

Abdullah Cinkara

Haluk Topsakal

Redaktör - Redactor

İsa Karacan

Dergi Hakkında: ESBİD, eğitim ve sosyal bilimler alanlarında yılda 2 kez yayımlanan açık erişimli ve akademik bir yayındır. Kör hakemlik sistemi uygulanmaktadır. Makalenin kabul edilmesi için en fazla % 20 benzerlik oranına sahip olması gerekir. Ancak bu oran eser tanıtımı, çeviri vb. çalışmalarda kaynak belirtmek koşuluyla istisna kabul edilmektedir. İntihal raporunun sisteme yüklenmesi ve benzerlik oranı yazarın sorumluluğudur. ESBİD'e gelen makaleler başka bir yerde yayımlanmış ya da yayın sırası bekliyor olmamalıdır. Gelen çalışmanın yayın ve telif hakkı ESBİD'e devredilmiş olup ücret veya başka imtiyaz talep edilemez. Yayınlarımız ESBİD'e ve yazara atıf yapılarak herkes tarafından kullanılabilir.

Abstracting: The International Journal of Education and Social Sciences (IJESOS) is a biannual open-access academic publication covering topics related to education and social sciences. It employs blind peer review, where referees provide opinions on submitted articles. IJESOS maintains strict anti-plagiarism measures, allowing a maximum of 20% similarity (excluding references) for research articles. Authors are responsible for uploading plagiarism reports. Articles submitted to IJESOS must not be published elsewhere. Authors transfer publication and copyright rights to IJESOS under a Creative Commons license.

ESBİD, Eğitim ve Sosyal Bilimlerin çeşitli yönlerini ele alan çalışmalar yayınlamaktadır. Yaşam boyu öğrenmeyi disiplinler arası bir alan olarak görerek antropoloji, sosyal bilimler, demografi, eğitim, epidemiyoloji ve istatistik, ekonomi, ekonometri, yönetim ve organizasyon bilimi, politika çalışmaları, psikoloji, sosyoloji ve benzeri nitel araştırmalar bu kapsamdadır. Nitelikli ampirik analizler, teorik katkılar, metodolojik çalışmalar ve geniş bir okuyucu kitlesinin erişebileceği incelemeler memnuniyetle karşılanmaktadır. Makaleler, zaman ve mekân kısıtlaması olmaksızın koşullar, ilişkiler ve sonuçları dahil olmak üzere yaşam seyrinin tüm bölümlerine yada belirli olaylara odaklanabilir.

Editör

IJESOS publishes study dealing with various aspects of the Education and Social Sciences. Seeing lifelong learning as an interdisciplinary field of study, it invites and welcomes contributions from anthropology, social science, demography, education, epidemiology, economics, econometrics, management and organisation science, policy studies, psychology, statistics, sociology and research methodology. Original empirical analyses, theoretical contributions, methodological studies and reviews accessible to a broad set of readers are welcome. Articles might focus on specific events as well as on whole segments of the life course, including determinants and consequences, social relationships and policy implications, without restrictions over time and space.

Editor

İLETİŞİM / CONTACT

editor@ijesos.com & ijesos@outlook.com
www.ijesos.com

AN INVESTIGATION OF THE DIGITAL LITERACY SKILL LEVELS OF CEIT TEACHER CANDIDATES*

BÖTE ÖĞRETMEN ADAYLARININ DİJİTAL OKURYAZARLIK BECERİ DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ

Çisem YAŞAR

Öğr. Gör., İstanbul Gelişim MYO, Bilgisayar Teknolojisi
Lect., İstanbul Gelişim Vocational School, Computer Technologies.
cyasar@gelisim.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-0765-861X

Mustafa Tuncay SARITAŞ

Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi / Assoc. Prof. Dr., Balıkesir University
tsaritas@balikesir.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0001-6956-9519

Makale bilgisi | Article information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 16 Ocak / 16 January

Kabul Tarihi / Date Accepted: 21 Nisan / 21 April

Yayın Tarihi / Date Published: 26 Mayıs / 26 May

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Mayıs 2024 / May 2024

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11316718>

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Yaşar, Ç. & Sarıtaş, M. T. (2024).
An Investigation of the Digital Literacy Skill Levels of Ceit Teacher Candidates.
IJESOS International Journal Of Educational and Social Sciences 3(1), 1-17.

İntihal: Bu makale turnitin.com yazılımınca yazar tarafından taranmıştır.

İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned with turnitin.com by writer. No plagiarism
detected.

*This study is based on the first author's master's thesis and the second author is the thesis
advisor of the first author.

İletişim:

e-posta: editor@ijesos.com

Web: www.ijesos.com

Öz:

Bu çalışmanın amacı, bilgisayar ve öğretim teknolojileri bölümü öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık için Avrupa Dijital Yeterlilik Çerçevesi'ndeki yeterlilik düzeylerini değerlendirmektir. Veriler, yarı yapılandırılmış bir görüşme formu ve nitel araştırma tekniklerinden biri olan betimsel içerik analizi kullanılarak toplanmıştır. Veri toplama aracına son halini vermek için uzman tavsiyesinden yararlanılmıştır. Katılımcılar, 2018-2019 akademik yılı bahar döneminde Batı Anadolu'daki bir üniversitenin eğitim fakültesinde öğrenim gören 16 öğretmen adayından oluşmaktadır. Görüşme formundan elde edilen bilgilerden beş ana tema ve alt temalar oluşturulmuştur. Ana temalar bilgi işleme, iletişim, içerik oluşturma, güvenlik ve problem çözmedir. Avrupa Dijital Yeterlilik Çerçevesi'ne uygun olarak geliştirilen form kullanılarak toplanan verilerin analiz edilmesi sonucunda dijital okuryazarlık becerileri açısından dokuz öğretmen adayının uzman düzeyde, beş öğretmen adayının gelişim düzeyinde ve iki öğretmen adayının başlangıç düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca üçüncü ve dördüncü sınıf öğretmen adaylarının ifade edilen sorulara acemi seviyesine uygun bir kullanıcı düzeyinde yanıt verdikleri dikkat çekmektedir. Eğitimcilerin bu sorunların farkında olması ve uygun öğretim programlarının bu sorunlar göz önünde bulundurularak geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa dijital yeterlilik çerçevesi, dijital okuryazarlık, kariyer, böte, öğretmen adayları.

Abstract:

The aim of this study is to evaluate the proficiency levels of pre-service teachers in the Department of Computer Education and Instructional Technology in the European Digital Competence Framework for digital literacy. Data were collected using a semi-structured interview form and descriptive analytic methodology, one of the qualitative research techniques. Expert advice was used to finalize the data collection tool. The participants consisted of 16 pre-service teachers studying at the faculty of education of a university in Western Anatolia in the spring semester of the 2018-2019 academic year. Five main themes and sub-themes were formed from the information obtained from the interview form. The main themes are information processing, communication, content creation, security and problem solving. After analyzing the data collected using the form developed in accordance with the European Digital Competence Framework, it was determined that nine pre-service teachers were at the expert level, five pre-service teachers were at the development level and two pre-service teachers were at the beginning level in terms of digital literacy skills. In addition, it is noteworthy that third and fourth grade pre-service teachers responded to the questions expressed at a user level suitable for novice level. It is recommended that educators should be aware of these problems and appropriate curricula should be developed with these problems in mind.

Key Words: European digital competence framework, digital literacy, careers, ceit, prospective teachers.

INTRODUCTION

The changes and developments resulting from the rapid development of information and communication technologies are reshaping every aspect of our lives. One of the most important outputs of these developments and changes is the Internet, and it has taken an important place in the life of individuals from every group, especially from the beginning of the 21st century to the present. Women, men, children, adults, academics, teachers, health workers, civil servants, pensioners, business owners, those involved in politics, that is, almost everyone has a smart phone, tablet or computer connected to the Internet, and they devote the vast majority of their time to the Internet thanks to these tools (Ogelman, Demirci, & Güngör, 2021).

The world's population has reached 8.01 billion people, according to a report by the international digital marketing firm "We Are Social" from January 2023. 64% of the world's population, or 5.16 billion people, have internet connection. On average, people use the internet for 6 hours and 37 minutes, and 92.3% of users access it through mobile devices. 3 hours and 37 minutes per day are spent online on mobile devices (Dijilopedi, 2023). People are observed to spend the majority of their time online as a result. As a result, it is crucial that people plan their time on the internet and other digital platforms in a way that advances their growth and quality of life.

The concept of digital literacy, which emerged in the period of intense digitalization, has begun to occupy a very important place in line with the development and production needs of individuals. Digital literacy is a comprehensive concept beyond using devices such as phones, computers, and tablets and mastering the software contained in these devices (Karabacak & Sezgin, 2019). The skills that enable a person who can use digital tools to use these tools effectively in digital environments include cognitive, motor, sociological, and emotional skills (Terzi & Işli, 2020). Digital literacy can be defined as a set of multidimensional skills required to find, understand, interpret, analyze, produce and share new information with other individuals using internet-connected devices such as phones, computers and tablets.

Digital literacy is crucial for teachers and teacher candidates, just as it is for many other professions. Teachers and teacher candidates are expected to teach kids digital literacy in both official and informal settings. Teachers and teacher candidates should be proficient in digital literacy in order to use technology in the classroom and teach people why and how to use it. (Özerbas & Kuranbayeva, 2018; Richardson, Clemons, & Sterrett, 2020; Arslan, 2023). As a result, research should be done to raise the pre-service teachers' levels of digital literacy. The purpose of this study was to assess pre-service teachers' levels of proficiency in the European Digital Competence Framework for digital literacy.

What is the degree of digital literacy abilities of teacher candidates studying in the Department of Computer Education and Instructional Technology (CEIT) according to the European Digital Competence Framework? is the problem that this research is trying to solve.

Restrictions of the Study

1. The study group is only available for the spring semester of the school year 2018–2019.
2. The research's sample is restricted to 16 students who are majoring in education at a university in Western Anatolia.
3. The European Digital Competence Framework-based Digital Literacy Skill Form is the only tool used in the research to collect data (Europass, 2019).

METHOD

The qualitative research method was adopted in this study. Qualitative research is defined as one of the knowledge production processes aimed at understanding and evaluating people's lives, perspectives on events, behaviors and social changes (Strauss & Corbin, 1998). In other words, qualitative research is defined as an effort to capture meaning as a result of a conversation activity with individuals (Arkonaç, 2017). In short, qualitative research is the most appropriate and frequently used method in which we define variables in situations where we do not know the variables and find answers to research questions as a result of investigations (Creswell & Poth, 2016). This study utilized descriptive analysis, a qualitative research method, in this situation. In descriptive analysis, data collected using various data gathering technologies are summarized and interpreted in accordance with specified themes. In order to reflect the opinions of the people questioned or observed in an intriguing way, the researcher frequently uses verbatim quotations. The reader is to be given a summary and interpretation of the results (Yıldırım & Şimşek, 2003).

Participants

The purposive sample method was employed in this study to select the participants. When conducting in-depth research, purposeful sampling is employed to gather data by choosing special cases (Neuman, 2016). Since the purpose of qualitative research is not to generalization, researchers generally do not work with large groups, and in order to provide information for comprehensive research in sample selection, it makes it possible to select rich cases (Patton, 2014). One of the purposive sampling techniques, the criterion sampling approach, was used to select the participants. The goal of the criterion sampling method is to examine every case that satisfies a set of criteria. The researcher may develop the aforementioned criterion or criterion(s) or use a pre-prepared list of criteria (Yıldırım & Şimşek, 2005).

13 of the participants in the study who were contacted using the criterion sample method were undergraduate 4th grade students, while two others were in undergraduate 3rd grade. When the data on the types of high schools graduated by the pre-service teachers participating in the study were analyzed, it was seen that 11 of them graduated from Vocational and Technical Anatolian High School, three from Anatolian High School and one from Science High School. At the same time, according to the information about the departments they studied in high school, six prospective teachers graduated from science program, six prospective teachers graduated from information technologies program, two prospective teachers graduated from web design program and one prospective teacher graduated from network systems program. The goal of setting the criterion in this situation was to assess the likelihood that teacher candidates who were just beginning their undergraduate degree had lower levels of digital literacy than those who use social media and choose teaching as a career.

Data Gathering Instruments

In this study, information was gathered using a semi-structured interview form. When a question concerning the topic of the research project is not defined clearly, the interview form provides an advantage in terms of clarity (Çepni, 2007). Even if the questions in the form are prepared in advance, questions can be added, removed or changed according to the situation of the study. Semi-structured interviews enable the researcher to act according to the relevant situation by asking "probing questions" for the scope of the study depending on the answers given (Bal, 2016). On this situation, care was taken to make the interview questions on the researcher's prepared interview forms plain, intelligible, and straightforward. Two expert opinions were obtained in order to determine how well the prepared form fits the intended goal and to make it clear and applicable. The first expert is a professor who works at a university, and the second is a teacher who has undergone special training in his area of knowledge. The forms were revised after considering the experts' opinions. A pilot study with three future instructors was done in the second stage, and information regarding the issues that were discovered is provided under the appropriate subject. The semi-structured interview form used in the study was called as:

Based on the European Digital Competence Framework, a form for measuring digital literacy skills was created.

The question "What is the level of digital literacy skills of teacher candidates studying at the CEIT department according to the European Digital Competence Framework" served as a model for developing the interview questions for the semi-structured form. The most recent version of the European Digital Competence Framework, DigComp 2.1 (Digital Competence Framework for Citizens), was utilized to create the digital literacy skill form.

Together, the Human Capital and Employment Unit has created DigComp 2.1. The categories specified by the European Digital Competence Framework information processing, communication, content creation, security, and problem-solving were utilized in the study. The study's participant teacher candidates had proficiency levels of Basic user, Independent user, and Sufficient user for the questions posed for each area.

Basic User: This refers to training applicants who possess the knowledge and abilities required at the entry level for each category.

Independent User: This term refers to teacher candidates who possess intermediate capabilities in each category, i.e., abilities to execute tasks on their own.

Sufficient Users: Users who are sufficiently skilled in each category include teacher candidates who possess specialized (high) level skills.

There were 23 questions related to basic user skills, 27 questions related to independent user skills, and 25 questions related to sufficient user skills in the created form. In other words, a total of 75 questions were asked in the form created to determine the digital literacy skill levels of teacher candidates. The researcher organized the responses to the questions provided by the teaching applicants into three levels. "Expert Level," "Development Level," and "Beginner Level" were these. The "5" and "4" measurement and evaluation ratings within the Expert Level were separated. The "5" rating means "I definitely do", while the "4" rating means "I mostly do". The Development Level was divided into measurement and evaluation ratings in the form of "3" and "2" within itself. The "3" rating indicates the meaning of "I do it partially", while the "2" rating refers to the meaning of "I do it occasionally". The Beginner Level was divided into "1" and "0" measurement and evaluation ratings within itself. A rating of "1" means "I do very little", while a rating of "0" means "I can't do at all" (Table 1). The purpose of including the "0" or "1" ratings in the form was to determine the skills that a teacher candidate who was in the final year of undergraduate education can do little or nothing. The skills that the teacher candidates do little or not at all are presented in the findings section. The suggestion developed in this context is as follows; The Digital Skills form prepared on the basis of the European Digital Competence Framework should be applied to pre-service teachers at the end of each semester, the competencies of pre-service teachers in the questions should be measured and it should be determined in which questions they have problems. The curriculum should be organized according to the problems identified.

Table 1: Raitings of measurement and evaluation

Expert Level		Development Level		Beginner Level	
5	4	3	2	1	0
I Definitely Do	I Mostly Do	I Partially Do	I Do Occasionally	I Do Very Little	I Can't Do at All

Pilot Implementation Process

In the context of the study, during the pilot implementation of the digital literacy skill form prepared based on the European Digital Competence Framework, it was found some teacher candidates did not know the meaning of some of the concepts in the questions contained in the form, and a solution proposal was developed for this. These concepts can be listed as follows: RSS, Ergonomics, and Methodology.

Data Collection Process

Two expert opinions were sought in order to determine the degree to which the researcher's prepared interview questions suit the intended purpose and to assess their understandability and applicability. One of the specialists was a university professor, and the other was a teacher who had earned his expert status in his area of expertise. The comments from the experts was taken into consideration when organizing the semi-structured interview forms. Before the questions in the semi-structured interview form, which took its final shape, were answered by the teacher applicants, a trial implementation with three candidate teachers was carried out. The academician and the researcher worked jointly to oversee the use of the forms.

Validity and Reliability

One of the most crucial standards for scientific research is validity and dependability, especially in qualitative research. The validity and reliability study carried out in qualitative research, however, is one of the most significant distinctions between it and quantitative research (Yıldırım & Şimşek, 2013). Maxwell (1992), Flinders (1997), Hammersley (1998) and Silverman (2001) stated that researchers conducting qualitative research should not only use methods and techniques related to the subject they are researching, but also conduct validity and reliability studies that will increase the value of the researched subject. To collect thorough data and improve the study's validity and reliability, the researcher devised an interview form for this investigation. After that, professional judgment was consulted to confirm whether or not the form's questions were appropriate. The fact that participation in the study was entirely optional and that they had the option

of declining to answer any questions they felt uncomfortable answering was made very apparent to the participants.

The research process and what was done during the procedure were detailed in order to support the study's external validity. Before the completed form was used, a pilot study with three future teachers was done. For the issues that arose during the pilot application, solutions were established, and the form was used for four weeks by pre-service teachers. Throughout this process, the pre-service teachers' written reflections were documented. A full explanation of the methodology, study subjects, data gathering methods, tools, and processes, as well as how the results were created, was also given.

All research findings were presented directly, objectively, and without any interpretation for the internal reliability study. The researcher copied the collected data to Microsoft Excel for this reason, and after rereading, coding categories were made. Content and descriptive analysis resulted in the conversion of coding categories into open coding. The consistency between the researcher and the expert (coder) was measured to assess the coding's dependability. To test the consistency of the coders from the participant's written form, three pre-service teachers' written forms were selected and replicated. The researcher and the subject-matter expert then evaluated the selected forms objectively and created explanatory codings suitable for content analysis. Therefore, by contrasting the codes that were independently coded by the researcher and the expert, the consistency between the coders was ascertained.

Data Analysis Process

Finding the concepts and linkages required to make the acquired data understandable is the definition of content analysis's goal (Yıldırım & Şimşek, 2005). In order to compare the codes, consistency was calculated. Following this procedure, the responses to the questions in the form chosen for the evaluation of open coding were analyzed and classified as "agree" or "disagree" using checkboxes. When the researcher and the expert conducted their examinations, it was agreed that there was agreement if they both selected the same answer to the pertinent question and disagreement if they selected a different answer. Miles and Huberman's (1994) consistency percentage (reliability) formula was used to determine the reliability of the content analysis. The consistency percentage is calculated as follows:

$$\text{Reliability} = \text{Consensus} / (\text{Consensus} + \text{Disagreement}) \times 100$$

According to Yildirim and Simsek (2003), when the consistency percentage in the calculation of reliability in a qualitative study is 70%, it means that the study has reached the reliability percentage. In this study, the fact that the rate in the form was 70% and above showed that the consistency between the coders was sufficient. After ensuring consistency

between the researcher and the expert, abbreviations of code units created for meaning were placed in square brackets in the table, and abbreviations created in the opinions of teacher candidates were included. Due to the fact that teacher candidates expressed opinions in accordance with more than one category, the total number of opinions might be different.

FINDINGS

The digital literacy abilities of the teacher candidates taking part in this study were assessed using a form created based on the European Digital Competence Framework. These five primary themes were "Information Processing," "Communication," "Content Creation," "Security," and "Problem-Solving." Sub-themes were identified in order to assess each primary theme developed for the study's level of competence. 'Basic User,' 'Independent User,' and 'Sufficient User' were the names of these sub-themes. The number, percentage, and total values related to the answers given by the participants to the questions belonging to the 'Basic User' level are presented in Table 2.

As shown in Table 2., of the 367 responses provided by the 16 teacher candidates who took part in the study in response to the 23 basic user-level questions on the information processing, communication, content creation, security, and problem-solving themes, 78.47% were at the expert level, 19.89% were at the development level, and 1.63% were at the beginner level.

Table 2: Information about basic user skills

	Levels	Number	%	Total
Expert	5	204	55.59	78.47
	4	84	22.89	
Development	3	61	16.62	19.89
	2	12	3.27	
Beginner	1	0	0.00	1.63
	0	6	1.63	

As a result, when the 367 responses given by the teacher candidates to the questions associated with the skills they should know at the entry-level in the Digital Literacy Skill form were examined, it was seen that 63 responses were related to Communication category, 64 responses were related to Computing category, 64 responses were related to Content Creation category, 80 responses were related to Problem-Solving category, and 96 responses were related to the Security category. In addition, it was found that with 78.47%, the skills that teacher candidates should know at the entry level

were at the expert level (*i.e.*, at the top level). In addition, it is noteworthy that the teacher candidates answered six questions at the beginner level and 73 questions at the developmental level. These questions were included in the basic user categories.

In Table 3., the participants' responses to the questions from the 'Independent User' level are broken down by number, percentage, and total value.

In Table 3., it was found that 63.57% of the 431 answers provided by 16 teacher candidates to 27 questions from the independent user level on the topics of computing, communication, content creation, security, and problem-solving were at the expert level, 28.07% were at the development level, and 8.35% were at the beginner level.

Table 3: Information about independent user skills

	Levels	Number	%	Total
Expert	5	155	35.96	63.57
	4	119	27.61	
Development	3	86	19.95	28.07
	2	35	8.12	
Beginner	1	22	5.10	8.35
	0	14	3.25	

As a result, when the 461 responses given by the teacher candidates to the questions at an intermediate level (that is, questions about the skills that he/she should be able to do on his own) in the Digital Literacy Skill form were examined, it was seen that 79 responses were related to Communication category, 80 responses were related to Computing category, 80 responses were related to Content Creation category, 80 responses were related to Problem-Solving category, and 112 responses were related to the Security category. In addition, it was found that with 63.57%, the skills that teacher candidates should do at the intermediate level (*i.e.*, skills that he/she should be able to do on his own) were at the expert level (*i.e.*, at the top level). Moreover, it is noteworthy that the teacher candidates answered 36 questions at the beginner level and 121 questions at the development level. These questions were included in the independent user categories.

In Table 4., the participants' responses to the questions at the "Sufficient User" level are broken down by number, percentage, and total value.

As shown in Table 4., of the 399 responses provided by 16 teacher candidates to 25 questions from the sufficient user level on the topics of computing, communication, content creation, security, and problem-solving, 49.12% were at the expert level, 43.11% were at the development level, and 7.77% were at the beginner level.

Table 4: Information about sufficient user skills

	Levels	Number	%	Total
Expert	5	102	25.56	49.12
	4	94	23.56	
Development	3	115	28.82	43.11
	2	57	14.29	
Beginner	1	19	4.76	7.77
	0	12	3.01	

As a result, when the 399 responses given by the teacher candidates to the questions that they should know at a high level in the Digital Literacy Skill form were examined, it was seen that 48 responses were related to Problem-Solving category, 64 responses were related to Communication category, 80 responses were related to Content Creation category, 96 responses were related to Computing category, and 111 responses were related to the Security category. In addition, it was found that with 49.12%, the skills that teacher candidates should know at a high level were at the expert level (*i.e.*, at the top level). Moreover, it is noteworthy that the teacher candidates answered 31 questions at the beginner level and 172 questions at the developmental level. These questions were included in the independent user categories.

When all the main themes were evaluated in general, it was seen that nine teacher candidates were at the expert level, five teacher candidates were at the development level, and two teacher candidates were at the beginner level. This shows that teacher candidates were experiencing problems with the questions expressed above about this situation. Therefore, it is recommended that educators should be informed about these questions and carry out studies related to them.

CONCLUSION, DISCUSSION AND RECOMMENDATIONS

The five primary themes found in the digital literacy skill form created using DigComp 2.1, the most recent iteration of the European Digital Competence Framework, were utilized to analyze the digital literacy abilities

of the teacher candidates taking part in the study. Information processing, communication, content creation, security, and problem-solving are some of these themes. Sub-themes were identified in order to assess the competency level of each primary theme developed during the study. 'Basic User,' 'Independent User,' and 'Sufficient User' were the sub-themes created from the determined sub-themes.

According to the answers given to the questions in the "Basic User" sub-theme, 1.63% of the teacher candidates who took part in the study were at the beginning level, 19.89% were at the development level, and 78.47% were at the expert level.

According to the answers given to the questions in the "Independent User" sub-theme, 63.57% of the teacher candidates who took part in the study were at the expert level, 28.07% were at the development level, and 8.35% were at the beginner level.

According to the answers given to the questions posed under the sub-theme of "Proficient User", 49.12% of the pre-service teachers participating in the study were at the expert level, 43.11% at the development level, and 7.77% at the beginner level.

In the literature, Cetin (2016) concluded that the internet usage frequency of an individual causes a positive increase in the digital literacy level. He stated that increasing the computer usage time increased the individual's experience with technological tools. He emphasized that over time, the increasing knowledge and experiences of the individual would have a significant effect on increasing digital literacy skill levels. In a study by Kozan and Ozek (2019) with teacher candidates, it was discovered that the degree of digital literacy was high and that it grew with the amount of time spent using computers. In a different study that looked at teacher candidates' levels of digital literacy in Turkey, it was found that teacher candidates believed they had high levels of digital literacy and that they were sufficient (Ozerbas & Kuralbayeva, 2018). The level of digital literacy among teacher candidates was found to be intermediate in Yontar's (2019) survey of elementary school and social studies teacher candidates.

It may be concluded from the research's findings and literature that the teacher candidates who took part in it possess sufficient levels of digital literacy. It is noticeable, nonetheless, that their degree of proficiency in the questions posed concerning the theme of content production is at the development stage. Additionally, it was noted that teacher candidates in the 3rd and 4th grade of undergraduate studies had improved digital literacy abilities.

After analyzing the data gathered using the form developed in accordance with the European Digital Competence Framework, it was found

that, in terms of digital literacy skills, nine teacher candidates were at the expert level, five teacher candidates were at the development level, and two teacher candidates were at the beginner level. Additionally noteworthy is the fact that undergraduate third- and fourth-grade teacher candidates respond to questions that are phrased at a novice-appropriate user level. The questions that our teacher applicants struggled with are listed in the findings section. It is advised that educators are aware of these problems and that suitable curricula be developed with these problems in mind.

Recommendations

1. This study used a qualitative research design for its execution. Future studies could employ different variables and be quantitative or mixed pattern study.
2. Teacher candidates who were enrolled in the CEIT department's continuing education participated in the study. Students studying computer technology at vocational high schools and teacher candidates who are pursuing their studies in other disciplines may also participate.
3. Teachers who have graduated from the CEIT department should take an active role in raising digitally literate individuals. In this context, it is necessary that teachers of other branches should not teach the information technology course, except for teachers who graduated from the CEIT department.
4. A separate study can be carried out on each theme in which the levels of usage of digital skills are determined.
5. The scope of the course given to teacher candidates related to digital literacy levels can be expanded.

REFERENCES

- Arkonaç, S. A. (2017). Psikolojide söz ve anlam analizi: niteliksel duruş [Analyzing words and meaning in psychology: a qualitative stance]. *Hiperlink Yayınları*.
- Arslan, A. (2023). Determining the Effect of University Students' Technology Usage Levels on Digital Reading Self-Efficacy. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 12(1), 73-84. doi.org/10.14686/buefad.993603
- Bal, H. (2016). Nitel araştırma yöntem ve teknikleri (uygulamalı-örnekli)[Qualitative research methods and techniques (applied-examples)]. *Bursa: Sintez Yayıncılık*.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2016). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches. *Sage publications*.
- Çepni, S. (2007). Araştırma ve proje çalışmalarına giriş [Introduction to research and project work]. *Trabzon: Celepler Matbaacılık*.
- Çetin, O. (2016). Pedagojik Formasyon Programı ile Lisans Eğitimi Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi [Investigation of Digital Literacy Levels of Pedagogical Formation Program and Undergraduate Science Teacher Candidates]. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2). doi.org /10.17556/jef.01175.
- Dijilopedi, 2023. <https://dijilopedi.com/2019-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/> (Erişim Tarihi: 28 Ekim 2023.)
- Flinders, D. J. (1997). Interviews: An introduction to qualitative research interviewing: Steinar kvale. thousand oaks, ca: Sage publications, 1996.
- Karabacak, Z. İ., & Sezgin, A. A. (2019). Türkiye’de dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık [Digital transformation and digital literacy in Turkey]. *Türk İdare Dergisi*, 1(488), 319-343.
- Kozan, M., & Özek, M. B. (2019). Böte bölümü öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ve siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarının incelenmesi [Investigation of pre-service teachers' digital literacy levels and their sensitivity to cyberbullying]. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 107-120. doi.org/10.18069/firatsbed.538657.
- Hammersley, M. (1998). Partisanship and credibility: the case of antiracist educational research.
- Maxwell, J. (1992). Understanding and validity in qualitative research. *Harvard Educational Review*, 62(3), 279-301.
- Neuman, W. L. (2016). Toplumsal araştırma yöntemleri: nitel ve nicel araştırmalar [Social research methods: qualitative and quantitative research]. *Ankara:Yayın Odası*.
- Ogelman, H. G., Demirci, F., & Güngör, H. (2022). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi [Investigation of digital literacy levels of preschool education teachers]. *Trakya eğitim dergisi*, 12(1), 235-247. doi.org/10.24315/tred.887072.

- Özerbaş, M. A., & Kuralbayeva, A. (2018). Türkiye ve Kazakistan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin değerlendirilmesi [Assessment of digital literacy levels of pre-service teachers in Turkey and Kazakhstan]. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 16-25. doi.org/10.21666/muefd.314761.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri [Qualitative research and evaluation methods]. *Ankara: Pegem Akademi*.
- Richardson, J. W., Clemons, J., & Sterrett, W. (2020). How Superintendents Use Technology to Engage Stakeholders. *Research in Educational Administration & Leadership*, 5(4), 954-988.
- Silverman, D. (2001). Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing Talk, Text and Interaction. *Forum Qualitative Sozialforschung Forum: Qualitative Social Research*, 2(3), doi.org/10.17169/fqs-2.3.923.
- Strauss, A. & Corbin, J. (1998). Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Terzi, O. & İşli, A. G. (2020). Dijitalleşen dünyada dijital okuryazarlık: banka müşterileri üzerine bir araştırma [Digital literacy in a digitalizing world: a study on bank customers]. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AKSOS)*, 7, 50-67.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2003). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri [Qualitative Research Methods in Social Sciences]. *Ankara: Seçkin Yayınları*.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (5. Baskı) [Qualitative research methods in social sciences. (5th ed.)]. *Ankara: Seçkin Yayıncılık*.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (9. Baskı) [Qualitative research methods in social sciences. (9th Edition)]. *Ankara: Seçkin Yayıncılık*.
- Yontar, A. (2019). Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri [Digital literacy levels of pre-service teachers]. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 815-824, doi.org/10.16916/aded.593579.

Genişletilmiş Özet

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin zamanla gelişmesi ve güncellenmesi ile oluşan değişim ve gelişmeler hayatımızın her alanını yeniden şekillendirmektedir. Bu gelişme ve değişmelerin en önemli çıktılarından birini de internet oluşturmaktadır özellikle 21. yüzyılın başından günümüze kadar her gruptan bireyin yaşamında önemli bir yer edinmiştir.

Uluslararası dijital pazarlama firması olan We Are Social'ın Ocak 2023 tarihli raporuna göre dünya nüfusu 8.01 milyara ulaştı. Dünya nüfusunun %64'ü, yani 5,16 milyar kişi internet bağlantısına sahiptir. İnsanlar ortalama 6 saat 37 dakika internet kullanıyor ve kullanıcıların %92,3'ü internete mobil cihazlar üzerinden erişim sağlamaktadır. Günde 3 saat 37 dakika mobil cihazlarda çevrimiçi olarak geçirilmektedir (Dijilopedi, 2023). Sonuç olarak insanların vakitlerinin büyük bir çoğunluğunu internette geçirdiği görülmüştür. Bu bağlamda insanların internet ve

dijital platformlarda geçirdikleri zamanı bireyin gelişimine ve yaşamına katkı sağlayacak şekilde düzenlenmesi çok büyük önem taşımaktadır. Günümüzde dijitalleşmenin yoğun olarak görüldüğü süreçte, bireylerin gelişiminde ve üretkenliğinde ihtiyaç duydukları becerilerin arasında dijital okuryazarlık önemli bir yer edinmeye başlamıştır. Dijital araçları kullanabilen kişinin bu araçları dijital ortamlarda etkili kullanmasını sağlayan becerileri (bilişsel, motor, sosyolojik ve duygusal becerileri) kapsamaktadır (Terzi ve Gülgün İşli, 2020). Dijital okuryazarlığın, birçok meslek grubunda olduğu gibi öğretmenlerin ve öğretmen adayları için de çok önemli olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin ya da öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerine sahip olması aynı zamanda bu becerileri formal ve informal yollarla öğrencilere kazandırması beklenmektedir. Eğitimde teknolojinin kullanılması ve bireylere teknolojinin neden ve nasıl kullanılacağına öğretilebilmesi için öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık yetkinliğine sahip olması gerekmektedir (Özerbaş ve Kuralbayeva, 2018).

Araştırmada öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada Avrupa Dijital Yeterlilik Çerçevesine göre öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık beceri düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda "BÖTE bölümünde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının Avrupa Dijital Yeterlilik Çerçevesine göre dijital okuryazarlık becerilerinin düzeyleri nasıldır?" sorusuna çözüm bulunması hedeflenmektedir. Çalışmanın katılımcılarını 2018 - 2019 eğitim öğretim yılının bahar yarıyılında Batı Anadolu'da bulunan bir üniversitenin eğitim fakültesine devam etmekte olan 16 öğretmen adayından (beş kadın ve 11 erkek) oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın problem cümlesi yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruların oluşmasına öncülük etmiştir. Dijital okuryazarlık beceri formu oluşturulurken; Avrupa Dijital Yeterlilik Çerçevesinin en son sürümü olan DigComp 2.1 [Digital Competence Framework for Citizens] kullanıldı. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının Avrupa Dijital Yeterlilik Çerçevesinin en son sürümü olan DigComp 2.1'e göre hazırlanan rapora göre dijital okuryazarlık beceri formunda kullanılan '*Bilgi İşlem*', '*İletişim*', '*İçerik Oluşturma*', '*Güvenlik*', '*Problem Çözme*' olmak üzere beş ana temada incelenmiştir. Çalışmada oluşturulan her ana temaya ait yeterlilik düzeyini belirlemek amacıyla alt temalar belirlenmiştir. Belirlenen alt temalar '*Temel Kullanıcı*', '*Bağımsız Kullanıcı*' ve '*Yeterli Kullanıcı*' olarak alt temalara ayrılmıştır. Elde edilen bulgular ve alanyazına bakıldığında öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerinin kullanımının araştırmaya katılan öğretmen adaylarında yeterli düzeyde olduğunu söylemek mümkündür. Fakat araştırmaya katılan öğretmen adaylarının içerik oluşturma temasına ait sorular sorulardaki yeterliliğinin gelişim düzeyinde olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca Lisans 3. ve 4. Sınıfa devam eden öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerinde gelişim göstermekte olduğu görülmüştür.

Extended Abstract

The changes and developments that occur with the development and updating of information and communication technologies over time reshape every aspect of our lives. One of the most important outputs of these developments and changes is the internet, which has gained an important place in the lives of individuals from every group, especially from the beginning of the 21st century to the present day.

According to the January 2023 report of We Are Social, an international digital marketing firm, the world population has reached 8.01 billion. 64% of the world

population, or 5.16 billion people, have an internet connection. People use the internet for an average of 6 hours 37 minutes and 92.3% of users access the internet via mobile devices. 3 hours and 37 minutes a day are spent online on mobile devices (Dijilopedi, 2023). As a result, it has been observed that people spend most of their time on the internet. In this context, it is of great importance to organize the time people spend on the internet and digital platforms in a way that contributes to the development and life of the individual. Today, in the process of intensive digitalization, digital literacy has started to gain an important place among the skills that individuals need in their development and productivity. It covers the skills (cognitive, motor, sociological and emotional skills) that enable the person who can use digital tools to use these tools effectively in digital environments (Terzi & Gülgin İşli, 2020). It can be said that digital literacy is very important for teachers and pre-service teachers as it is for many professional groups. Teachers or prospective teachers are expected to have digital literacy skills and at the same time, they are expected to provide these skills to students in formal and informal ways. In order to use technology in education and to teach individuals why and how to use technology, teachers and pre-service teachers should have digital literacy competencies (Özerbaş & Kuralbayeva, 2018).

In the research, it was revealed that studies should be carried out to improve the digital literacy skills of teachers and pre-service teachers. In this study, it was aimed to determine the digital literacy skill levels of pre-service teachers according to the European Digital Competence Framework. In line with the aim of the study, it is aimed to find a solution to the question "How are the levels of digital literacy skills of pre-service teachers studying in the Department of ITET according to the European Digital Competence Framework?". The participants of the study consisted of 16 pre-service teachers (five female and 11 male) attending the faculty of education of a university in Western Anatolia in the spring semester of the 2018-2019 academic year. A semi-structured interview form was used as a data collection tool. The problem statement of the research led to the questions in the semi-structured interview form. While creating the digital literacy skills form; DigComp 2.1 [Digital Competence Framework for Citizens], the latest version of the European Digital Competence Framework, was used. According to the report prepared according to DigComp 2.1, the latest version of the European Digital Competence Framework, the pre-service teachers participating in the study were examined in five main themes: 'Information Processing', 'Communication', 'Content Creation', 'Security', 'Problem Solving', which were used in the digital literacy skills form. Sub-themes were determined in order to determine the level of proficiency for each main theme created in the study. The sub-themes were divided into 'Basic User', 'Independent User' and 'Proficient User'. Considering the findings and the literature, it is possible to say that the use of digital literacy skills of the pre-service teachers participating in the study is at an adequate level. However, it is noteworthy that the competence of the pre-service teachers participating in the study in the questions asked in the theme of content creation is at the development level. In addition, it has been observed that pre-service teachers who continue their 3rd and 4th year of undergraduate education show improvement in their digital literacy skills.

**Kitap İncelemesi:
Ege ve Eski Yunan Tarihi I**

Yazar: Prof. Dr. Mehmet Ali Kaya

Görkem ARTAGAN KIRMIZIYAPRAK

Tarih Anabilim Dalı / Department of History
gorkemartagankaya@gmail.com
ORCID ID: orcid.org/0000-0002-9771-7176

Çalışma bilgisi | Study Information

Makale Türü / Article Type: Kitap Değerlendirmesi / Book Review

Geliş Tarihi / Date Received: 12 Ocak / 12 January

Kabul Tarihi / Date Accepted: 21 Ocak / 21 January

Yayın Tarihi / Date Published: 26 Mayıs / 26 May

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Mayıs / May

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11316495>

Bu Çalışmaya Atıf İçin / To Cite This Study:

Artagan Kırmızıyaprak, G. (2024). [Kitap İncelemesi: Ege ve Eski Yunan Tarihi I, 1. Basım]. *IJESOS International Journal Of Educational and Social Sciences* 3 (1), 18-25.

İntihal: Bu makale turnitin.com yazılımınca yazar tarafından taranmıştır.

İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned with turnitin.com by writer. No plagiarism detected.

İletişim:

e-posta: editor@ijesos.com

Web: www.ijesos.com

Öz:

Bu çalışmada Prof. Dr. Mehmet Ali Kaya tarafından iki cilt olarak tasarlanan Ege ve Eski Yunan Tarihi isimli eser incelenmiştir. Araştırma eserinin incelediğimiz bu birinci cildi tarih öncesi çağlardan Klasik Çağ'a kadar olan zaman zarfını anlatmakta ve söz konusu dönemin siyasi, sosyal ve kültürel olaylarına ışık tutmaktadır. Ege ve Eski Yunan Tarihi Ege'de filizlenmiş, gelişmiş ve sona ermiş bir uygarlığın ifadesidir. Eskiçağ uygarlığının doğuş öyküsü her ne kadar Ege'de başlamış olsa da Yunanistan ve hatta tüm Akdeniz bu uygarlığın gelişiminde etkili olmuştur. Böylece Akdeniz dünyası bu tarihi hikâyenin bir bileşeni haline gelmiştir. Tarih öncesinden Klasik Çağ'a kadar olan bu dönem Batı uygarlığının da mihenk taşlarındandır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken Ege ve Eski Yunan Tarihi tabirinin sadece günümüz Yunanların ataları ile ilgili bir tarih hakkında olmaması ve farklı etnik kökenden halkların katkısıyla Ege uygarlığının gelişmesidir. Bu açıdan bu zaman dilimini bilmek sonraki çağları anlamlandırmak adına da oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Ege, Eski Yunan, Homeros Çağı, Arkaik Çağ.

Abstract:

This study delves into the examination of the work titled "History of the Aegean and Ancient Greece," meticulously designed in two volumes by Prof. Dr. Mehmet Ali Kaya. The first volume of the research work, under scrutiny, narrates the time span from prehistoric ages to the Classical Era, shedding light on the political, social, and cultural events of that period. "History of the Aegean and Ancient Greece" is a manifestation of a civilization that sprouted, flourished, and eventually declined in the Aegean region. Although the genesis of ancient civilization started in the Aegean, the influence of Greece and even the entire Mediterranean was pivotal in its development. Consequently, the Mediterranean world became an integral component of this historical narrative. This period, spanning from prehistory to the Classical Era, constitutes a cornerstone of Western civilization. It is essential to note, however, that the term "History of the Aegean and Ancient Greece" does not solely pertain to the history of contemporary Greeks' ancestors. The development of the Aegean civilization is enriched by the contributions of diverse ethnicities and people of different origins. Therefore, understanding this time frame is crucial not only for comprehending subsequent eras but also for appreciating the multicultural roots that shaped the Aegean civilization.

Keywords: Aegean, Ancient Greece, Homeric Age, Archaic Age.

Kitap İncelemesi:

Ege ve Eski Yunan Tarihi I (Tarih Öncesi Çağlardan Klasik Çağa Kadar)

Yazar: Prof. Dr. Mehmet Ali Kaya, 1. Basım, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2023, 448 Sayfa, 20 Resim, 4 Harita, ISBN:978-625-8274-29-5.

Türk akademisinde Eskiçağ Tarihi alanında yaptığı farklı çalışmaları ile tanınan ve alanın saygı duyulan isimlerinden biri olan Prof. Dr. Mehmet Ali Kaya, "Ege ve Eski Yunan Tarihi" adını verdiği çalışmasını iki cilt halinde tasarlamıştır. Bu yazımızda incelemesini yaptığımız Ege ve Eski Yunan Tarihi'nin birinci cildi tarih öncesinden Klasik Çağ'a kadar olan zaman diliminin konularını ele alırken; ikinci cilt ise Klasik ve Helenistik çağlara odaklanmıştır. Bu noktada Ege ve Eski Yunan Tarihi dediğimizde akademik alanın dışında akla ilk gelen Yunanlar olabilir. Mehmet Ali Kaya'nın kitabının Önsöz'ünde (ss. 9-13) açıkladığı gibi Eski Yunan uygarlığı söz konusu alanda yaşayan ve göç edenlerin ırksal çeşitliliğinin etkisi ve Mısır, Mezopotamya, Fenike gibi uygarlıkların katkısıyla gelişmiştir. Kısacası kitabın adında geçen Ege ve Eski Yunan Tarihi tabiri sadece günümüz Yunanlarının ataları ile ilgili bir tarihin değil; Ege ve Akdeniz dünyasını maddi ve manevi anlamda kapsayan Eskiçağ uygarlığını temsil eden oldukça geniş bir tarihin ifadesidir. Giriş (ss. 15-26) bölümünde bahsi geçen konu "Denizler ve Boğazlar Bakımından Ege ve Yunan Dünyası", "Yunanların Üç Farklı Adı: Yunan, Grek ve Hellen", "Küçük Asya", "Anadolu" ve "Kaynaklar" açısından beş alt başlıkta incelenmiş ve bu sayede okuyucunun aklında temel bir şemanın belirmesine olanak tanınmıştır.

"Denizler, Yarımadalar, Adalar, Bölgeler, Kentler, Dağlar ve Irmaklar" (ss. 29-58) başlığını taşıyan Ege ve Yunan dünyasının daha iyi kavranmasını sağlayan ve önemli coğrafi noktaları anlatan birinci bölümün ilk alt başlığı olan "Ege'nin Akdeniz'i: Deukalion Mitosu" ile Ege'den Akdeniz'e kadar ulaşan ve zaman içinde kültürel bir bütünlük oluşmasına imkân tanıyan göç unsuruna dikkat çekilmesinin yanında tarihte ilk kez Sümerlerde rastlanan tufan olayının diğer halklarda ve Yunanlardaki işlenişine yer verilmiştir. "Ege'nin Yarımadalara" ve "Adalar" başlıkları doğal olarak Akdeniz'in de yarımadalara ve adalarını kapsadığı için bütüncül bir yaklaşımla anlatılmıştır. "Trakya, Traklar ve Makedonya" alt başlığında Trakya'nın coğrafi bölgelere göre konumuna, Trakya'nın güneybatısında yer alan Makedonya'nın halkına ve Trakların kökenlerine değinilmiştir. İlk bölümün beşinci alt başlığı olan "Yunanistan: Dağlık Deniz Ülkesi" altında 3 alt başlık açılarak Yunanistan anakarasının fiziki coğrafyası tarihi olay ve olgular ile de desteklenerek ekonomik faaliyetler bağlamında ele alınmış ve bu kurgu dahilinde Yunanistan'ın bölgelerine, dağlarına, ovalarına, ırmaklarına ve Attika bölgesi ile Peloponnesos Yarımadası'nı birbirine bağlayan Yunan tüccarları tarafından

bir engel olarak tanımlanan Korinthos Kistağı'na yer verilmiştir. Bu bölümün son alt başlığı söz konusu dönemde Ege ve Yunan dünyasının bir parçası olan ya da bu dünya ile en azından kültürel etkileşimde bulunmuş olan *Türkiye'nin Eskiçağ'daki Bölgeleri*'ne ayrılmıştır. Khersonenos (Gelibolu), Troas, Bithynia, Mysia, Aiolis, İyonya, Karia, Likya, Pamphylia, Kilikya bölgeleri burada başlık olarak kendilerine yer bulmuş iken Paphlagonia, Pontos, Lidya, Frigya, Lykaonia, Pisidia ve İsaoria ise "Diğer Bölgeler" alt başlığı altında toplanarak değerlendirilmişlerdir. Bu bölümde bu bölgelerde yer alan kentler hakkında da önemli bilgiler anlatılmıştır.

İkinci bölümün başlığı olan "Ege ve Eski Yunanistan'ın Tarih Öncesi" (ss. 59-76), Paleolitik Çağ'dan Bronz Çağı'na kadar Ege ve Yunanistan'ın tarih öncesine odaklanmıştır. Yazılı kaynaklara rastlamadığımız ve kullanılan alet edevat ile teknolojik gelişime göre insanlığın kültürel tarihi Paleolitik, Mezolitik, Neolitik, Kalkolitik, Bronz ve Demir çağları olarak dönemlere ayrılmıştır. Paleolitik Çağ'ın ikinci evresinin başlangıcında günümüzden 200 bin yıl kadar öncesinde düşünen/bilen insan olarak tanımlanan Homo Sapiens'in nüfusu artmış ve bu insanlar Antarktika hariç tüm Dünya'ya yayılmıştır. Bu sayede Ege ve Eski Yunanistan'da da Homo Sapiens'in ve ardından Homo Sapiens Sapiens'in yaşam merkezlerine rastlanmıştır. Bu merkezlere değinen Kaya, Yunanistan'ın üst Paleolitik kültür merkezlerinden Frankthi Mağarası'nı özel bir başlık altında incelemiştir. Buradaki yaşam günümüzden 25/20 bin yıl önce başlamış ve günümüzden 5000 yıl öncesine kadar da devam etmiştir. Ege ve Eski Yunanistan'ın Neolitik Çağ'ını ve Bakır-Taş Çağı da denilen Kalkolitik Çağ'ını anlatmıştır. Bakır ve kalayın karıştırılarak tunç/bronz madeninin kullanılması ile başlayan Bronz Çağı merkezlerinden, dönemin kültüründen bahsetmiş ve ayrı bir başlıkta bu çağın Yunan öncesi Ege halkları olan Karlar, Lelegler ve Pelasgların derli toplu bir şekilde betimlemesini yapmıştır.

Üçüncü Bölüm "Girit: Minoslar" (ss. 77-113) başlığını taşımaktadır. Girit'in coğrafi özellikleri hakkında bilgiler aktarıldıktan sonra Girit'te kurulan ilk uygarlığın kralı olan Minos'un efsanesine değinilmiştir. Girit'in tarihsel gelişimini ve Kral Minos'un tarihsel gerçekliğini açığa çıkartmak adına girilen arkeolojik kazılara da bir alt başlıkta yer verilmiştir. Arkeolojik verilerin ışığında Girit'in Eskiçağ tarihi Saraylar Öncesi Dönem (İ.Ö. 2000 öncesi veya İ.Ö. 6000-1900), Eski Saraylar Dönemi (İ.Ö. 2000-1700 veya İ.Ö. 1900-1720), Yeni Saraylar Dönemi (İ.Ö. 1700-1425), Saraylar Sonrası Dönem (İ.Ö. 1425-1100 veya 1050) olmak üzere dört döneme ayrılmıştır. Bu bölümdeki anlatımda bu kronoloji ile uyumlu bir anlatım benimsenmiştir. "Minos Sarayları ve Mimari", "Minos Sanatı ve Zanaatçılığı", "Din, Yazı: Linear A", "Minos Monarşisi ve Bürokrasi", "Girit Halkı, Köleler ve Kadınlar", "Girit Ekonomisi: Ticaret ve Ürünler" alt başlıklarında Minos ve Girit hakkında ayrıntılı bir tasvir sunulurken, "Minos Uygarlığının Sonu" alt başlığında Yeni

Saraylar Dönemi'nin sonunda Minos uygarlığının birdenbire yıkılmış olması hakkında ortaya atılan teoriler tartışılmıştır.

Dört ve altıncı bölümler Yunanistan'ın ilk Yunanları olan ve Minosların yıkılmasında etkileri de dikkate alınan "Akhalar (Mikenler)" (ss. 114-146) ile ilgili konular üzerine örülmüştür. Akhaların, kökenleri, dilleri, Homeros'un destanlarındaki izleri ve onların varlıklarına dair tartışmalar söz konusu edildikten sonra Akhaların Yunanistan'a nereden, nasıl ve ne zaman gelmiş olabilecekleri sorusuna yanıt aranmıştır. Akhaların Yunanistan'a göçleri ve Yunanistan'daki çağdaşları olarak anılan Danaolar ve Argoslara tartışmalı bir anlatımla yer verildikten sonra Troyalılar ile Akhalar arasında yaşanan Homeros'un İlyada (İlias) isimli destanında anlatılan Troya Savaşı'nın nedenleri, savaşın tarafları, süreçleri, sonuçları üzerinde durulmuş ve ardından savaşın hangi tarihte yapılmış olabileceği problemi ele alınmıştır. Troyalıların ve Akhaların komşuları olarak edebi eserlerde yer bulan halkların listesi sıralanmış ve bu hakların gerçekte Akhaların çağdaşları olup olmadığı sorgulanmıştır. Son olarak bu bölümde Hitit çivi yazılı belgelerinde geçen Akha kelimesi ile ilişkilendirilen Ahhiyava adı incelenmiştir.

Beşinci bölüme "Akhalar ve Troya Arkeolojisi" (ss. 147-175) başlığı verilmiştir. Bu bölüm altında Heinrich Schliemann tarafından Hisarlıktepe'de 1870 yılında başlatılmış olan kazılardan ve sonraki dönemdeki Troya kazılarının buluntulardan ve bu bulguların nasıl yorumlandıklarından bahsedilmiştir. Troya ile İlion isimlerinin bağlantı noktaları açıklanmıştır. Başlangıcını yine Schliemann'ın 1876 yılında Mykenai'da yaptığı ve ondan sonrasını takip eden araştırmaların sonuçlarına ve bu sonuçlara dayanarak yapılmış kronolojik ayrımlara yer verilmiştir. Orta Bronz Çağı'nda yani İ.Ö. 2000'lerde Yunanistan'ı istila ettikleri de düşünülen Akhaların Geç Bronz Çağı mimari ve sanat eserleri alt başlıklar altında incelenmiştir. Akhaların Minoslardan alarak kendilerine göre uyarlayıp benimsediği ve kil tabletler üzerine yazılan Linear B olarak adlandırılan yazının özelliklerine, yazının keşif serüvenine ve Yunancanın bir türü olarak deklare edilmesine değinilmiştir.

Altıncı bölümde "Sosyo-Politik ve Ekonomik Bakımdan Akhalar" (ss. 176-198) başlığı altında söz konusu halkın sosyal yaşamları, siyasal yapıları ve ekonomik faaliyetleri işlenmiştir. Arkeolojik bulguların şahitliğinden de sıkça yararlanan bu bölümde "Ticaret ve Ekonomi", "Dil ve Sosyo-Kültürel Yapı", "Kahramanlık Çağı: Yetenekli Denizciler ve Kale devletleri", "Monarşi ve Bürokrasi", "Savaş ve Silahlar", "Akhalarda Toplum" alt başlıkları kullanılmıştır. Ayrıca Akha toplumu "Özgürler ve Köleler", "Aile ve Kadın" ve "Din" başlıklarıyla ayrıntılandırılmıştır.

"Ege Göçleri, Dorların Yunanistan'a Gelişi ve Batı Anadolu Kıyıları" (ss. 199-219) adını taşıyan yedinci bölüm göçlerinin çıkış noktası tartışmalı olan "Ege Göçleri ya da Deniz Kavimleri" alt başlığıyla başlatılmış, takip eden sayfalarda Türkiye'ye ve Yunanistan'a yapılan göçler, Akha uygarlığının çöküşü

işlenmiştir. Bu bölümde Dorlar (Heraklesoğulları) ayrı bir başlık altında ayrıntılandırıldıkları gibi "Aioller, İyonlar, Dorlar" başlığı ile de konu pekiştirilmiştir. Böylece Bronz Çağı uygarlıklarını sona erdiren göçler ve etkileri gözler önüne serilmiştir.

Sekizinci bölüm "Karanlık Çağ ve Homeros Çağı" (ss. 220-254) başlığı uygun görülmüştür. Bronz Çağı'nı takip eden süreç modern tarihçiler tarafından Karanlık Çağ olarak nitelendirilmiştir. Bazı modern tarihçiler ise bu döneme benzerlikler ilkesinden yola çıkarak Yunan Ortaçağı demişlerdir. Burada kastedilen Avrupa Ortaçağı ile Yunan Ortaçağı arasındaki uygar-barbar çelişkesinin yapısında olan benzerliklerdir. Ayrıca toplum yapısı ve mülkiyet sahipliği benzerlikleri pekiştirmektedir. Bu adlandırmaların dışında Homeros destanlarında anlatılanlar Karanlık Çağ'ın son 150-200 yıllık bir dönemini de içerdiğinden bu çağ Homeros Çağı olarak da tanımlanmıştır. Kaya, "Homeros Çağı" başlığını kullanmayı tercih etmiş ve "Sosyal Yapı: Sınıflı Toplum", "Homeros Çağı'nda Aile ve Kadın", "Çok Krallı Monarşi", "Ekonomik Koşullar", "Mimari: Tapınaklar ve Evler", "Yunan dili, Birliği ve Barbarlar", "Hellas ve Helenler", "Spor: Şenlikler ve Oyunlar", "Yunan Alfabeti" olarak 9 alt başlıkta söz konusu çağı incelemiştir.

Dokuzuncu bölüm "Polisler ve Kolonicilik" (ss. 255-287) başlığı altında kent ya da kent devleti olarak bilinen polisin nasıl ortaya çıktığı ve polisin özelliklerini ele alınmıştır. Homeros çağından beri bilinen polis sözcüğünün tartışmalı olan tanımları, her polisin kendine özgü olan yapılanması burada açıklanmıştır. İ.Ö. 750 yılında başlayan Yunan koloniciliği İ.Ö. 550/480 yıllarında sona ermiştir. Koloniciliğin nedenleri tartışıldıktan sonra Güney İtalya, Sicilya, Batı Akdeniz kıyıları, Doğu Akdeniz kıyıları, Kuzey Ege ve Trakya, Marmara, Boğazlar bölgesi, Karadeniz'de kurulmuş olan koloniler ayrı başlıklar altında değerlendirmeye tabi tutulmuşlardır.

Onuncu bölüm "Destanlar ve Din: Homeros ve Hesiodos" (ss. 288-318) başlığına ayrılmıştır. Bilindiği üzere destanlar ve mitler üretildikleri dönemin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel koşullarını yansıttıklarından içerindeki hayal ürünleri dikkatlice temizlendikten sonra araştırmacılar açısından son derece önemlidirler. Bu bölümde Homeros'un kimliği, İlyada ve Odysseia destanları; Hesiodos ve eserleri hakkında değerli bilgiler aktarılmıştır. "Olympos Tanrıları" ve Homeros ile Hesiodos'un ilettiği bilgilerin değerlendirildiği "Ölümden Sonra Yaşam: Ölüler Ülkesi" bölümün diğer iki alt başlığını oluşturmuştur.

"Arkaik Çağ" (ss. 319-353) başlığını taşıyan on birinci bölüm İ.Ö. 800/750/620 yıllarında başlamış olabileceği ve İ.Ö. 550/480 yıllarında sona erdiği düşünülen zaman dilimine odaklanmıştır. İyonya, Aiolis kentleri ile Lidya Krallığı'nın ilişkileri, Anadolu'ya giren Kimmer istilasının etkileri, Lidya-Med ve Lidya-Pers savaşlarının kısa bir tarihçesi sunulduktan sonra dönemin para, ağırlık, uzunluk ve hacim ölçü birimleri hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca

Antik Çağ'da yaşanan ekonomik, sosyal ve siyasal değişimlerin yapısı, içerikleri ve özellikleri bakımından "Deniz Ticareti ve Sosyo-Ekonomik Yaşam", "Köleler", "Oligarşi: Arkhonlar İktidarı", "Tiranlık", "Ünlü Tiranlar" ve "Yasa Koyucular" başlıkları altında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

On ikinci bölüme Eski Yunanların Lakedaimon (Lat. Laconica ya da Laconia) olarak söz ettikleri "Sparta" (ss. 354-379) başlığı verilmiştir. İlk olarak Karanlık Çağ sırasında Sparta'nın tarihi aktarılmıştır. Sparta'nın komşuları olan Argos, Arkadia, Messenia ile yaşadığı savaşlar masaya yatırılmıştır. Uzun bir süre fetih ve yayılma siyasetini sürdüren Sparta'nın bu siyasetten vazgeçmesi ve ittifak siyasetine soyunarak Peloponnesos Birliği'ni kurması sonucunda yaşanan olaylar incelenmiştir. Sparta'nın efsanevi yasa koyucusu Lykourgos ve Sparta'nın anayasal düzeni ve anayasal kurumları açıklandıktan sonra Sparta halkının sınıflı toplum yapısı, eğitim sistemi, evlilik akdi, ilişkileri ve kadının toplum içindeki yeri değerlendirilmiştir.

Kitabın on üçüncü ve son bölümünde "Atina" (ss. 380-415) başlığı ele alınmıştır. Atina'nın tarihi anlatısı ile konu başlatılmıştır. Atina'nın içinde yer aldığı Attika Yarımadası'nın coğrafi konumunun, tarım ürünlerinin ve ticari faaliyetlerinin üzerinde durulmuştur. Yine bu bölümde Atina'nın çağdaşları ile ilişkileri, halkı (demos), yönetim biçimi, anayasal kurumları işlenmiştir. Oligarşik hükümete karşı tiran olma girişiminde bulunan Kylon, yasa koyucu Drakon, arkhon Solon ve reformları, Solon'un da akrabaları olan tiran Peisistratos ve oğulları, Kleisthenes'in halktan aldığı destek ve ileri görüşlü reformlarıyla Atina'da demokratik rejimin kurulması konuları ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Kleisthenes'in bir daha tiranlığın kurulmasına imkân tanımayacak önlemleri açıklanmış ve Atina siyasal kurumlarının anlatımıyla bölüm tamamlanmıştır.

Sonuç olarak yazar, Ege ve Eski Yunan Tarihi'nin birinci cildinde tarih öncesi dönemden başlayarak Klasik Çağ'ın başlangıcına kadar olan dönemin tasvirini ayrıntılı bir şekilde yapmıştır. Şimdiye kadar Türk akademisinde yazılmış bahsi geçen zaman dilimini ve konuları ele alan en hacimli eser olduğu göze çarpmaktadır. Kitap boyunca yeri geldiğinde kullanılan dipnotlar açıklayıcı bilgileri barındırmaktadır. Kaynak yelpazesinin genişliği kitabı değerli kılan diğer unsurlardan biridir. Bibliyografya (ss. 417-436) kısmına baktığımızda araştırmalarında önceliği antik kaynaklara vermek üzere çok sayıda Türkçe, İngilizce ve Almanca yazılmış araştırma eserlerinin yanında Homeros'un destanlarını incelemiş olan Alman klasik filolog Friedrich August Wolf'un 1795 yılında Latince kaleme aldığı "Prolegomena ad Homerum sive de operum Homericorum prisca et genuina forma variisque mutationibus et probabili ratione emendandi" isimli kitabından da yararlanmıştır. Dizin (ss.437-448) kısmı aranılan kişi ve yer isimleri ile kavramları bulmayı kolaylaştıracak şekilde eksiksiz yapılmıştır. Kitap boyunca 4 harita ve 20 resim yeri geldikçe kullanılmıştır. Nihayetinde akademide yer alanların, lisans ile lisansüstü

öğrencilerin başvurabileceği ve ayrıca konuya ilgi duyanlar ile entelektüel bilgi birikimini arttırmak isteyenlerin istifade edebileceği örnek bir eser yaratılmıştır.

DEĞİŞEN DÜNYA DÜZENİNDE RUSYA VE ÇİN
RUSSIA and CHINA in the CHANGING WORLD ORDER

Abdullah CİNKARA

Doktora, Türk Dünyası Araştırmaları, Türk Tarihi, Ege Üniversitesi
PhD Student, Turkish World Studies , Turkish History, Ege University
abdullahcinkara@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7608-8254>

Makale bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Derleme Makale / Review Article
Geliş Tarihi / Date Received: 03 Mayıs / 03 May
Kabul Tarihi / Date Accepted: 17 Mayıs / 17 May
Yayın Tarihi / Date Published: 26 Mayıs / 26 May
Yayın Sezonu / Pub Date Season: Mayıs 2024/ May 2024
Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11316321>

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Cinkara, A. (2024).
Değişen Dünya Düzeninde Rusya ve Çin. *IJESOS International Journal Of
Educational and Social Sciences* 3(1), 26-36.

İntihal: Bu makale turnitin.com yazılımınca yazar tarafından taranmıştır.
İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned with turnitin.com by writer. No
plagiarism detected.

İletişim:

e-posta: editor@ijesos.com
Web: www.ijesos.com

Değişen Dünya Düzeninde Rusya ve Çin

Abdullah CİNKARA

Öz:

Bu çalışmada yükselen güç Çin ve savaş makinesine dönüşmüş Rusya ekseninde yeni konjonktüre genel bir bakış atılacak ve öncesinde Rusya ve Çin ilişkilerinin tarihi arka planına kısaca değinilecektir. Rusya ile Çin arasında NATO benzeri veya NATO'ya karşı resmi bir ittifakın neden kurulmadığı sorgulanacaktır. İki ülke arasında gelişen askeri ve politik ilişkilere Amerika ve Batı dünyasının tutumuna değinilecektir. Rusya ve Çin arasındaki askeri, ticari ve siyasi ilişkiler şüphesiz bir çıkar birlikteliğidir. Bu iki ülke arasındaki resmi ittifakın önündeki çok sayıdaki engel ifade edilmeye çalışılmıştır. İki ülke arasındaki stratejik çıkar ortaklığını çözümleyen bu çalışma, çok kutuplu dünya düzenini teşvik eden küresel sistem düzeyinde bir uyum kavramına işaret etmektedir. 2014 yılı itibariyle bu iki ülke arasındaki ilişkinin bir üst seviyeye geçtiği söylenebilir. ABD ve Rusya rekabeti, zaten küresel ve bölgesel çıkarları birbiri ile uyuşan Çin ve Rusya'yı güvenlik politikalarında da iş birliği yapmaya ittiği söylenebilir. Gürcistan ve devamında Ukrayna işgali sonrası Batı ile ilişkileri gergin olan Rusya, Çin ile olan ortaklığını güçlendirmeye devam etmektedir. Çin'e karşı Amerika tehdidi, Çin Halk Kurtuluş Ordusu'nun modernizasyonuna ve dışa bağımlılığının azalmasına katkı sağlarken; Rusya tarafında ise NATO'nun tutumu tam teşekküllü bir Rusya-Çin ittifakının önünü açıp açmadığı tartışılmış ve bu iki devletin resmi bir ittifak kuramamasının sebepleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Rusya, Çin, ABD, United Nations, NATO, ŞİÖ.

Abstract:

In this study, we will take a general look at the new conjuncture in the axis of the rising power China and Russia, which has become a war machine, and briefly discuss the historical background of Russian-Chinese relations. It will be questioned why there is no formal alliance between Russia and China, similar to NATO or against NATO. The US and Western attitudes towards the developing military and political relations between the two countries will be discussed. The military, commercial and political relations between Russia and China are undoubtedly a common interest. There are many obstacles to a formal alliance between these two countries. Analyzing the strategic interest partnership between the two countries, this study points to a concept of alignment at the level of the global system that promotes a multipolar world order. The US-Russian rivalry has pushed China and Russia, whose global and regional interests are already aligned, to cooperate on security policies. Russia, whose relations with the West have been strained following the invasion of Georgia and subsequently Ukraine, continues to strengthen its partnership with China. The American threat results in the modernization of the People's Liberation Army of China and a decrease in external dependence. NATO's stance towards Russia, however, increases the possibility of the Russia-China alliance becoming more asymmetric in the future, despite its initial symmetry. In the midst of all these changes, energy resources, routes, transit lines, and supply security are crucial policy factors.

Keywords: Russia, China, USA, United Nations, NATO, SCO.

Giriş

Batı dünyasını ve Amerika'yı inceleyen çok sayıda kaynak varken, bu çalışma kapsamında daha çok yükselen güç Çin ve savaş makinesine dönüşmüş Rusya ekseninde yeni konjonktüre genel bir bakış atılacaktır. Rusya ile Çin arasında NATO benzeri veya NATO'ya karşı resmi bir ittifak kurabilir mi? Ya da böyle bir ittifaka ne kadar ihtiyaçları var? Böyle bir ittifakın potansiyel maliyeti, dış politikadaki bağımsızlığın azalmasına neden olur mu? Gibi sorulara cevap aradığımız çalışmamızda, iki ülke arasında gelişen askeri ve politik ilişkilere Amerika ve Batı dünyasının tutumuna göre ve maliyet çözümüyle yoluyla denge hali açıklanacaktır. Rusya ve Çin arasındaki bağımlılık seviyesine gelmiş olan askeri, ticari ve siyasi ilişkiler şüphesiz bir çıkar birlikteliğidir. Bu iki ülke arasındaki resmi ittifakın önündeki çok sayıdaki engelin somut şekilde bu çalışma ile ifade edilmesi isabetli olacaktır. İki ülke arasındaki stratejik çıkar ortaklığını çözümleyen bu çalışma, çok kutuplu dünya düzenini teşvik eden küresel sistem düzeyinde bir uyum kavramına işaret etmektedir. 2014 yılı itibariyle bu iki ülke arasındaki ilişkinin bir üst seviyeye geçtiği söylenebilir. ABD ve Rusya rekabeti, zaten küresel ve bölgesel çıkarları birbiri ile uyuşan Çin ve Rusya'yı güvenlik politikalarında da iş birliğine ittiği söylenebilir. Gürcistan ve devamında Ukrayna işgali sonrası Batı ile ilişkileri gergin olan Rusya, Çin ile olan ortaklığını güçlendirmeye devam etmektedir. Amerikan tehdidi, Çin Halk Kurtuluş Ordusu'nun modernizasyonu ve dışa bağımlılığının azalmasıyla sonuçlanmaktadır. Rusya'ya yönelik NATO'nun tutumu ise Rusya-Çin ittifakının, ilk başta oldukça simetrik olmasına rağmen, gelecekte daha asimetric hale gelme ihtimalini artırmaktadır. Tüm bu değişim içinde enerji kaynakları, yolları, nakil hatları ve arz güvenliği önem arz eden politika etkenleridir.

Rusya-Çin İlişkilerinin Tarihi Arka Planı

Rusya'nın adım adım Sibiry ve Orta Asya'yı ele geçirme planı ve bunu başarması sonucunda bu durum, iki ülkeyi sınır komşusu yapmıştır. Bu yüzden Çin-Rus ilişkileri Çarlık Rusya'sının yayılmacı politikalarından dolayı çok dostça görünmemekteydi. Avrupalı devletlerin yayılmacı politikaları sonucunda Çin'deki birçok eyalette Avrupalı devletlerce sömürge kolonileri kurulmuştur. Çin'de yoksulluk yayılırken İmparatorluğun siyasi ve ekonomik olarak Batılı devletlerin şiddetli baskısı altına girmesi, (Nyberg, 2013: 78), Çinlilerin artan bir nefretini kazanmış ve bunun neticesinde tarihte Boksörler İsyanı olarak bilinen ayaklanmada birçok Batılı Hristiyan ve misyoner katledilmiştir. Rusya ile birlikte Batılı güçler Pekin'e askeri birlikler göndermiştir. İmparatorluğun prestijinin onarılamaz şekilde sarsılması imparatorluğun sonunu getirecek olan 1911-1912 devriminin en önemli faktörü olmuştur. Rusya ile Çin'i karşı karşıya getiren diğer önemli bir faktör ise 18 ve 19. yüzyıla damgasını vuran

Rus-İngiliz çekişmesinin yani "Büyük Oyun"¹un Çin'in yeni hâkimiyet kurduğu Doğu Türkistan'a kadar yayılmasıdır. Günümüze kadar olan süreçte "Büyük Oyun"un hala devam edip etmediği tartışmaya açık bir konu olsa da İngilizlerin yerini ABD almış görünmektedir.

Milliyetçi Çin döneminde 1920'lerde kurulan Çin Komünist Partisi'nin en büyük destekçilerden biri Rusya'ydı. Doğu Türkistan'da hâkimiyet sahası oluşturmak isteyen Rusya bir anlamda Çin ile rakip durumda olmasına rağmen Batıya ve Japonya'ya karşı ÇKP ile iyi ilişkileri sürdürmekten yanaydı. Çin'deki Komünist devrimden sonra "*Çin-Sovyet dostluğu, 14 Şubat 1950 tarihinde 30 yıllık bir süre için imzalanan İttifak, Dostluk ve Karşılıklı Yardım Antlaşması ile kuruldu.*" (Çolakoğlu, 1999) Stalin'in ölümünden sonra sınır problemleri ve Doğu Türkistan'daki olaylar, ilişkilerin gerilmesine neden olsa da her iki tarafın karşılıklı SBKP²-ÇKP³ kardeşliği söyleminde olduğu kadar bir dostluk ilişkileri olmasa da SSCB yıkılma kadar genel manada iyi ilişkilerini devam ettirmişlerdir. 1991 yılında Orta Asya Türk devletleri ve Tacikistan'ın bağımsız olmasıyla buradaki sınır problemi Çin ile bu yeni devletlerin problemi haline geldi. Ayrıca bu sınır Türk devletlerinin Doğu Türkistan siyasetinde nasıl bir yol izleyeceği belli değildi. "*Şangay Beşlisi de bu sınır problemlerinin çözümlerinden doğdu.*" (Ercilasun & Öksüz,2022:32) Özbekistan'ın da 2001 yılında dâhil olmasıyla üye sayısını altıya çıkaran kültürel, siyasi ve ekonomik bir örgüt olan Şangay İşbirliği Örgütü günümüzde dokuz üye ile faaliyetlerine devam etmektedir. Bu örgüt, Soğuk Savaş sonrası süper güç olarak kendini gösteren ABD'ye karşı kurulmuş en büyük işbirliği örgütüdür.

Hong Kong ve Makao'yu da kendine entegre eden, İç Moğolistan ve Tibet'te yerli halka hakimiyeti kabul ettirmiş olan, Çin'e bir türlü entegre olmayı kabul etmek istemeyen Doğu Türkistan'ı ise kapalı bir ceza evine dönüştüren Çin, Batı'nın üretim fabrikasına dönüşerek ve yeni ekonomi politikaları uygulayarak ekonomik gücünü de sürekli arttırarak "Büyük Çin" rüyasını gerçekleştirmeye çok yaklaşmıştır. Şimdi geriye Çin'in bir parçası saydığı Tayvan problemi kalmıştır. Batılı devletlerin ve ABD'nin Tayvan'a desteği olmamış olsaydı Tayvan, Çin için çoktan problem olmaktan çıkardı. Çin, Deng Şiao-ping döneminde ekonomide yeni politikalar yürürlüğe koyuyor (Ercilasun & Öksüz 2022:32) ve daha içe dönük bir politika izliyordu. 2012 yılında Şi Ciping'in göreve gelmesinde sonra dünya siyasetinde de daha fazla dışa

1 Büyük Oyun: "1907'de İngiliz-Rus Anlaşması'nın imzalanmasıyla resmen sona erişinin üzerinden 80 küsür yıl geçmiş olan Büyük Oyun, hala kaygı verici bir gündem maddesi olmaya devam ediyor." (Hopkirk, 2022)

2 SBKP: Sovyetler Birliği Komünist Partisi, 1918'de Lenin tarafından kurulmuştur, 1991'de SSCB'nin dağılmasıyla KPRF (Rusya Federasyonu Komünist Partisi) ismini almıştır.

3 ÇKP: Çin Komünist Partisi, 1921 yılından kurulmuştur. 1949'da Kuomintang kuvvetlerini yenilgiye uğratarak Çin Halk Cumhuriyeti'ni kurmuşlardır. En önemli liderlerinden biri Mao Zedong'dur.

dönük politikalar takip edilerek adından daha fazla söz ettirerek Asya'nın eski efendisi Rusya'nın yerini alacak gibi görünmektedir.

Değişen Dünya Düzeninde Rusya-Çin ve ABD-NATO

Rusya ve ABD arasındaki çıkar çatışmasının Rusya-Çin ittifakına güç kazandırdığı düşünülse de biz bunun geçici bir yakınlaşma olduğunu düşünüyoruz. Nihayetinde Çin'in tarihi İpek Yolu'nu "Bir Kuşak Bir Yol" projesi adıyla tekrar canlandırmaya çalışması Rusya'nın çıkarlarıyla çatışacak ve hatta bu projenin gelecekte en çok rahatsız edeceği ülkelerin başında Rusya olacaktır. Ancak günümüzde belli bir aşamaya yükselmiş olan Rusya-Çin ilişkileri, Moskova ve NATO arasındaki çatışmanın tırmanmasından önce yüksek düzeyde diplomatik etkileşim sayesinde gerekli hallerde tansiyonun düşmesine olanak tanırken 2014 itibari ile bu durum zorlaşmış görülmektedir. Rusya ve Çin arasında artık politik temaslar yoğunlaşmış, güvenlik iş birliği derinleşmiş ve birçok anlaşma ile ortak ekonomik faaliyetler duyurulmuştur. St. Petersburg Uluslararası Ekonomi Forumu'nun genel oturumunda (Haziran 2015) Vladimir Putin, "Çin Halk Cumhuriyeti ile ilgili olarak, ilişkilerimizin seviyesi, doğası ve güveni muhtemelen tarihleri boyunca eşi benzeri görülmemiş bir seviyeye ulaştı."⁴ şeklinde beyanat vermiştir. Özellikle şunu da belirtmemiz gerekir: 2 Mart 2022'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Rusya-Ukrayna savaşından dolayı Rusya'yı kınayan bir açıklama yapıldı. 141 ülke oyunu bu karardan yana kullanılırken, 35 ülke çekimser oy kullanmıştır. Şangay İşbirliği Örgütü üyesi Çin, Hindistan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, İran ve Pakistan çekimser kalırken, Özbekistan oylamaya katılmamıştır.⁵ Bu durum her ne kadar ŞİÖ üyesi devletlerin tarafsız kaldığı görünümü çizse de oylamada Rusya lehine hareket ettiklerini göstermektedir. Yine Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde ABD ve Ukrayna'nın "Kirli Bomba"⁶ hazırlığı içinde oldukları iddiasına dair soruşturma açılması oylamasından Güvenlik Konseyi daimî üyesi Rusya ve Çin'in lehte oy kullandığı görülecektir. Benzer şekilde, Çin ve Rusya Birleşmiş Milletler Kurulu'nda Gazze ile ilgili yapılan oylamalar da ABD ve birçok Batılı devletin aksine İsrail aleyhine oy kullandıkları görülmektedir. Savaş sonrası bu örnekleri, Birleşmiş Milletler'in yapılan bütün kurul toplantılarıyla çoğaltmak mümkündür ve burada Rusya ve Çin'in müttefiklermiş gibi hareket ettikleri söylenebilir.

Artan Çin ve Rusya ilişkilerinin artık resmi bir ittifaka dönüştüğü söylenebilir mi? Bazı Rus gözlemciler ülkeler arasındaki ilişkiyi "fiili bir ittifak" olarak adlandırmaya başlamıştır. Kimileri de yazılı olmayan bir mutabakat

⁴ Rus Çin ilişkileri SSCB döneminde de en azından ortak ideolojiden dolayı rutin bir forma ulaşmıştı.

⁵ Bkz. BBC (2022), BM Genel Kurulu Rusya'nın Ukrayna'yı işgalini kınadı, Türkiye de karara destek verdi, "<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60596531>".

⁶ Bkz. Euronews (2022), BM, Rusya'nın 'kirli bomba' iddiasının soruşturulması talebini reddetti, "<https://tr.euronews.com/2022/11/03/bm-rusyanin-kirli-bomba-iddiasinin-sorusturulmasi-talebini-reddetti>".

şekilde formalize etmektedir. En azından şayet gizli anlaşmalar yok ise mevcut bilgimiz Rusya ile Çin arasında NATO benzeri yazılı bir sözleşme olmadığı yönündedir. Putin bu konuda görüş belirtmiş ve Çin'i Ekim 2014'te "doğal bir müttefik" olarak nitelemiştir. Rus ve Çin medyasında ittifakın yasal olarak NATO benzeri sözleşme altına alınması çağrıları yüksek sesle dile getirilir olmuştur. Söz gelimi Çinli siyaset bilimci Yan Xuetong, her iki ülkenin de farklı bölgelerde Amerika Birleşik Devletleri'nden tehditlerle karşılaştığını ifade eder ve resmi bir birlikteliğin olmaması Rusya ve Çin'in birbirini destekleyemediğini ve ilişkilerini daha da güçlendiremediğini savunur. Benzer şekilde Rus-Asya uzmanı Tavrovsky ise Rusya'nın çıkarlarına yönelik Batı ülkelerinin ihlallerine karşı iş birliğinin askeri-politik bir ittifak için çağrıda bulunmuştur. İttifak yanlılarına göre NATO müktesebatı benzeri bir anlaşma, ülkelerin uluslararası sahnedeki pozisyonlarını güçlendirmelerine, güveni artırmalarına, Çin'in Rusya'ya herhangi bir toprak iddiasında bulunmasını engellemelerine, Rusya'nın finansman yoluyla hızlı kalkınmasını garanti altına almalarına ve Batı'nın Rusya'nın doğal kaynaklarını milli gelire dönüştürememesi durdurmalarına olanak tanıyacak bir anahtardır (Tavrovsky 2014).

Glenn Snyder tarafından geliştirilen ittifak kavramı literatür bağlamında önemli yer tutar. Rusya ve Çin ilişkilerini bu kavram ışığında yorumlamak isabetli bir yaklaşım olabilir. Yine küresel konjonktür incelenirken, gerçekçi düşünce ekolünü temel alan neoliberal ve yapılandırmacı okulların vurguladığı değişkenleri de dikkate almak uygun olacaktır. Söz gelimi ittifakların oluşumunda ve dönüşümünde pozisyonların koordine edilmesi, ülkeler arasındaki karşılıklı bağımlılığın düzeyi ve doğası bu ekollerin vurgularıdır. Aslında siyasi ve askeri birlikteliklerin oluşumunu açıklayan teoriler geliştirmek zordur. Ancak yukarıda bahsi geçen Snyder'e ait teorik yaklaşımın Rusya ve Çin birlikteliğini açıklamada işimizi kolaylaştırdığı söylenebilir. Çünkü Snyder'in ittifak adlı uluslararası ilişkiler teorisi Rusya ve Çin'in neden kolektif savunma yükümlülüklerini hiçbir zaman resmileştirmemesi durumunu açıklamayı kolaylaştıran bir yaklaşımdır.

Snyder, ittifakları Walt'tan farklı bir şekilde ifade eder; onları, müttefikler tarafından belirlenen koşullarda silahlı kuvvetlerin kullanılmasını amaçlayan resmi birliktelikler olarak tanımlar. Ona göre ittifakın ana hedefi tehditlere karşı daha başarılı bir şekilde direnmek ve kendi güvenliklerini sağlamak için birleşmektir. İttifakların diğer avantajları arasında: müttefiklere karşı saldırı olasılığını azaltmak, bir müttefikin bir rakiple fazla samimi olmasını önlemek, bir müttefik saldırısının olasılığını ortadan kaldırmak ve müttefiklerin siyaseti üzerinde etkiyi artırmak yer alır. Snyder'e göre Bir ittifaka katılma kararı, hem uluslararası yapıyı oluşturan başat değişkenlerden hem de devlet tarafından seçilen stratejinin durumsal bağlamını (ortakların çıkarları, ortakların gücü ve ortakların karşılıklı bağımlılık derecesi) belirleyen değişkenlerden muazzam şekilde etkilenir. Çıkarların ortaklığı çoğu zaman yakınlaşmanın ön koşulu

olarak katalizör görevi görür ve bir ittifakın resmileştirilmesi, geçmişte bu hedefleri takip etmemiş olsalar bile, genellikle diğer tarafların stratejik hedeflerinin kısmen benimsenmesine yol açar. Öncelikle askeri potansiyele ifade edilen güç oranı, ittifak kurma kararında önemli bir değişkendir. Karşılıklı bağımlılık ise ticari ve ekonomik güvenlik alanında kendini gösterir. Dolayısıyla, bir ittifakın değerli olması için potansiyel kazançların maliyetlerden daha ağır basması gerekmektedir. Öte yandan çıkarlarının ne ölçüde farklılaştığı, silahlı bir mücadelenin ne ölçüde muhtemel olduğuna ve askeri kapasitelerin ortak düşmanın ile kıyasına göre belirlenir. Devletlerin birbirine bağımlı olma derecesi ittifakın simetrik mi, yoksa daha güçlü ve daha zayıf bir devletten beklentilerin farklı olduğu asimetrik mi olduğunu belirler. Simetri ve asimetri hali ışığında ittifaklarda daha büyük bir oyuncunun daha küçük oyuncu üzerinde hakimiyet kurması muhtemeldir (Snyder 1997). Neoklasik gerçekçi yaklaşım perspektifinde yukarıdaki varsayımlar doğrulanabilir. Bağımsız bir değişken olarak uluslararası sistemin yapısına ve bağımlı bir değişken olarak hükümetin seçtiği stratejiye ek olarak neoklasik gerçekçilik, iç politikanın etkisini yansıtan ara özellikler ekler. Söz konusu değişkenler, denge politikası izlemek veya güçlü tarafa geçmek şeklinde örnekleyebileceğimiz üzere, ülkelerin dış tehditleri nasıl algıladıklarını değiştirebilir ve strateji seçimini etkileyebilir (Schweller, 2006). Her iki teori ışığında özetleyecek olursak: Rusya ve Çin birlikteliğine dair literatürdeki genel görüş, Rusya ve Çin arasındaki stratejik ortaklığın tam teşekküllü bir müttefik ilişkisi olmadığı yönündedir (Korolev & Portyakov 2018; Lukin 2018). Birçok araştırmacı, bu ilişkiyi "uyum" kavramı aracılığıyla tanımlamaktadır (Kashin 2019; Weitz 2020; Wilkins 2012). Aynı zamanda, NATO benzeri resmi stratejik ortaklıkların karakteristik bir özelliği de yapılandırılmış işbirliğidir: düzenli askeri ve ticari ziyaretler, personel eğitimleri, hükümetler arası istihbarı ilişkiler, ortak askeri tatbikatlar gibi çoğu durumda bu birlikteliklere derin ekonomik ve askeri ve teknolojik işbirliği eşlik eder. Oysa Çin'in imzaladığı ortaklıklar, başta ekonomik alan olmak üzere tarafların çıkar ve hedeflerinin örtüştüğü alanlarda iş birliğine vurgu yaparken, çelişki ve çatışma alanlarına değinmemesi açısından askeri, istihbarı ve teknik birlikteliğin NATO ortaklarında görüldüğü yoğunlukta olmaması nispetiyle dikkat çekmektedir.

Sonuç:

Snyder'in ittifak teorisi ve Neoklasik gerçekçi yaklaşım ışığında Rusya ve Çin'in NATO benzeri resmi bir ittifaka gitmesinin önündeki engeller şu şekilde özetlenebilir: Birincisi, bu birlikteliğin avantajlarına baktığımızda taraflar için yeterince çekici olduğu söylenemez. Yani Her iki taraf da kendi bölgesinde en büyük güç olmaktan dolayı böyle bir ittifaka ihtiyaç duymayacaktır. Dahası soğuk savaş yıllarında Asya'da oluşturdukları benimsenmiş nüfuz sahaları büyük ölçüde devam ettirilmektedir. Taraflardan birisi bu sahalarda bir değişimi gerektirecek hamlede bulunur ise Rusya ve Çin Asya'da iki büyük

rakip haline gelebilirler. Nitekim nükleer güç olmanın verdiği özgüvenle kendi güvenliğini sağlama ve mevcut tehditlere karşı tek başlarına karşı koyma yeteneğine sahip olduklarını düşünmektedirler. İkincisi resmi bir Rusya-Çin ittifakı, Batı ile çatışmanın daha da ağırlaşmasına ve dünyanın en gelişmiş ülkeleri ile ekonomik ve teknolojik iş birliğinde kopmaya yol açacaktır. Üçüncüsü Moskova ve Pekin'in stratejik kültürü, uluslararası sahnede kendi bağımsızlıklarını sınırlayacak eylemlerden kaçınmalarını teşvik etmektedir ki bu da tam da başka bir büyük güçle ittifakın yapacağı şeydir. Dördüncüsü Çin'in tarihi İpek Yolu'nu "Bir Kuşak Bir Yol" projesi adıyla tekrar canlandırmaya çalışması Rusya'nın çıkarlarıyla çatışacak ve hatta bu projenin gelecekte en çok rahatsız edeceği ülkelerin başında Rusya olacaktır. Son olarak hem Rusya'nın hem de Çin'in devlet aklı, Batı ile bir çatışmaya sürüklenme endişesi taşıdıklarından dolayı bundan kaçınmayı tercih ettikleri söylenebilir.

Kaynakça

- Çolakoğlu, S. (1999). Çin-Sovyet İttifakı Döneminde (1950-1963) Orta Asya. *Bilig* (8), 13-25.
- Ercilasun, K.; Öksüz. (2022). *Çin Dünyayı Ele Mi Geçirmeye Çalışıyor*. Ankara: Panama Yayıncılık.
- Hopkirk, P. (2022). *Büyük Oyun Orta Asya'da Gizli Savaş*. (Çev: Akman, R.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Korolev A., Portyakov V. (2018). China-Russia Relations in Times of Crisis: A Neoclassical Realist Explanation. *Asian Perspective*. 42(3). P. 411-437.
- Lukin A. (2018). *China and Russia. The New Rapprochement*. Cambridge: Polity Press. 219 p.
- Neyberg, K. (2013). "Boxarupproret och Kinasvenskarna", *Historielärarnas förenings årsskrift*.
[https://kennethnyberg.org/wpcontent/uploads/2013/10/nyberg_boxarupproret.pdf]
- Snyder G.H. (1997). *Alliance Politics*. Ithaca and London: Cornell University Press. 432 p.
- Schweller R.L. (2006). *Unanswered Threats: Political Constraints on the Balance of Power*. Princeton, NJ: Princeton University Press. 200 p.
- Tavrovskii Y. (2014). «Moskva-Pekin» – novaia strategicheskaia os'? ["Moscow-Beijing" – a New strategic axis?] *Russia in Global Affairs*. (In Russian).
- Waltz K. (1979). *Theory of International Politics*. Reading: Addison-Wesley. 251 p.
- Weitz R. 2018. Sino-Russian Defense Cooperation: Implications for Korea and the United States. *The Korean Journal of Defense Analysis*. 30(1). P. 41-59.

Wilkins, T. S. (2012). "Alignment', not 'alliance' – the shifting paradigm of international security cooperation: toward a conceptual taxonomy of alignment," *Review of International Studies* 38, no. 1 (2012): 53–76.

BBC News, 2 Mart 2022, "BM Genel Kurulu Rusya'nın Ukrayna'yı işgalini kınadı, Türkiye de karara destek verdi", <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60596531>

Euronews, 03 Kasım 2022, BM, "Rusya'nın 'kirli bomba' iddiasının soruşturulması talebini reddetti", <https://tr.euronews.com/2022/11/03/bm-rusyanin-kirli-bomba-iddiasinin-sorusturulmasi-talebini-reddetti>

Sputnik Türkiye, 22 Mart 2024, "Rusya ve Çin, ABD'nin Gazze'de 'ateşkes talep etmeyen' tasarısını veto etti", <https://anlatilaninotesi.com.tr/20240322/rusya-ve-cin-abdnin-gazgede-ateskes-talep-etmeyen-tasarisini-veto-etti-1081956133.html>

The United Nations Türkiye, 26 Mart 2024, "BM Güvenlik Konseyi'nden Gazze'de 'acil ateşkes' kararı", <https://turkiye.un.org/tr/264315-bm-g%C3%BCvenlik-konseyi%E2%80%99nden-gazgede-acil-ate%C5%9Fkes-karar%C4%B1>

Genişletilmiş Özet

Yüzyıllarca Altınorda'nın hakimiyeti altında yaşayan Rusya, bu yılların acısını çıkarmak istercesine Altınorda'nın bakiyesi olan hanlıklarla amansız bir mücadeleye girişti. Kazan ve Astrahan'ı ele geçirmesinin ardından takip ettiği yayılcı politikalarla hakimiyetini Sibiryaya kaydır ve Orta Asya'daki hanlıkları istila ederek Çin'le sınır komşusu oldu. Doğu Türkistan hariç neredeyse Türkistan'daki bütün Türklere hükmeden bir imparatorluğa dönüşerek Asya'nın rakipsiz efendisi olmuştur. Bu arada Batılı devletlerin birçok koloni kurduğu Çin'de Mançu Hanedanlığı son demlerini yaşıyordu. Çin; Batı hegemonyasından kurtulup, ekonomik ve askeri olarak güçlendikçe Rusya ve Çin, o günlerden bugüne kadar Asya ve Avrasya tarihinde, Uluslararası ilişkilerde çoğunlukla masanın aynı tarafında bazen de karşısında birlikte daha çok görünür olmuşlardır.

Rusya ve ABD arasındaki çıkar çatışması Rusya-Çin ittifakına güç kazandırmıştır. Çin'in Hong Kong ve Makao'yu da kendine entegre etmesinden sonraki hedefi, kendi toprağı saydığı Tayvan'ı sınırlarına katmaktır. ABD'nin Tayvan'ın koruyuculuğı üstlenmesi Rus-Çin ittifakını daha da güçlendirmektedir. Moskova ve NATO arasındaki çatışmanın tırmanmasından sonra Rusya ve Çin arasında politik temaslar yoğunlaşmış, güvenlik iş birliği derinleşmiş ve birçok anlaşma ile ortak ekonomik faaliyetler duyurulmuştur. Bazı Rus gözlemciler ülkeler arasındaki ilişkiyi "fiili bir ittifak" olarak adlandırmaya başlamıştır. Kimileri de yazılı olmayan bir mutabakat şeklinde bir ittifak olduğunu söylese de Putin, Çin'i Ekim 2014'te "doğal bir müttefik" olarak nitelemiştir. Her iki tarafın siyaset bilimcileri ABD'nin tehditlerine karşı NATO benzeri resmi bir ittifakın kurulması gerektiğini savunmaktadırlar.

Glenn Snyder'in ittifak adlı uluslararası ilişkiler teorisi Rusya ve Çin'in neden kolektif savunma yükümlülüklerini hiçbir zaman resmileştirmemesi durumunu açıklamayı kolaylaştıran bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Snyder'e göre bir ittifakın oluşması için ortak çıkarların olması gerekir. Ancak devletlerin müttefiklerinden beklentileri arasındaki asimetri arttıkça, güçlü müttefikin zayıf müttefik üzerinde

hakimiyet kurması muhtemeldir. Neoklasik gerçekçi yaklaşım ise ittifaka katılmada devletlerin iç siyasetlerinin önemine de vurgu yapar; denge politikası izlemek veya güçlü olan tarafı seçmek, devletlerin iç politikalarının bir sonucu olarak görülebilir. Her iki bakış açısına göre de Rusya ve Çin arasında tam teşekküllü bir müttefiklik olduğu söylenemez zira NATO üyeleri arasında görülen yapılandırılmış işbirliği (düzenli askeri, ticari ziyaretler, istihbarat paylaşımı vb.) bu iki müttefik arasında yoktur. Yalnızca ortak çıkar ve hedeflere yönelik imzalanmış kararlar vardır ve çatışma oluşturabilecek hususlar bu anlaşmalarda yer almaz.

Rusya ve Çin'in NATO benzeri resmi bir ittifak kuramamasının sebepleri şu şekilde özetlenebilir: Birincisi, nükleer güç olmanın verdiği özgüvenle kendi güvenliğini sağlama ve mevcut tehditlere karşı tek başlarına karşı koyma yeteneğine sahip olduklarını düşünmektedirler. İkincisi resmi bir Rusya-Çin ittifakı, Batı ile çatışmanın daha da ağırlaşmasına ve dünyanın en gelişmiş ülkeleri ile ekonomik ve teknolojik iş birliğinde kopmaya yol açacaktır. Üçüncüsü Moskova ve Pekin'in stratejik kültürü, uluslararası sahnede kendi bağımsızlıklarını sınırlayacak eylemlerden kaçınmalarını teşvik etmektedir ki bu da tam da başka bir büyük güçle ittifakın yapacağı şeydir. Son olarak hem Rusya hem de Çin'in devlet aklının, Batı ile kaçınmayı tercih ettikleri bir çatışmaya sürüklenme endişesinde oldukları söylenebilir.

Axtended Abstract

Russia, which had been under the rule of the Golden Horde for centuries, began a ruthless struggle with the remaining khanates of the Golden Horde in order to relieve the suffering of these years. After the capture of Kazan and Asrahan, he followed an expansionist policy, conquering Siberia and the khanates in Central Asia, and became a border neighbor of China. Turning into an empire that ruled over almost all Turks in Turkistan except for East Turkistan, it became the unrivaled master of Asia. Meanwhile, in China, where many Western colonies had been established, the Manchu dynasty was dying. As China broke away from Western hegemony and became economically and militarily stronger, Russia and China, from those days to the present, have become more and more visible in the history of Asia and Eurasia, in international relations, often on the same side of the table and sometimes on the opposite side.

The conflict of interests between Russia and the United States has given strength to the Russian-Chinese alliance. After Hong Kong and Macau were annexed, China's next goal was to add Taiwan, which it considered its territory, to its borders. The U.S. assumption of Taiwan's protectorate further strengthens the Russian-Chinese alliance. After the escalation of the conflict between Moscow and NATO, political contacts between Russia and China have intensified, security cooperation has deepened, and many agreements and joint economic activities have been announced. Some Russian observers have begun to refer to the relationship between the countries as "a de facto alliance". Putin described China as a "natural ally" in October 2014, although some say it was an alliance in the form of an unwritten consensus. Political scientists on both sides argue that a formal alliance, similar to NATO, should be formed to counter the threats of the US.

In International Relations Theories, Glenn Snyder's theory of international relations called alliance offers an approach that makes it easy to explain why Russia and China never formalized their collective defense obligations. According to Snyder, in order for an alliance to exist, there must be common interests. But as the

asymmetry between states' expectations of their allies increases, it is likely that the stronger ally will dominate the weaker ally. The neoclassical realist approach also emphasizes the importance of states' internal policies in participating in the alliance; pursuing a policy of balance or choosing the side that is stronger can be seen as a consequence of states' internal policies. From either point of view, there is no such thing as a full-fledged alliance between Russia and China, as the structured cooperation (regular military, trade visits, intelligence sharing, etc.) that is seen among NATO members does not exist between these two allies. There are only signed agreements for common interests and goals, and there are no conflicts of interest in these agreements.

According to this theory, the reasons why Russia and China have not formed a formal NATO-like alliance can be summarized as follows: First, because they believe that they have the self-confidence of being a nuclear power to ensure their own security and to face the current threats on their own. Second, a formal Russia-China alliance would lead to further escalation of conflict with the West and a break in economic and technological cooperation with the world's most developed countries. Third, the strategic culture of Moscow and Beijing encourages them to avoid actions that would limit their independence on the international stage, which is exactly what an alliance with another great power would do. Finally, it can be said that both Russian and Chinese statesmen are concerned about being dragged into a conflict with the West, which they prefer to avoid.

KAMU MALI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA
A STUDY on PUBLIC GOODS

Ramazan İLHAN

Okul Müdürü / T.C. Millî Eğitim Bakanlığı
School Principal / T.C. Ministry of National Education
ramazanilhan0644@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8442-844X>

Makale bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Derleme Makale / Review Article
Geliş Tarihi / Date Received: 07 Mayıs / 07 May
Kabul Tarihi / Date Accepted: 20 Mayıs / 20 May
Yayın Tarihi / Date Published: 26 Mayıs / 26 May
Yayın Sezonu / Pub Date Season: Mayıs 2024/ May 2024
Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11315392>

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: İlhan, R. (2024). Kamu Mali Üzerine Bir Araştırma. *IJESOS International Journal Of Educational and Social Sciences* 3(1), 37-58.

İntihal: Bu makale turnitin.com yazılımınca yazar tarafından taranmıştır.

İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned with turnitin.com by writer. No plagiarism detected.

İletişim:

e-posta: editor@ijesos.com

Web: www.ijesos.com

Öz:

Kamu malları, toplumun müşterek kullanımında olan ve devlet tarafından yönetilen mülklerdir. Geçmiş devlet kavramı kadar eskidir. Bu çalışmada kamu malının tanımı, tarihi, korunması, yönetimi, sınıflandırılması, kullanımı ve yararlanma biçimlerine dair güncel yazını gözden geçirme ve literatüre katkı sağlama amaçlanmıştır. Kamu malından genel yararlanma ve buna dair ilkeler, kamu malından özel yararlanma ve buna dair ilkeler gibi konular da çalışmanın içeriğinde incelenen bazı alt başlıklardır. Kamu mallarının toplumda nasıl bir yere sahip olduğunu anlamak, bu mülklerin toplumun refahına nasıl katkıda bulunduğunu anlamakla mümkündür. Yapay ve doğal kamu malları arasındaki farklar, hizmet malları, orta mal ya da sahihsiz mal kavramları da diğer incelenen konular olup sonuç kısmında ise güncel anlaşmazlıklar ve bunlara dair öneriler getirilmiştir. Ayrıca sonuç kısmında kamu malının yönetimi ve korunması ve kamu hukuku alanında kamu mallarına dair yapılan araştırmalar ve getirilen önerilerle ilgili bazı tespitler sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu malı, kamu, kamu hukuku

Abstract:

Public goods are properties that are in common use by society and managed by the state. Its history is as old as the concept of the state. In this study, it is aimed to review the current literature on the definition, history, protection, management, classification, use and utilization of public property and to contribute to the literature. Subjects such as general use of public goods and related principles, private use of public goods and related principles are some of the subheadings examined in the content of the study. Understanding what place public goods have in society is possible by understanding how these properties contribute to the welfare of society. The differences between artificial and natural public goods, the concepts of service goods, common goods or orphan goods are other topics examined, and in the conclusion, current disputes and suggestions regarding them are presented. In addition, in the conclusion, some findings regarding the management and protection of public property and the research conducted on public property in the field of public law and the suggestions made are listed.

Key Words: Public good, public, public law

Giriş

Söyler'e (2005) göre kamu mallarının tarihi, devletin kuruluşu ve gelişimiyle sıkı bir ilişki içindedir ve devlet, toplumun ortak çıkarlarını koruma ve kamu hizmetlerini sağlama amacıyla kurulmuş bir kurumdur. Bu amaçla, devletin doğal kaynaklara ve bunların üzerindeki hakimiyete ihtiyacı vardır. Toprak, su, orman, maden, enerji gibi kaynaklar, devletin mülkiyetinde ya da tasarrufunda olan veya kamu yararına tahsis edilen mallar olarak adlandırılır. Bu mallar, devletin egemenliğinin bir göstergesi ve güvencesi olarak kabul edilir.

Çelebi ve Yalçın (2008) çalışmalarında farklı devletlerde ve dönemlerde değişiklik gösteren kamu mallarının tarihini genel olarak üç aşamada gruplayabilmiş ve kamu mallarının oluşumu, kamu mallarının tanımı ve kamu mallarının sınıflandırılması şeklinde açıklamıştır. Bu çalışma kapsamında kamu mallarının oluşumu, devletin kuruluşu ve genişlemesi ile paralel olarak gerçekleşmiştir. Devlet, toprakları fethetmek, savunmak ve yönetmek için doğal kaynakları kullanmış ve kamu yararı için tahsis etmiştir. Kamu malı bu şekilde devletin mülkiyetinde ya da tasarrufunda olan veya kamu yararına tahsis edilen mallar olarak ortaya çıkmıştır. Kamu mallarının oluşumunda devletin egemenlik yetkisi, kamu yararı, kamu hizmeti, kamu düzeni gibi kavramlar önemli rol oynamıştır.

Işıklar'a (2023) göre kamu mallarının tanımı, devletin hukuk düzeni içinde bu mallara verdiği statü ile ilgilidir. Medeni hukukun özel mülkiyete dair kapsam dışında bırakılmış olan kamu malı, devletin egemenlik yetkisi altında ayrıcalıklı bir konuma getirilmiştir. Tanımda devletin mülkiyeti, tasarrufu, tahsisi ve koruması gibi kavramlar önemli rol oynamıştır.

Dursunoğulları (2023), kamu mallarının sınıflandırılmasını, nitelikleri, kullanım amacı ve hukuki rejimine göre farklı gruplar şeklinde önerir. Bu sınıflandırma, malların yönetimi, korunması, kullanılması ve devri gibi konularda önemli sonuçlar doğurur. Kamu malları, devletin egemenlik yetkisi altında olan ve kamu yararına yönelik faaliyetlerini gerçekleştirmesini sağlayan mallardır. Sınıflandırmaya göre, kamu malları devletin egemenlik malları, devletin idari malları, devlete ait olan özel mallar ve devlete ait ortak mallar olmak üzere dört gruba ayrılabilir.

Akkoyunlu'ya (2021) göre sınıflandırma, kamu mallarının hukuki rejimini belirlemede önemli bir role sahiptir. Çünkü, malların sınıflarına göre farklı hukuki kurallara tabi olabileceği düşünülmektedir. Örneğin, devletin egemenlik malları üzerinde özel hukuk ilişkileri kurulamaz, çünkü devletin egemenlik yetkisi sınırlıdır. Diğer yandan, devletin idari malları üzerinde özel hukuk ilişkileri kurulurken idari hukuk kurallarına uyulması gereklidir. Devletin özel malları ise devletin özel hukuk kurallarına tabidir ve üzerinde tam tasarruf yetkisi bulunmaktadır, bu nedenle özel hukuk ilişkileri kurulabilir.

Kamu malları, devletin çeşitli amaçlarını gerçekleştirmek adına kullanılmaktadır; bu amaçlar arasında kamu yararını sağlamak, kamu hizmetlerini sunmak, kamu düzenini korumak, kamu güvenliğini temin etmek, kamu sağlığını korumak, kamu eğitimini geliştirmek, kamu kültürünü yaymak, kamu çevresini korumak gibi bir dizi hedef bulunmaktadır (Yağcı, 2020). Kamu malları, aynı zamanda kamunun sosyal, kültürel ve ekonomik hayatına katkı sağlaması bakımından kamunun ortak kullanımına açık olmaları nedeniyle önem taşımaktadır. Kamu malları, kamunun bir arada paylaştığı değerleri, kimliğini ve tarihini yansıtmaktadır. Bu malların yönetimi ve korunması, devletin ve kamunun ortak sorumluluğu altında yer almaktadır.

Yoruldu (2021), kamu mallarının yönetimi ve korunmasına dair çeşitli güncel sorun ve tartışmaları incelediği çalışmasında kamu mallarının tanımı, sınıflandırılması, tespiti, envanterinin tutulması, değerinin belirlenmesi, tahsis edilmesi, kullanılması, devredilmesi, korunması, denetlenmesi gibi konuların öne çıktığını belirtir. Kamu mallarının yönetimi ve korunmasıyla ilgili yaşanan tartışmalar arasında özelleştirme, kamulaştırma, kamunun ortak kullanımına açılma, kamunun ortak kullanımından kısıtlama, kamu mallarının uygun kullanılmasının değerlendirilmesi, korunma önlemlerinin yeterliliği, yasal ve idari düzenlemelerin güncelliği, sorumluluk ve yetkilerin netliği gibi meseleler bulunmaktadır.

Arslan'a (2020) göre kamu mallarının yönetimi ve korunması hem devletin hem de kamunun ortak çıkarını temin etmektedir. Bu mallar, devletin ve kamunun ortak değerlerini, kimliğini ve tarihini yansıtan, kamu yararına yönelik faaliyetlerini gerçekleştirmesini sağlayan ve kamunun sosyal, kültürel ve ekonomik hayatına katkıda bulunan unsurlardır. Bu bağlamda, kamu mallarının yönetimi ve korunması, devletin ve kamunun birlikte çalışması, katılımı, denetimi, bilinçlendirilmesi, eğitilmesi ve bilgilendirilmesi gibi faaliyetlerle sağlanabilir. Kamu mallarının yönetimi ve korunması, devletin ve kamunun ortak çıkarını korumak, kamu faydasını gözetmek, kamunun imkanlarını halka sunmak, kamu düzenini korumak, kamu güvenliğini sağlamak, kamu sağlığını korumak, kamunun eğitimini ilerletmek, kamu kültürünü yaymaya yardımcı olmak gibi hedeflere hizmet etmektedir.

Kamu mallarından özel yararlanma, bu malların belirli bir kişi veya gruplara belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere ayrılması anlamına gelir. Örneğin, bir okul, bir hastane, bir spor salonu, bir fabrika, bir arsa gibi kamu malları, özel yararlanmaya konu olabilir. Bu tür bir özel yararlanma için, ilgili kişinin idareden izin, sözleşme, ruhsat veya imtiyaz gibi hukuki bir ilişki kurması gerekir. Özel yararlanma, genellikle geçici, bedelli ve tekelci şartlarda gerçekleşir. Bu temel prensipler, özel yararlanmanın temelini oluşturur. Söz konusu ilkeler şu şekilde özetlenebilir:

- Özel yararlanmanın geçiciliği ilkesi: Bu prensip, kamu mallarından özel yararlanmanın sürekli olmadığını, belirli bir süre ile sınırlı olduğunu ifade eder.

Özel yararlanma, idarenin verdiği izin veya sözleşme ile belirlenen süre kadar devam eder. Belirlenen süre sonunda, özel yararlanma sona erer ve kamu malı tekrar idarenin tasarrufuna geçer. İdare, özel yararlanma süresini uzatabilir, kısaltabilir veya iptal edebilir. Örneğin, idare bir arsayı bir şirkete 49 yıllığına kiraya verebilir, süre bitmeden önce yenileyebilir, süreyi kısaltabilir veya kira sözleşmesini feshedebilir (Yumuşak & Aydın, 2005).

- Özel yararlanmanın bedelliği ilkesi: Bu prensip, kamu mallarından özel yararlanmanın karşılıksız olmadığını, belli bir bedel karşılığında gerçekleştiğini belirtir. Özel yararlanma, idarenin verdiği izin veya sözleşme ile belirlenen bedeli ödemeyi gerektirir. Bedel, kira, ücret, aidat, harç, vergi gibi çeşitli adlar altında alınabilir. Bedel, kamu mallarının değerine, kullanım şekline, kullanım süresine, kullanım amacına göre belirlenir. İdare, bedeli artırabilir, azaltabilir veya muafiyet tanıyabilir. Örneğin, idare, sağlık hizmeti almak için bir hastaneden ücret alabilir, ücreti artırabilir, indirim yapabilir veya ücretsiz sağlayabilir (Şimşek, 2014).

- Özel yararlanmanın tekelliliği ilkesi: Bu ilke, kamu mallarından özel yararlanmanın genel yararlanmayı engellediğini, özel yararlanan kişi veya gruplara ayrıcalık tanıdığını belirtir. Özel yararlanma, kamu mallarının kullanımını sınırlar, kısıtlar veya yasaklar. Özel yararlanan kişi veya gruplar, kamu mallarını başkalarının yararlanmasına kapatabilir, engelleyebilir veya zorlaştırabilir. Özel yararlanan kişi veya gruplar, kamu mallarını kendi çıkarlarına göre kullanabilir, işletebilir, değerlendirebilir, geliştirebilir. Örneğin, idare, bir fabrikayı bir şirkete devredebilir, şirket fabrikayı kendi isteği doğrultusunda yönetebilir, üretim yapabilir, satış yapabilir ve başkalarının fabrikaya girmesini engelleyebilir (Kahraman, 2023).

Literatür taraması

Ivana & Salerno (2021), kamu mallarını bir devletin egemenlik alanı içinde bulunan ve genellikle tüm toplumun yararına tahsis edilen varlıklar olarak ifade eder. Bu mallar, genellikle kamusal hizmetlerin sağlanması, toplumun refahının artırılması veya kamu düzeninin sağlanması gibi amaçlar için kullanılırlar. Kamu malı kavramı, hukuki bir çerçevede tanımlanmış ve zaman içinde çeşitli evrimler geçirmiştir.

1982 Anayasası, doğrudan kamu malı kavramına bir kez yer vermiştir. Anayasa'nın 23'üncü maddesine göre;

Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir. Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak; Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek; Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.

Kadastro Kanunu'nun 16. maddesi, kamu mallarını üçe ayırarak açıklamıştır:

Kamunun ortak kullanılmasına veya bir kamu hizmetinin görülmesine ayrılan yerlerle Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan sahihsiz yerlerden (...) tespit edilir.

Kadastro Kanunu'nun 16. maddesi, aynı zamanda kamu malından yararlanma şeklini çizen bir çerçeve niteliğindedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin tanımında bu çerçevenin esas alındığı görülür:

Doğal nitelikleri gereği herkesin ortak yararlanmasına açık olan sahihsiz mallar ile kamu tüzelkişileri tarafından herkesin ya da halkın bir kısmının yararlanmasına ayrılan orta malları ve kamu hizmeti niteliğindeki etkinliklerin konusu ve aracı olan mallar, kamu malı olarak tanımlanabilir.

Günümüzde kamu malları, genellikle anayasal düzenlemeler ve yasalarla korunan bir statüye sahiptir. Birçok ülkede, kamu mallarının tanımı ve yönetimi, kamu hukuku alanında uzmanlaşmış hukukçular tarafından incelenir ve düzenlenir. Kamu malları genellikle devletin mülkiyetinde bulunur, ancak bu mülkiyet genellikle toplumun genel yararı için düzenlenir. Kamu mallarının tanımı, yerel ve genel hukuki belgelerde ve anayasal metinlerde bulunabilir. Örneğin, ABD'de, kamu malının korunması ve kullanımıyla ilgili ana ilkeler anayasaca belirlenmiştir. Ayrıca, kamu mallarının kullanımını düzenleyen çeşitli federal yasalar bulunmaktadır (Ozansoy, 2009).

Benzer şekilde, Avrupa Birliği ülkeleri arasında, kamu mallarının tanımı ve korunmasıyla ilgili ortak standartlar belirleyen çeşitli yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Kamu malları, genellikle devlete (ya da hükümete) ait olan ve toplumun genel yararına hizmet eden varlıkları ifade eder. Bu mallar, devletin mülkiyetinde bulunur ve özel şahısların kullanımından ziyade, kamusal hizmetlerin sağlanması veya toplumun refahının artırılması amacıyla kullanılır. Kamu malları kavramı, hem ulusal (milli servet) hem de uluslararası (evrensel servet) seviyede büyük bir maddi değere sahiptir. Denizler, uzay ve çevre gibi ortak kullanım alanlarında, uluslararası hukuk kamu mallarının sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasını ve korunmasını sağlamak amacıyla çeşitli anlaşmalar ve sözleşmeler içerir (Mueller, 2020).

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda yer verilmektedir. Kanunun 5'inci madde hükmüne göre, korunması gereken kültür ve tabiat varlıkları devlet malı olarak tanımlanmıştır. Buradaki kasıt kamunun özel mülkiyeti olup Kanun'da bu mallara ilişkin devir yasağı getirilmiş olup Kanun'da bu mallara ilişkin devir yasağı getirilmiş ve devlet elinde bulunmayanlar için kamulaştırma hükümleri düzenlenmiştir. Ancak kamu mallarının devri ve kamulaştırılmaları mevcut durumda mümkün değildir.

Kamu mallarıyla ilgili sorunlar da ortaya çıkabilir. Özellikle, "tragedy of the commons" (ortak alan trajedisi) olarak adlandırılan durumda, bir kaynağın ortak kullanımının bireysel çıkarlarla çatışması durumu söz konusu olabilir (Hardin, 1968). Bu durumda, bireyler kendi çıkarlarına odaklandıkları için ortak kaynaklar sürdürülemez bir şekilde tükenme eğiliminde olabilir. Sonuç

olarak, kamu malları kavramı geniş bir yelpazede incelenen ve değerlendirilen bir konudur. Hukuk, ekonomi ve çevre bilimi gibi çeşitli disiplinler bu konuda katkı sağlar.

Kamu mallarının sürdürülebilir yönetimi, toplumun genel yararının korunması ve eşit bir şekilde dağıtılması için önemlidir. Kamu malları, toplumun ortak çıkarlarına hizmet eden, genellikle devlete ait olan ve kullanımı belirli kısıtlamalara tabi tutulan varlıkları içermektedir. Bu kavram, hukuk, ekonomi ve sosyal bilimlerin kesişiminde önemli bir yer işgal eder. Kamu malları konusu, sadece hukuki ve ekonomik yönleriyle değil, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirlik ve sosyal adalet gibi geniş bir perspektifle ele alınmalıdır. Kamu mallarının sürdürülebilir yönetimi, çevre koruma, ekonomik etkiler ve toplumun genel refahına olan etkileri gibi konuları içeren multidisipliner bir yaklaşım gerektirir (Frischmann vd., 2019).

Toplumun genel yararı için ayrılan bu varlıkların sürdürülebilir yönetimi, eşitlik ilkesiyle birleştirilmeye çalışılır. Ancak, eşitlik arayışı, bazen kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamak amacıyla belirli düzenlemeler ve kısıtlamalar getirme ihtiyacını ortaya çıkarır. Örneğin, bir kamusal alanın korunması ve kontrolü için belirli kuralların uygulanması, bu dengenin sağlanmasına katkıda bulunabilir. Kamu mallarının yönetiminde toplumun katılımı, etkili bir karar alma süreci için temel bir unsurdur. Katılımcı yönetim, toplumun çeşitli kesimlerinin görüşlerini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak, kamusal varlıkların daha etkili ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasına imkân tanır. Ancak, bu katılım süreci, çeşitli çıkarlar arasındaki dengeyi koruma zorluğunu da beraberinde getirebilir. Sonuç olarak, kamu malları konusu, sürdürülebilirlik, eşitlik ve toplumun katılımı gibi karmaşık konuları içermektedir. Bu alan, hem teorik hem de pratik düzeyde daha derinlemesine araştırmaların geliştirilmesine ihtiyaç duyar. Kamu mallarının etkili bir şekilde yönetilmesi, toplumun genel yararı ve sürdürülebilirlik ilkeleri açısından kritik bir öneme sahiptir (Réaume, 2022).

Kamu mallarının yönetimi ve korunması, kamu hukukunda önem arz eden bir başlıktır. Kamu hukuku, devletin egemenlik yetkileri altında toplumun genel yararı için var olan varlıkları düzenler ve bu varlıkların kullanımını belirler. Kamu mallarının hukuki statüsü ve yönetimi, genellikle anayasal hükümler, yasal düzenlemeler ve mahkeme kararları ile belirlenir. Birçok ülkede, anayasa veya temel yasa belgeleri, kamu mallarının tanımını ve korunmasını içerir. Bu belgeler genellikle devletin mülkiyetinde olan kaynakları ve varlıkları belirlerken, aynı zamanda bu malların toplumun genel yararı için nasıl kullanılacağına dair prensipleri de ortaya koyar (Işıklar, 2023).

Kamu hukuku, kamu mallarının kullanımı ve tahsisine ilişkin kuralları düzenleyen özel yasaları içerir. Örneğin, bir ülkede ormanlar, su kaynakları veya denizler gibi belirli doğal kaynakların yönetimi ve korunmasıyla ilgili özel

yasalar bulunabilir. Bu yasalar, kamu mallarının sürdürülebilir kullanımını ve çeşitli toplulukların bu kaynaklardan adil bir şekilde yararlanmasını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Madde 129). Kamu mallarının hukuki statüsü aynı zamanda mahkeme kararlarıyla da belirlenebilir. Özellikle, kamu mallarının kullanımı veya mülkiyetine ilişkin anlaşmazlıklar durumunda, mahkemeler bu konularda karar verir ve bu kararlar genellikle hukuki bir örnek teşkil eder. Bu kararlar, kamu hukuku içinde emsal oluşturabilir ve gelecekte benzer durumların çözümüne ışık tutabilir.

Kamu hukuku bağlamında, kamu mallarının kullanımı sıklıkla kamu hizmetlerinin sağlanması veya çevresel sürdürülebilirlik gibi genel yararları içerir. Ancak, bu kullanımın sınırları belirlenirken, toplumun eşitlik ve adalet ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, kamu mallarının özel sektöre devri veya kullanımının özelleştirilmesi gibi konularda da hukuki düzenlemeler ve denetim mekanizmaları önemlidir. Sonuçta kamu malları, kamu hukuku içinde geniş bir yelpazede ele alınan ve düzenlenen bir konudur. Hukuki çerçeve, anayasa, yasal düzenlemeler ve mahkeme kararları aracılığıyla şekillenir. Kamu hukuku, toplumun genel yararı ve sürdürülebilirlik ilkelerini gözeterek, kamu mallarının etkili bir şekilde yönetimini ve korunmasını sağlamak amacıyla önemli bir araçtır. Türkiye Cumhuriyeti kamu hukuku, devletin organizasyonu, yetki ve görevlerini düzenleyen temel hukuki çerçeveyi sağlar. Genellikle anayasa, idare hukuku, vergi hukuku, ceza hukuku gibi dalları içeren devletin toplumsal düzeni ve hukuk düzenini korumak için kullanılır. Bu bağlamda, kamu mallarıyla ilgili düzenlemeler ve koruma önlemleri hem Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda hem de evrensel hukuk kurallarında yer alır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, kamu mallarının tanımı ve kullanımıyla ilgili temel prensipleri belirler. Anayasa, devletin egemenlik yetkileri altında bulunan kaynakların, doğal varlıkların ve toprakların nasıl yönetileceğini düzenler. Kamu mallarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı, Anayasa'nın çeşitli maddelerinde yer alır. Bu maddeler genellikle devletin bu malları nasıl koruyacağını ve toplumun genel yararı için nasıl kullanacağını belirler. Anayasa'nın yanı sıra, Türkiye'de kamu mallarının korunması ve yönetimiyle ilgili detaylı düzenlemeler, özellikle idare hukuku kapsamında bulunur. İdare hukuku, devletin idari işlemleri ve kamu hizmetlerinin sağlanmasıyla ilgili hukuki düzenlemeleri içerir. Bu çerçevede, kamu mallarının tahsisi, kullanımı, devri gibi konularda hukuki esaslar belirlenir (Polat & Akçakaya, 2022).

Evrensel hukuk kuralları ise genelde insan hakları, çevre koruma, sürdürülebilir kalkınma gibi konulara odaklanır. Türkiye, birçok uluslararası anlaşma ve sözleşmeye taraf olduğu için evrensel hukuk normlarına uygun hareket etmekte yükümlüdür. Özellikle çevre koruma ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı alanında uluslararası normlar, kamu mallarının korunması ve yönetimi konusunda rehberlik eder (Kanlı & Küpeli, 2021).

Ancak, her ne kadar hukuki düzenlemeler mevcut olsa da kamu mallarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı konularında zaman zaman uygulama sorunları yaşanabilir. Bu durumlar, idari mahkemelerde çözümlenir ve hukuki normların etkili bir şekilde uygulanması için çaba sarf etme yolu tercih edilir (Tseng vd., 2021). Sonuç olarak, Türkiye Cumhuriyeti kamu hukuku ve evrensel hukuk kuralları, kamu mallarının korunması ve sürdürülebilir kullanımına yönelik bağlayıcı hükümlere sahiptir. Bu hükümler, devletin bu malları nasıl yöneteceğini, toplumun genel yararı için nasıl kullanacağını ve uluslararası normlara nasıl uyacağını belirler. Bu çerçevede, hukuki düzenlemelerin etkili bir şekilde uygulanması ve kamu mallarının sürdürülebilir yönetimi için çeşitli idari ve yargısal mekanizmalar devreye alınır (Kanlı & Küpeli, 2021).

Kamu mallarının tanımı, kullanımı ve korunması anayasada önemli bir yer teşkil etmektedir. Anayasa, devletin egemenlik yetkisi altındaki doğal kaynakları, toprakları ve diğer varlıkları nasıl yöneteceğini düzenlemekte olup, özellikle "Mülkiyet Hakkı"nı düzenleyen 35. madde, mülkiyet hakkının kamu yararı gözetilerek sınırlandırılabilmesini belirtmektedir. Türkiye'de idare hukuku, devletin idari faaliyetlerini düzenleyen ve idari eylemlerine ilişkin hukuki normları içeren bir alandır. Kamu mallarının tahsisinden devrine kadar bir dizi konuda idare hukuku çerçevesinde düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin, idari işlemlere karşı yargı yolunun düzenlendiği idari yargı sistemi, kamu mallarının kullanımına yönelik idari kararların denetlenmesini sağlamaktadır. Joseph Raz'ın (1970) *The Concept of a Legal System* adlı çalışması, hukuk sistemlerindeki temel kavramları ele almaktadır. Bu yapıyı ışığında Türkiye Cumhuriyeti kamu hukuku içindeki temel kavramları anlamak ve analiz etmek istendiğinde Raz'ın bu eserinden alınan teorik çerçeveyi kullanarak daha kapsamlı bir perspektif sunulabilir. Evrensel hukuk normları açısından, Türkiye birçok uluslararası anlaşma ve sözleşmeye taraf olmuştur. Örneğin, Birleşmiş Milletler'in "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi" ve "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme" gibi belgeler, kamu mallarının kullanımında insan haklarına saygı gösterilmesini savunmaktadır. Türkiye'nin bu uluslararası normlara uyumunu değerlendirmek, evrensel hukukun kamu malları üzerindeki etkisini anlamamıza yardımcı olacaktır.

1. Kamu Malının Tarihi

Kamu mallarının tarihi antik çağlara kadar uzanmaktadır. Antik Roma döneminde devletin toprakları, ormanları ve su kaynakları gibi kaynaklar genellikle kamuya ait olarak kabul edilmiştir. Roma İmparatorluğu'nda devletin toprakları genellikle tarım için kullanılırken, ormanlar ordu için stratejik bir öneme sahipti. Bu dönemde kamu mallarının kullanımı ve yönetimi üzerine belirli hukuki düzenlemeler yapılmıştır. Orta Çağ boyunca, feodal düzenlemelerle birlikte, kamu mallarının yönetimi genellikle soylulara aitti. Ancak, Rönesans dönemi ile birlikte, kamu mallarının daha geniş bir

topluluğa ait olması fikri tekrar öne çıkmıştır. Modern anlamda kamu malları kavramı, Aydınlanma Çağı'nda özellikle de J. Locke, Montesquieu ve J. J. Rousseau gibi düşünürlerin eserlerinde belirginleşmiştir. Antik Roma döneminde devletin toprakları ve ormanları gibi kaynaklar genellikle kamusal kullanıma açık olarak kabul edilmiştir. Roma İmparatorluğu'nda kamu mallarının kullanımıyla ilgili çeşitli yasal düzenlemeler ve kurallar bulunmaktaydı. Orta Çağ'da kamu malları genellikle soylulara aitti ve feodal düzenlemelerle kontrol ediliyordu. Ancak, Rönesans dönemi ile birlikte, kamu mallarının daha geniş bir topluluğa ait olması fikri öne çıktı (Dağtaş, 1999).

Kamu hukuku disiplini, kamu mallarının tarihsel evrimi, hukuki düzenlemelerin etkisi, uluslararası standartlar ve kamu mallarının korunması gibi konuları içererek önemli bir araştırma alanını oluşturmaktadır. Kamu malları kavramı, antik çağlardan günümüze kadar uzanan bir tarihsel geçmişe sahiptir ve bu malların tanımı ile yönetimi, hukuki düzenlemelerle belirlenmiş ve evrim geçirmiştir. Günümüzde, genellikle devletin mülkiyetinde bulunan kamu malları, toplumun genel yararı için kullanılmaktadır. Ancak, uluslararası düzeyde ortak kullanıma açık olan kaynaklar, uluslararası hukuk tarafından düzenlenerek koruma altına alınmıştır (Andersen, 2007).

Kamu malları kavramı, tarihsel bir evrimden geçmiş ve günümüzde anayasal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır. Bu bağlamda, kamu malları konusu sadece hukukla sınırlı kalmamakla birlikte ekonomi, çevre bilimi ve sosyoloji gibi disiplinlerle de yakından ilişkilidir. Kamu mallarının sürdürülebilir kullanımı, çevre koruma, toplum katılımı ve ekonomik etkiler gibi konular, multidisipliner bir yaklaşım gerektirmektedir. Bu mallar, genellikle devletin mülkiyetinde bulunur ve toplumun genel yararı için kullanılır. Ulusal ve uluslararası düzeydeki hukuki çerçeveler, kamu mallarının sürdürülebilir yönetimini sağlamak amacıyla önemli bir rol oynamaktadır. Kamu malları, toplumun genel yararı için ayrılmış olan varlıkları içermekte olup, bu kavram aynı zamanda mülkiyet ve kullanım haklarının sınırlandırılmasını da içermektedir. Günümüz hukuki sistemlerinde, kamu mallarının korunması genellikle anayasal düzenlemeler ve özel yasalar aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu düzenlemeler, kamu mallarının sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasını, korunmasını ve yönetilmesini amaçlamaktadır. Örneğin, çevre koruma alanında, belirli bölgelerin ekosistemlerinin korunması amacıyla alınan tedbirler ve düzenlemeler bu çerçevede değerlendirilebilir. Kamu malları, genellikle toplumun her bireyine eşit şekilde hizmet etmesi amacıyla yönetilmektedir. Bu, kaynakların adil bir şekilde dağıtılmasını ve herkesin kamusal hizmetlerden eşit bir şekilde yararlanmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Ancak, bu eşitlik ilkesi, kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlama amacıyla bazen belirli düzenlemeler ve kısıtlamalar getirebilir. Örneğin, bir halk plajının düzenli ve kontrollü kullanımı için belirli kurallar ve sınırlamalar uygulanabilir. Kamu mallarının yönetimi aynı zamanda toplumun katılımını içerebilir. Toplumun bu süreçte etkili bir şekilde yer alması,

kullanılan kaynakların toplumun ihtiyaçlarına daha iyi uyarlanmasına ve daha adil bir dağılıma katkıda bulunabilir. Katılımcı yönetim, kamu mallarının sürdürülebilirliğini artırmak için önemli bir araç olabilir (Hazelkorn, 2019).

2. Kamu Malının Yönetimi

Anayasa'nın 168. maddesi, devletin ve kamu tüzel kişilerinin mülkiyetindeki malların yönetimini, denetimini ve değerlendirmesini öngörmektedir. Ayrıca, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 2003 tarihli ve bütçe hazırlama, uygulama, muhasebeleştirme, raporlama ve mali kontrol gibi konularda kamu idarelerinin malı yönetim ve kontrolünü düzenlemektedir. Aynı zamanda, 1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu, 2006 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu gibi yasalar, kamu mallarının yönetimiyle ilgili çeşitli hükümler içermektedir.

Kamu mallarının yönetimi, idari yargının da yetki alanına girmektedir. İdari yargı, özellikle resmi yönetimin icraatlerinin hukuka uygunluğunu denetleyen ve idarenin hukuka aykırı eylem ve işlemlerinden kaynaklanan zararları tazmin eden bir yargı koludur. İdari yargı, kamu mallarının yönetimi bağlamında iki yönlü bir işlev görmektedir. Bir taraftan, idarenin kamu mallarını usulsüz olarak devretmesi, kiralaması, tahsis etmesi, kullanılmasına izin vermesi gibi eylem ve işlemlerine karşı iptal davası açılabilir. Diğer taraftan, idarenin kamu mallarına zarar vermesi veya zarar verilmesine sebebiyet vermesi durumunda, idare aleyhine tam yargı davası açılarak zararın tazmini istenebilir (Özdemir, 2017).

Kamu mallarının yönetimi, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde ele alınması gereken bir konudur. Özellikle küreselleşme, teknoloji ve internet gibi faktörler, kamu mallarının yönetimini zorlaştırmakta ve yeni meydan okumalar ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle, kamu mallarının yönetimi ile ilgili uluslararası standartlar, iş birliği ve uyumun sağlanması gerekmektedir. Uluslararası düzeyde, kamu mallarının yönetimi ile ilgili en önemli kuruluş, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü olarak bilinen World Intellectual Property Organization (WIPO)'dur. WIPO, fikri mülkiyet haklarının yönetimi, korunması, teşviki ve iş birliği ile ilgili çeşitli sözleşmeler, anlaşmalar ve programlar yürütmektedir. WIPO, aynı zamanda üye ülkelere fikri mülkiyet haklarının yönetimi ve geliştirilmesi konusunda teknik yardım, eğitim ve danışmanlık sağlamaktadır. WIPO, kamu mallarının yönetimi ile ilgili olarak, özellikle Paris Sözleşmesi, Patent İş birliği Antlaşması, Lahey Anlaşması ve Madrid Protokolü gibi sözleşmelerle ilgilenmektedir. Avrupa Birliği (AB), fikri mülkiyet haklarının yönetimi, korunması ve uygulanması konularında çeşitli düzenlemeler yapmıştır. AB, Avrupa Patent Sözleşmesi, Avrupa Birliği Markası Tüzüğü, Avrupa Birliği Tasarım Tüzüğü, Avrupa Birliği Coğrafi İşaretleri Tüzüğü gibi düzenlemelerle üye ülkeler arasında iş birliği, uyum ve denetim

sağlamakta, üçüncü ülkelerle ilişkiler geliştirmekte ve fikri mülkiyet haklarının ihlaline karşı mücadele etmektedir.

3. Kamu Malının Korunması

Kamu malları, devlete ait olan ya da kamu yararına tahsis edilen varlıklardır. Bu malların korunması, kamu yararının sağlanması, kamu kaynaklarının etkin kullanımı ve kamu mallarının zarar görmesinin önlenmesi açısından önemlidir (Çelik, 2015).

Kamu mallarının korunması hem anayasal hem de yasal düzeyde düzenlenmiştir. Anayasa'nın 168. maddesi, devletin ve kamu tüzel kişilerinin mülkiyetindeki malların korunmasını, denetlenmesini ve değerlendirilmesini öngörmektedir. Ayrıca, 1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu, 2006 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu gibi yasalar, kamu mallarının korunması ile ilgili çeşitli hükümler içermektedir.

Kamu mallarının korunması, aynı zamanda idari yargının da görev alanına girmektedir. İdari yargı, kamu mallarının korunması bakımından iki yönlü bir işlev görmektedir. Bir taraftan, idarenin kamu mallarını usulsüz olarak devretmesi, kiralaması, tahsis etmesi, kullanılmasına izin vermesi gibi eylem ve işlemlerine karşı iptal davası açılabilir. Diğer taraftan, idarenin kamu mallarına zarar vermesi veya zarar verilmesine sebebiyet vermesi durumunda, idare aleyhine tam yargı davası açılarak zararın tazmini istenebilir (Özdemir, 2017).

Kamu hukuku, kamu mallarının korunmasıyla ilgili mevcut düzenlemeleri, sorunları, çözüm önerilerini ve uluslararası karşılaştırmaları araştırmaya yönelik çalışmalarla bilinir (Gözler, 2019). Bu çalışmalar, kamu yararının gerçekleştirilmesi, kamu kaynaklarının verimli kullanılması ve kamu mallarının zarar görmesinin önlenmesi için gerekli hukuki kuralların ve mekanizmaların belirlenmesine ve uygulanmasına katkı sağlar. Özellikle küreselleşme, teknoloji ve internet gibi faktörler, kamu mallarının korunmasını güçleştirmekte ve yeni zorlukları beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, kamu mallarının korunmasıyla ilgili uluslararası standartlar, iş birliği ve uyum sağlanması kritik öneme sahiptir.

Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO), fikri mülkiyete ilişkin hakların korunması, fikri mülkiyetin teşviki ve iş birliği konularında çeşitli sözleşmeleri, anlaşmaları ve programları uluslararası düzeyde yürütmektedir. WIPO, aynı zamanda üye ülkelerin fikri mülkiyet haklarını korumak ve geliştirmek adına teknik yardım, eğitim ve danışmanlık sağlamaktadır. WIPO, kamu mallarının korunması bağlamında özellikle Paris Sözleşmesi, Patent İş birliği Antlaşması, Lahey Anlaşması ve Madrid Protokolü gibi sözleşmelerle ilgilenmektedir.

Kamu mallarının korunması, uluslararası düzeyde aynı zamanda Dünya Ticaret Örgütü (WTO)'nun da yetkisi dahilindedir. 1994 yılında imzalanan Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS), fikri mülkiyete dair hakların korunabilmesi amacıyla minimum standartları belirleyerek uyumun sağlanmasını teşvik etmekte ve anlaşmazlıkların çözümü için mekanizmalar sunmaktadır. TRIPS, kamu mallarının korunması bağlamında özellikle patent, marka, telif hakkı, ticari sır ve coğrafi işaret gibi fikri mülkiyet haklarını içermektedir. Kamu mallarının korunması, bölgesel düzeyde de iş birliği ve uyum gerektiren bir konudur. Örneğin, Avrupa Birliği (AB), fikri mülkiyet haklarının korunması ve uygulanmasıyla ilgili çeşitli düzenlemeleri içeren Avrupa Patent Sözleşmesi, Avrupa Birliği Markası Tüzüğü, Avrupa Birliği Tasarım Tüzüğü, Avrupa Birliği Coğrafi İşaretleri Tüzüğü gibi düzenlemeler yapmıştır. AB, aynı zamanda fikri mülkiyet haklarının korunması konusunda üye ülkeler arasında iş birliği, uyum ve denetim sağlamakta, üçüncü ülkelerle ilişkiler geliştirmekte ve fikri mülkiyet haklarının ihlaline karşı mücadele etmektedir.

Kamu mallarının korunması, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde ele alınması gereken bir konudur. Bu hem kamu yararının hem de fikri mülkiyet haklarının sahiplerinin haklarının korunmasını içerir. Bu bağlamda, kamu hukuku anabilim dalı, kamu mallarının korunmasıyla ilgili uluslararası standartları, iş birliğini, uyumu ve meydan okumaları inceleyerek değerlendirmelidir.

4. Kamu Malının Sınıflandırılması:

Kamu malı kabul edilen varlıklar arasında farklı özelliklere sahip olanlar bulunmaktadır ki bu varlıklar, yararlanma biçimlerine göre farklı açılardan sınıflandırılabilmektedir.

4.1. Yararlanma Biçimlerine Göre Sınıflandırma:

TMK'nın 715. madde hükmü, yararlanma biçimine dayalı olarak yalnızca orta malları ve sahihsiz malları tanımlamaktadır. Ancak, AYM kararında kamu mallarına dair şu tanım bulunmaktadır:

"Kamu malları, kamu idare ve kurumlarının gerek doğrudan kullanımına ayrılmış gerekse nitelikleri veya hizmetin amacına uygun düzenlenmiş olarak kamuya tahsis edilmiş (özgülenmiş) malların tamamını ifade eder. Öğretide kamu malları; hizmet malları, orta malları ve sahihsiz mallar olarak sınıflandırılmaktadır."

4.1.1. Hizmet Malları:

Hizmet malları, kendilerini bir kamu hizmetine tahsis edilen ve bu hizmetin temel bir unsuru olan mallardır. Bu mallar, kamu hizmeti için ortam veya araç olarak işlev görebilirler ve genellikle dolaylı bir şekilde, sağlanan hizmetin

aracı olarak kullanılırlar. Bu mallar, tahsis edilmeden önce idarenin özel mülkiyetinde bulunmaktadırlar.

AYM'nin tanımına göre hizmet malları şunları içermektedir:

"Kamu hizmetlerine hizmetin parçasını oluşturacak şekilde tahsis edilen mallar hizmet mallarıdır. Üniversiteler, okullar, hastaneler, askeri kışlalar, pazar yerleri, kütüphaneler, adliye binaları, belediye binaları, hapishaneler, devlet konakları, köy odaları bu bağlamda hizmet malları olarak kabul edilmektedir."

AYM kararında vurgulanan önemli bir husus, hizmet mallarının tahsis edilirken sağlanan hizmetin bir parçasını oluşturacak şekilde kullanıldığıdır. Kadastro Kanunu'nun 16. maddesi ise hizmet mallarını şu şekilde tanımlamaktadır:

Kamu hizmetinde kullanılan, bütçelerinden ayrılan ödenek veya yardımlarla yapılan resmi bina ve tesisler (Hükümet, belediye, karakol, okul binaları, köy odası, hastane veya diğer sağlık tesisleri, kütüphane, kitaplık, namazgah, cami genel mezarlık, çeşme, kuyular, yunak ile kapanmış olan yollar, meydanlar, pazar yerleri, parklar ve bahçeler ve boşluklar ve benzeri hizmet malları), kayıt, belge veya özel kanunlarına veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine göre Hazine, kamu kurum ve kuruluşları, il, belediye, köy veya mahalli idare birlikleri tüzel kişiliği adına tespit edilir.

Bu tanımdan anlaşılacağı üzere, hizmet malları kullanıldıkları kamu hizmetine hizmet eden mallardır ve genellikle bir tahsis işlemi ile kamunun kullanımına açılmaktadır.

4.1.2. Orta Malları:

Orta malları, kamunun izin almadan serbestçe ve ortakça yararlanabileceği açık mallardır. Bu mallardan yararlanma, malın tahsis amacına uygun olarak, izin almadan gerçekleşir ve bu, olağan bir yararlanma biçimidir. Orta malının olağanın üzerinde kullanımı izne tabidir ve yoğun yararlanmayı ifade eder. Özel yararlanma, belirli bir kişiye tanınan bir hak olup yine idari izne tabidir. Olağan ve yoğun yararlanma biçimlerinde, yararlanan kişilerin başkalarının yararlanmasını engellememesi gerekir. Eğer özel bir yararlanma hakkı tanınsa, ilgili kamu malının buna göre düzenlenmesi ve özel yararlanma sona erdiğinde malın eski haline getirilmesi gerekir. Kadastro Kanunu'nun 16. maddesinde, orta malları için şu hüküm bulunmaktadır:

Mera, yaylak, kışlak, otlak, harman ve panayır yerleri gibi paralı veya parasız kamunun yararlanmasına tahsis edildiği veya kamunun kadimden beri yararlandığı belgelerle veya bilirkişi veya tanık beyanı ile ispat edilen orta malı taşınmaz mallar sınırlandırılır, parsel numarası verilerek yüzölçümü hesaplanır ve bu gibi taşınmaz mallar özel siciline yazılır. ... Yol, meydan, köprü gibi orta malları ise haritasında gösterilmekle yetinilir.

Görüldüğü gibi kanunda ortak malların kapsamı yaylaklar, kışlaklar ve meralar olarak tanımlanır nitekim bu alanlar, biyolojik çeşitliliği koruma ve hayvancılık faaliyetlerini destekleme açısından önemli doğal alanlardır.

4.1.3. Sahipsiz Mallar:

Öğretide kabul edilen kriterler, orta malları ve hizmet mallarını kamu malı olarak tanımlamada etkili olduğunu göstermektedir. Yukarıda değerlendirilen kriterlere göre; kamu tüzel kişinin elinde bulunan fakat kamunun özel malı olmayıp kamu malları arasında yer alan bir mal, ya toplumun serbestçe yararlanmasına ya da bir kamu hizmetine tahsislidir. İdare hukuku bağlamında, kamu mallarının yer almasının temel nedeni, toplumun birtakım mallardan ortak şekilde yararlanma ihtiyacıdır. Bu bağlamda, kamu malları halkın doğrudan faydalanmasına açık tutulabildiği gibi, devlet de kamu hizmetlerini bu mallar aracılığıyla sunar. Bu nedenle, kamu malları belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere tahsis edilir. Bu tahsis sürecinin ardından kamu malı, orta veya hizmet malı olarak kullanılır. Öte yandan, kamu malları konusunda bir ayırım yaparken dikkate alınan sahipsiz mallar, bu kriterlerle tanımlanamamaktadır. Bu kategori, kamu malları teorisinin belirsiz bir alanını oluşturur ve içine çeşitli varlıkların dahil edildiği bir alanı kapsar.

Sahipsiz mallar, üzerinde özel mülkiyet hakkı kurulamayan, devletin egemenliği altında bulunan ve diğer iki sınıfa girmeyen kamusal mallardır. Bu mallar, eşsiz ve yerine kolayca konulamayacakları ya da toplum için taşıdıkları önem nedeniyle devletin hakimiyeti altında bulunmaktadır.

Yargıtay'a göre "Nitelikleri yönünden kamunun yararlandığı ve tescile bağlı olmayan deniz, göl, akarsu, kumluk, kayalık, bataklık gibi yerler üzerinde imar ve ihya yolu ile özel mülkiyet kurulamaz." Yargıtay kararında özel mülkiyete konu olamayacağı ifade edilen bu yerler, kamu malları arasında sahipsiz mallara örnektir. Aynı zamanda kararda sayılan yerler, önemli habitatları oluşturmaktadır. Dolayısıyla birtakım habitatların, sahipsiz mallar olarak kamu malları rejimine tabi olduğu bu karardan anlaşılabilir. Sahipsiz malları ifade etmek için mevzuatta genellikle örnekleme yoluna gidilmiştir. Örnekleme öncelikle TMK'nın 715'inci maddesinde "sahipsiz yerler" denilmek suretiyle ifade edilmiştir. Kadastro Kanunu'nun 16'ncı maddesi de sahipsiz malları şu şekilde sıralar:

Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan kayalar, tepeler, dağlar (bunlardan çıkan kaynaklar) gibi, tarıma elverişli olmayan sahipsiz yerler ile deniz, göl, nehir gibi genel sular tescil ve sınırlandırmaya tabi değildir, istisnalar saklıdır. Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan ormanlar, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde, özel kanunları hükümlerine tabidir.

AYM, kamu mallarına ilişkin tespitlere yer veren kararında sahipsiz malları şu şekilde değerlendirmiştir:

“Sahipsiz mallar ise hukuki rejim bakımından birçok farklılıklar içeren, taşıdıkları farklı önemler nedeniyle, kamu malı statüsüne sokulmuş birbirleriyle ortak noktaları az olan mal kategorileridir.”

Anayasa Mahkemesi (AYM), sahipsiz mallar hakkındaki değerlendirmesinde, bu malların farklı kurallara tabi olduğunu vurgulayarak bunların kamu malı olduğunu belirtmiştir. Roma hukukunda ise sahipsiz mal kavramı bulunmakla birlikte, bu kavram henüz mülkiyet hakkı kurulmamış, ancak kurulabilecek malları ifade etmektedir. Bu bağlamda, Roma Hukuku'ndaki sahipsiz mallar; Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) ifade ettiği sahipsiz yerler ile kamu malları içerisinde yer alan sahipsiz mallardan farklıdır. Devletin tasarrufunda olan ancak tarım veya başka bir ekonomik faaliyete uygun olmayan taşlık, kaya, tepe gibi yerler için Roma hukukunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu tür yerlerin devletin egemenliği altında mı yoksa sahipsiz mal mı olduğu belirlenememiştir. Başka bir deyişle, TMK'da ifade edildiği şekliyle kaya, tepe gibi yerler ile tarıma elverişli olmayan araziler için Roma hukukunda bir düzenleme yapılmamıştır. Sahipsiz mallar, tahsis işlemi gerektirmeyip, doğal özelliklerinden dolayı genel halkın ortak kullanımına uygundur. Diğer bir ifadeyle, sahipsiz mallardan yararlanmak için idarenin tahsis kararı alması gerekmemektedir. Sahipsiz malların, tahsis işlemine konu olmadığını gösteren bir Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK) kararına göre:

Sahipsiz mallar, doğal niteliklerinin bir sonucu olarak, ayrıca bir tahsise gerek kalmaksızın doğrudan doğruya kamunun ortak kullanılmasına açık bulunan mallardır. Bir diğer ifade ile sahipsiz malların kamu malı niteliğini kazanması için herhangi bir hukuk normunun varlığına gerek yoktur. Fakat sahipsiz malların doğal nitelikleri gereği kamu malı niteliklerini kazandıkları, bir yasa hükmüne ya da örf ve âdet kurallarınca veya idari bir işlemle tespit edilebilir. Ancak bu idari işlem, tahsis işlemi gibi kurucu nitelikte olmayıp, gösterici niteliktedir.

Yargıtay'ın sahipsiz mallarla ilgili kararı, bu malların doğal niteliklerine vurgu yaparak, kendiliğinden kamu malı oluşturduklarını belirtmiştir. Dolayısıyla, akarsu, göl, bataklık gibi sahipsiz malların, idari bir işlemle kamu malı statüsüne geçirilmesine ihtiyaç duyulmamaktadır. İdarenin bu yönde bir işlemi, genellikle tespit amacını taşıyacaktır. Yargıtay, kamu malları rejimi ve tahsis hakkı gibi idari işlemlerle ilgili değerlendirmelerde bulunmaktadır. Sahipsiz mallar kapsamındaki varlıklar arasında genel özellikler azdır ve birbirine benzer düzenlemelere tabi değildir. Bu varlıklar, toplum için önemli olduklarından dolayı kamu malları kategorisine dahil edilmişlerdir. Ayrıca, sahipsiz mallar, mevzuatta dağınık bir şekilde düzenlenmiştir ve özel mülkiyet hakkına konu olamazlar. Bu özellikler, sahipsiz malları tanımlamak için yardımcı kriterler olarak kabul edilebilir. Örneğin, belirli bir amaç için tahsis edilmemiş, mülkiyet hakkına konu olamayan ve toplum için önemli olan bir varlık sahipsiz mal olarak adlandırılabilir.

Kamu mallarına yönelik ikinci ayırım, bu malların varoluş biçimlerine göre yapılmaktadır. Bu ayırım, kamu mallarının tahsis biçimine veya kökenlerine göre yapılan bir sınıflandırma olarak da ifade edilebilir. Yapay kamu malları; İnsan yapımı olan kamu malları, yapay kamu mallarını oluşturur ve kamu malı olmaları için bir hizmete veya ortak kullanıma tahsis edilmeleri gerekmektedir. Doğal kamu malları ise kendiliğinden oluşmuştur ve kamu malı olma kriteri olan tahsis şartı bu varlıklar bakımından geçerli değildir. Doğal kamu malları, insan yaşamı açısından vazgeçilemez olmaları nedeniyle korunmaya muhtaçtır. Bu malların tahrip edilmesi durumunda, eski hâline getirilmeleri imkânsızdır ve bu nedenle sınırsız bir şekilde tüketilmemeleri gerekmektedir. Tezin incelediği habitatlar, doğal kamu malları arasında yer almaktadır. Habitatların zarar görmesi durumunda, eski hâline getirilmeleri gerçekten mümkün olamamaktadır (Doğan, 2023).

Sonuç ve Değerlendirme

Kamu mallarının yönetimi ve korunması ile ilgili bazı öneriler aşağıda verilmiştir:

- **Kamu Mallarının Özelleştirilmesi, Kamulaştırılması, Kamunun Ortak Kullanımına Açılması ve Kısıtlanması Konularında Kamu Yararının Gözetilmesi:** Kamu mallarının özelleştirilmesi, kamulaştırılması, kamunun ortak kullanımına açılması veya kamunun ortak kullanımından kısıtlanması gibi konularda kamu yararının gözetilmesi, kamu mallarının yönetimi ve korunması bakımından son derece hayati bir öneme sahiptir. Zira, bu konular, kamu mallarının niteliğini, statüsünü, hukuki rejimini, kullanım amacını ve yönetim ile koruma usul ve esaslarını etkileyerek, bu malların devletin ve kamunun ortak çıkarına hizmet etmesini, kamu hizmetlerini sunmasını, kamu düzenini korumasını, kamu güvenliğini sağlamasını, kamu sağlığını korumasını, kamu eğitimini geliştirmesini, kamu kültürünü yaymasını ve kamu çevresini korumasını sağlamaktadır. Dolayısıyla, bu konularda kamu yararının gözetilmesi, kamu mallarının etkin bir şekilde yönetilmesi ve korunması için hayati önem taşımaktadır.
- **Kamu Mallarının Yönetimi ve Korunması ile İlgili Devletin ve Kamunun İş Birliği, Katılımı, Denetimi, Bilinçlendirilmesi, Eğitilmesi, Bilgilendirilmesi Faaliyetlerinin Artırılması:** Kamu mallarının yönetimi ve korunması ile ilgili devletin ve kamunun iş birliği, katılımı, denetimi, bilinçlendirilmesi, eğitilmesi, bilgilendirilmesi gibi faaliyetlerin artırılması, kamu mallarının etkin bir biçimde yönetilmesi ve korunması açısından önem arz eder. Bu faaliyetler, kamu mallarının yönetimi ve korunması ile ilgili ortaya çıkan sorunların, tartışmaların, ihtilafların, çözümlerin, önerilerin, fikirlerin, görüşlerin, beklentilerin, taleplerin, eleştirilerin, övgülerin, şikayetlerin, duyuruların, haberlerin, bilgilerin paylaşılmasını, değerlendirilmesini ve geliştirilmesini sağlayarak, bu süreçlere daha etkin bir şekilde katılım sağlamaktadır. Bu faaliyetler, kamu mallarının yönetimi ve korunması ile ilgili toplumsal

farkındalığı artırarak, bilinci yükselterek, ilgiyi çoğaltarak, sorumluluk duygusunu pekiştirerek, katkıyı teşvik ederek, memnuniyeti güçlendirerek ve güveni artırarak bu süreçlere daha etkili bir şekilde katılım sağlamaktadır.

- **Kamu mallarının kiraya verilmesi:** Devletin mülkiyetinde veya tasarrufunda olan ve kamu yararına tahsis edilen malların, belirli bir süre ve bedel karşılığında özel sektöre veya gerçek kişilere kullanım hakkının devredilmesini ifade etmektedir. Bu uygulama, kamu hizmetlerinin verimli ve kaliteli bir şekilde sunmasını, kamu mallarının değerini artırmasını, kamu gelirlerini artırmasını, kamu borçlarını azaltmasını, rekabeti teşvik etmesini ve özel sektörün gelişimine katkıda bulunmasını hedeflemektedir. Kamu mallarının kiraya verilmesi süreci, devletin kamu yararını gözetmesi, kamu mallarının niteliğini koruması, kiraya verme şartlarını belirlemesi ve kiraya verme sürecini denetlemesi gibi belirli koşullara tabidir. Yasal düzenlemeler, Anayasa, Kamu Mallarının Kiraya Verilmesi Hakkında Kanun, Kamu Mallarının Kiraya Verilmesi Yönetmeliği, Kamu Mallarının Kiraya Verilmesi Bedelinin Tespiti ve Ödenmesine İlişkin Yönetmelik, Kamu Mallarının Kiraya Verilmesi Bedelinin Ödenmesine İlişkin Yönetmelik gibi mevzuatlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. İdari düzenlemeler ise kiraya veren kamu kurumları, kiraya verilen kamu mallarını belirleyen komisyonlar, bedeli belirleyen bilirkişi heyetleri, bedeli tahsil eden maliye bakanlığı, denetimi yapan sayıştay ve itirazları değerlendiren yargı organları gibi kurumları içermekte olup, bu kurumlar çeşitli işlemleri, kararları, yöntemleri, birimleri ve personeli kapsayan faaliyetlerde bulunmaktadır.

- **Kamu Mallarının İmtiyazla Kullanılması:** Kamu mallarının imtiyazla kullanılması, devletin mülkiyetinde veya tasarrufunda olan ve kamu yararına tahsis edilen malların, belirli bir süre ve bedel karşılığında özel sektöre veya gerçek kişilere işletme hakkının devredilmesini ifade etmektedir. Bu uygulama, kamu hizmetlerinin daha verimli ve kaliteli bir şekilde sunmasını, kamu mallarının değerini artırmasını, kamu gelirlerini artırmasını, kamu borçlarını azaltmasını, rekabeti teşvik etmesini ve özel sektörün gelişimine katkıda bulunmasını hedeflemektedir. Kamu mallarının imtiyazla kullanılması süreci, devletin kamu yararını gözetmesi, kamu mallarının niteliğini koruması, imtiyaz kullanımı şartlarını belirlemesi ve imtiyaz kullanım sürecini denetlemesi gibi belirli koşullara tabidir. Bu süreç, yasal düzenlemeler aracılığıyla Anayasa, Kamu Mallarının İmtiyazla Kullanılması Hakkında Kanun, İmtiyaz Sözleşmeleri Yönetmeliği gibi mevzuatlar ile yürütülmekte olup, aynı zamanda idari düzenlemeleri içererek kiraya veren kamu kurumları, imtiyazı belirleyen komisyonlar, bedeli belirleyen bilirkişi heyetleri, bedeli tahsil eden maliye bakanlığı, denetimi yapan sayıştay ve itirazları değerlendiren yargı organları gibi kurumları içermektedir. Bu kurumlar, çeşitli işlemleri, kararları, yöntemleri, birimleri ve personeli kapsayan faaliyetlerde bulunmaktadır.

Ancak, bu çabalar bazen "ortak alan trajedisi" olarak adlandırılan durumla karşılaşabilir. Bu durumda, bireyler kendi çıkarlarına odaklandıkları için ortak kaynaklar sürdürülemez bir şekilde tükenme eğilimindedir (Hardin, 1968). Bu durumun önüne geçmek için, etkili bir denetim ve yönetim mekanizması oluşturulması gerekmektedir.

Kamu malları konusundaki bu genel değerlendirmeler, kamu hukuku alanında çalışan akademisyenler ve hukuk uzmanları için önemli bir başlangıç noktası olabilir. Kamu mallarının evrimi, hukuki düzenlemelerin etkisi, uluslararası standartlar ve kamu mallarının korunması gibi konular, bu alanda daha derinlemesine araştırmaların temelini oluşturabilir.

Kamu mallarının genel yararlanma ilkesinin zorlukları ve çözüm önerileri olarak şunlar söylenebilir: Kamu mallarının genel yararlanma ilkesinin uygulanması, bazı zorlukları beraberinde getirebilir. Özellikle, kaynakların sınırlı olması, toplumsal ihtiyaçların sürekli değişmesi ve yönetimdeki karmaşıklıklar, bu ilkenin etkili bir şekilde hayata geçirilmesini engelleyebilir. Bu zorlukların üstesinden gelmek için, kamu hukuku alanında yapılan araştırmalar, çeşitli çözüm önerilerini tartışmaktadır. Bunlar;

Stratejik Planlama: Kamu mallarının etkili bir şekilde yönetilebilmesi için stratejik planlama önemlidir. Bu planlar, gelecekteki ihtiyaçları gidermek ve kaynakları sürdürülebilir bir şekilde kullanmak için bir çerçeve sunar. Stratejik planlama, kamu mallarının genel yararlanma ilkesine uygun olarak yönetilmesinde önemli bir araçtır.

Katılımcı Yönetim: Kamu mallarının genel yararlanma ilkesi, toplumun tüm kesimlerinin katılımını gerektirir. Bu nedenle, karar alma süreçlerine ve yönetim mekanizmalarına daha fazla katılım, kamu mallarının daha adil bir şekilde dağıtılmasına ve kullanılmasına katkı sağlayabilir.

Teknolojik İnovasyon: Teknolojik gelişmeler, kamu mallarının daha etkili bir şekilde yönetilmesine olanak tanır. Özellikle, veri analitiği ve dijital platformlar, kaynakların daha verimli bir şekilde kullanılmasını ve toplumun değişen ihtiyaçlarına daha hızlı bir şekilde uyarlanmasını sağlayabilir (Arıkan, 2022).

Hukuki Reformlar: Kamu mallarının genel yararlanma ilkesinin daha etkili bir şekilde uygulanabilmesi için hukuki reformlar önemlidir. Bu reformlar, mevcut hukuki çerçeveyi güçlendirerek, kamu mallarının korunması ve adil bir şekilde kullanılmasını sağlayabilir.

Eğitim ve Bilinçlendirme: Kamu mallarının genel yararlanma ilkesinin toplum genelinde anlaşılması ve benimsenmesi için eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarına ihtiyaç vardır. Toplumun bu ilkeye saygı göstermesi ve korunması için bilinçli bir vatandaşlık önemlidir (Arslan, 2019).

Sonuç olarak Türkiye Cumhuriyeti kamu hukuku ve evrensel hukuk normları, kamu mallarının yönetimi ve korunması konularında bağlayıcı hükümler içerir. Bu hükümler, anayasa, idare hukuku ve uluslararası hukukun çeşitli dalları arasında entegre bir şekilde ele alınarak, Türkiye'nin kamu mallarıyla ilgili hukuki çerçevesini anlamak mümkündür (Kılıç, 2023).

KAYNAKÇA

- Arikan, N. I. (2022). Kripto paraların dünya genelindeki hukuki durumuna ilişkin bir inceleme. *Düzce İktisat Dergisi*, 2(1), 1-9.
- Arslan, K. O. (2017). Kamu malı niteliğinin tespiti ve kamu mallarından yararlanmanın esasları. *TBB Dergisi*, 131, 57-86.
- Akkoyunlu, P. (2001). Kamu Malı ve Hizmeti Tanımı. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, (40).
- Andersen, E.A. & B. Lindsnaes (2007). "Public Goods Concept, Definiton, and Method". Towards New Global Strategies: Public Goods and Human Rights, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 29-52.
- Çelebi, A., Yalçın, Z., & Yalçın, A. Z. (2008). Kamusal mallar teorisinin değişimi: bölgesel kamusal mallar. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 15(2), 1-18.
- Çelik, A. (2015). Kamu malları hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dağtaş, E. (1999). On sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda Kamusal alan- Özel alan ikilemi ve basının Tarihsel gelişimi. *Kurgu Dergisi*, 16, 157-173.
- Doğan, E. Ö. (2023). Habitatların Kamu Malları Rejiminde Korunması (Master's thesis, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü).
- Gözler, K. (2019). İdare hukuku. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Hardin, G. (1968). The Tragedy of the Commons. *Science*, 162(3859), 1243-1248.
- Frischmann, B. M., Marciano, A., & Ramello, G. B. (2019). Retrospectives: Tragedy of the commons after 50 years. *Journal of Economic Perspectives*, 33(4), 211-228.
- Hazelkorn, E., & Gibson, A. (2019). Public goods and public policy: what is public good, and who and what decides?. *Higher Education*, 78, 257-271.
- Işıklar, C. (2023). İdare ile kamu malları arasındaki hukuki ilişki bağlamında devletin hüküm ve tasarrufunda altında olma. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 31(2), 707-757.
- Ivanyna, M., & Salerno, A. (2021). Governance for Inclusive Growth, *IMF Working Papers*, 2021.
- Kanlı, İ. B., & Küpeli, İ. T. (2021). Çevre Hakkının Dayanışma Hakkı Olarak Gelişimi ve Türkiye Özelinde Analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 417-448.
- Kahraman, R. (2023). Kamu hizmetlerinden yararlanma hakkının engellenmesi suçu. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (56), 21-52.

- Kılıç, M. (2023). *Kamu Denetçiliği Kurumu kararlarının Türk kamu yönetiminde etik ilke uygulamalarının yaygınlaştırılması üzerindeki etkileri* (Master's thesis, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Mueller, M. L. (2020). Against sovereignty in cyberspace. *International studies review*, 22(4), 779-801.
- Ozansoy, A. (2009). Amerika Birleşik Devletleri'nde kamu mallarının yönetimi. T.C. MALİYE BAKANLIĞI Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayın No:2009/393.
- Özdemir, M. (2017). Kamu mallarının korunması ve idari yargı. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Polat, G. E., & Akçakaya, M. (2022). Kamu Yönetiminde Verimlilik: Kavramsal Bir İnceleme. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 8(2), 250-268.
- Raz, J. (1970). The Concept of a Legal System. In A. P. Simester (Ed.), *Legal Theory and Legal History: Essays on the Common Law* (pp. 318-347). Oxford: Oxford University Press.
- Réaume, D. (2022). Individuals, groups, and rights to public goods. In *Group Rights* (pp. 171-197). Routledge.
- Söyler, İ. Devlet mallarının kamu finansmanı açısından değerlendirilmesi. T.C. Maliye Bakanlığı, yayın no: 2005/ 368.
- Şimşek, S. (2014). Kamu Mallarının Özel Mülkiyete Konu Olmaması İlkesinin Mülkiyet Hukukuna Yansımaları. *Sayıştay Dergisi*, 92, 93-115.
- Tseng, T. W. J., Robinson, B. E., Bellemare, M. F., BenYishay, A., Blackman, A., Boucher, T., ... & Masuda, Y. J. (2021). Influence of land tenure interventions on human well-being and environmental outcomes. *Nature Sustainability*, 4(3), 242-251.
- Yağcı, P. (2020). Mülkiyet hakkı kapsamında kamu mallarının haczedilmezliği üzerine bir değerlendirme. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(2), 600-616.
- Yoruldu, M. (2021). 5018 sayılı kamu mali yönetimi ve kontrol kanunu kapsamında getirilen demokratik ilkeler ve bütçe anlayışındaki değişimler. *Türkav Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 61-75.
- Yumuşak, İ. G., Aydın, M. (2005). *Bilgi Kamusal Bir Mal midir? Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (2), 104-122.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

Bu çalışmada kamu mallarının tanımı, geçmişi, yönetimi, savunması, çeşitleri, kullanımı ve faydalanma biçimleri, literatür taraması yoluyla detaylı bir şekilde araştırılmıştır. Çalışmanın kapsamında genel faydalanma ve özel faydalanma kavramları, bu malların özelliği ve bu konulara ilişkin kabuller de ele alınmıştır. Ancak, bu araştırmanın amacı yalnızca kamu mallarının tanımını içeren bir literatür incelemesi değildir, aynı zamanda güncel kamu hukuku yazınına hakimiyeti de elde etmektir. Kamu mallarının toplumsal açıdan önemi, insanların ortak kullanımına açık olmaları ve toplumun refahına katkıda bulunmalarındır. Bu çalışma aynı zamanda kamu mallarının toplumda nasıl bir yere sahip olduğunu ve toplumun bu mülklerden nasıl yararlanabileceğini anlamak ve anlatmak amacı gütmektedir. Kamu mallarının

kullanımı ve yararlanma biçimleri, kamu mallarının yararlanma hakkının sınırlandırılması gibi konular da çalışmanın içeriğinde yer almaktadır. Kamu mallarının yönetimi ve korunması hem yasal hem de idari düzenlemelerle sağlanmaktadır. Bu çerçevede, Anayasa, Kamu Mallarının Yönetimi ve Kullanılmasına İlişkin Kanun, Kamu Mallarının Korunması Hakkında Kanun, Kamu Mallarının Tahsisine İlişkin Yönetmelik, Kamu Mallarının Kullanılmasına İlişkin Yönetmelik, Kamu Mallarının Korunmasına İlişkin Yönetmelik gibi yasal düzenlemeler önemli bir yer tutmaktadır. Aynı zamanda, devletin merkezi ve yerel yönetimleri, kamu kurum ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri, kamu tüzel kişileri ve kamu hizmeti gören özel kuruluşlar gibi çeşitli kamu tüzel kişileri tarafından yapılan işlemler, alınan kararlar, uygulanan yöntemler, kullanılan araçlar ve atanan personel gibi idari düzenlemeler de kamu mallarının yönetimi ve korunması süreçlerine dâhil olmaktadır. Çalışma, kamu mallarının tanımı ve tarihsel gelişimi üzerine odaklanarak çoğunlukla yerli yazında yapılan inceleme ile devam etmiştir. Ardından, kamu mallarının yönetimi ve kullanımının sınırlandırılması ayrıntılı bir şekilde ele alınıp bu kullanım biçimleri genel ve özel yararlanma bağlamında ilkesel olarak ifade edilmiştir. Yapılan literatür taramasından elde edilen sonuçlar ve anlaşmazlıklara getirilen çözüm önerileri, çalışmanın sonuç kısmında özetlenmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

In this study, the definition, history, management, defense, types, use and utilization of public goods were investigated in detail through literature review. Within the scope of the study, the concepts of general utilization and special utilization, the characteristics of these goods and the acceptances regarding these issues are also discussed. However, the purpose of this research is not only a literature review that includes the definition of public goods, but also to gain a grasp of current public law literature. The social importance of public goods is that they are available for common use by people and contribute to the welfare of society. This study also aims to understand and explain what place public goods have in society and how society can benefit from these properties. Issues such as the use and utilization of public goods and the limitation of the right to benefit from public goods are also included in the content of the study. The management and protection of public property is provided by both legal and administrative regulations. In this context, legal regulations such as the Constitution, the Law on the Management and Use of Public Goods, the Law on the Protection of Public Goods, the Regulation on the Allocation of Public Goods, the Regulation on the Use of Public Goods, and the Regulation on the Protection of Public Goods have an important place. At the same time, administrative regulations such as transactions made by various public legal entities such as central and local governments of the state, public institutions and organizations, public economic enterprises, public legal entities and private organizations providing public services, decisions taken, methods applied, tools used and personnel assigned. It is also involved in the management and protection processes of public assets. The study continued with a review of mostly domestic literature, focusing on the definition and historical development of public goods. Then, the management and limitation of use of public goods are discussed in detail and these forms of use are expressed in principle in the context of general and private use. The results obtained from the literature review and the solution suggestions to the disputes are summarized in the conclusion of the study.

DİJİTAL DEVRİM
DIGITAL REVOLUTION

Mesut BAKIR

Yüksek Lisans, Bilgisayar Eğitimi, Bilişim Enstitüsü / Gazi Üniv.
Master's Degree, Computer Education, Informatics Institute / Gazi Univ.
info@asigrup.com.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-1321-7394>

Yusuf Taha DEMİREL

Hacı Hüseyin Köçük Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi / MEB
Hacı Hüseyin Köçük Vocational High School / MEB
Yusuftaha1036@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-9990-2122>

Makale bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 05 Mayıs / 05 May

Kabul Tarihi / Date Accepted: 22 Mayıs / 22 May

Yayın Tarihi / Date Published: 26 Mayıs / 26 May

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Mayıs 2024 / May 2024

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11316074>

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Bakır, M. & Demirel, Y.T. (2024). Dijital Devrim. *IJESOS International Journal Of Educational and Social Sciences* 3(1), 59-67.

İntihal: Bu makale turnitin.com yazılımınca yazar tarafından taranmıştır.
İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned with turnitin.com by writer. No
plagiarism detected.

İletişim:

e-posta: editor@ijesos.com

Web: www.ijesos.com

Öz:

Bilgi, yığılarak artan, katlanarak çoğalan ve "raf ömrü" olan bir kavramdır. Bilginin oranında 1900'lü yıllara kadar 500 yılda bir katlanma olduğu, 1900'lerden 1950'li yıllar arasında bu beş yüz yıllık zaman diliminin 50 seneye kadar gerilediği, 2000 sonrası ise dijitalleşmeye bağlı olarak bilgisel birikimin 12 saatte bir katlandığı iddia edilmektedir. Literatürde ikinci dijital devrimin başlangıcında olduğumuz iddialarıyla birlikte finansal ve dijital alem arasında önemli bir etkileşim olduğu vurgulanmaktadır. Yapılan ampirik çalışmalar benzer şekilde dijital ödeme araçları ve platformlarının kullanımında finansal ve dijital alem arasında her düzeyde güçlü bir istatistiksel ilişkinin bulunduğunu ortaya koyarken özellikle 3D yazıcılar gibi makineler ve yapay zekâ sayesinde yazılım ile donanım arasındaki etkileşiminin artmasıyla beraber fiziki varlıklarla dijitalin yakınlaştığı dile getirilmektedir. Günümüzde artık dijitalleşmemiş bir finansal ortamın "demode" olduğu ve insanların dijital finansal yeterliliğe doğru ilerleme ihtiyacı literatürdeki bir diğer yaygın söylemdir. Eğitimde ise Sanayi 4.0 ile gelen yeni dönem çerçevesinde yapay zekâ ve makineler arası etkileşimdeki artışla birlikte, öğretmenlerin ve öğrenenlerin eski alışkanlıklarını gözden geçirmeleri gerektiği vurgulanarak öğrenme deneyimlerinin güncellenmesinden bahsedilmektedir. Özellikle eğitimde dijitalleşmenin amaç mı yoksa araç mı olduğu sorgulanması gereken bir konudur. Yazında dijitalleşmenin verimini artırmak için gereken dijital yeterlilikle birlikte siber güvenliğin ve mahremiyetin sağlanması gibi gereksinimler dile getirilmiş olan bazı konu başlıklarıdır. Bu çalışma bütünlleştirici ve geleneksel bir bakış açısıyla Dijital Devrimi bazı araştırmaların sentezine ulaşarak genel bir perspektiften yorumlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Devrim, Sanayi 4.0, Eğitim.

Abstract:

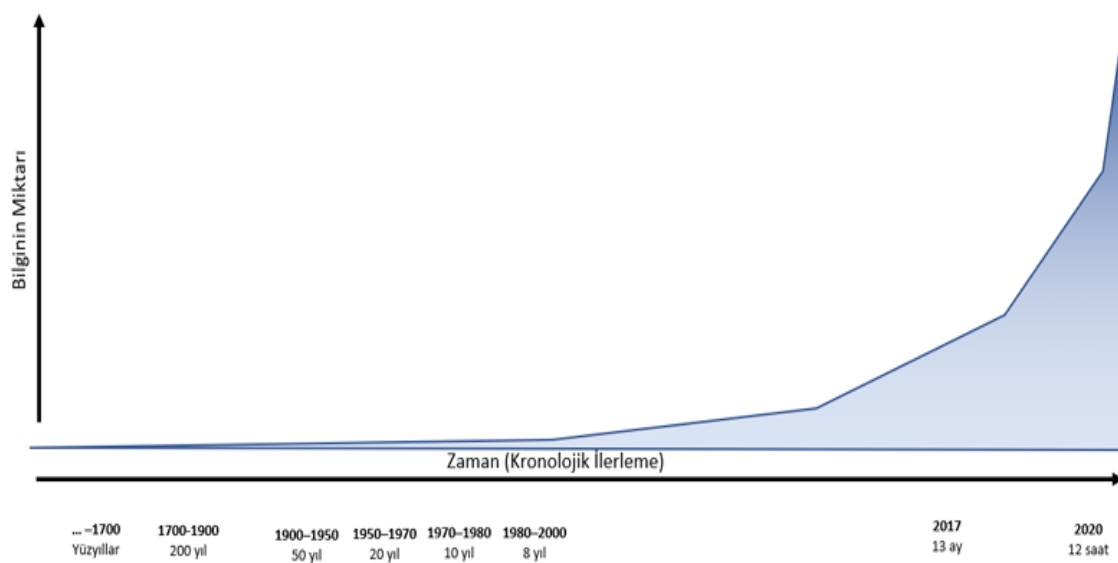
Information is a concept that accumulates, increases exponentially and has a "shelf life". It is claimed that the rate of information doubled every 500 years until the 1900s, that this five-hundred-year period decreased to 50 years between the 1900s and the 1950s, and that after 2000, due to digitalization, informational accumulation doubled every 12 hours. In literature, it is emphasized that there is an important interaction between the financial and digital world, with claims that we are at the beginning of the second digital revolution. While empirical studies similarly reveal that there is a strong statistical relationship between the financial and digital world at all levels in the use of digital payment tools and platforms, it is stated that physical assets and digital are getting closer, especially with the increasing interaction between software and hardware thanks to machines such as 3D printers and artificial intelligence. Another common discourse in the literature is that today, a financial environment that is not digitalized is "obsolete" and people need to move towards digital financial competence. In education, with the increase in artificial intelligence and machine-to-machine interaction within the framework of the new era that comes with Industry 4.0, it is emphasized that instructors and learners need to review their old habits and the updating of learning experiences is mentioned. Especially in education, it is an issue that needs to be questioned whether digitalization is a goal or a tool. Some of the topics mentioned in the literature are the requirements such as ensuring cyber security and privacy along with digital competence required to increase the efficiency of digitalization. This study interprets the Digital Revolution from a general perspective by synthesizing some research from an integrative and traditional approach.

Key Words: Digital Revolution, Industry 4.0, Education.

Giriş:

Dijital sözcüğü Türkçede “sayısal”, sıfat olarak ise “sanal” anlamında kullanılmaktadır. Ancak bu tanım günümüzdeki dijital kavramını tam olarak kapsamıyor olacak ki “sayısal” karşılığı yerine, sözcüğün aslı tercih edilmektedir. Bu araştırma bireylerin, şirketlerin, eğitimin hatta hükümetlerin dijitalleşmesiyle beraber, dijital gelişime duyulan ihtiyaçtan yola çıkılarak hazırlanmıştır. Bankacılık ve finansal piyasalar, sağlık, lojistik, ticaret, kamu sektörü gibi hemen her alanda gözlenen dijitalleşme ile birlikte eğitimdeki dijitalleşme bu çalışmanın temel motivasyonunu oluşturmaktadır.

Bilgi yığılması ilerler. Söz konusu yığılma ise bilginin katlanarak arttığı anlamına gelir (Machlup, 1962). Bilginin yarı ömrü olarak bilinen tanım bu açıklama eşliğinde bilginin güncelliğini koruyup korumadığını da kapsayan bir ifadedir. Başka bir deyişle bilginin geçerlilik süresi her geçen gün azalmaktadır (Bozkurt, 2021). Fuller'e (1982) göre bilgisayar birikimi bakıldığında 1400'lü yıllar ile 1900'ler arasında beş yüz yılda bir katlanma olduğu, 1900'lerden 1950'ye kadar bu sürenin 50 seneye indiği, son yıllarda ise bilginin on iki saatte bir katlanarak arttığı iddia edilmektedir. Bu bağlamda Hilbert ve López'e (2011) göre 2000'lerden sonra üretilen bilgi, insanlık tarihinde üretilenin tamamından daha fazladır (Grafik 1, Bozkurt vd.).

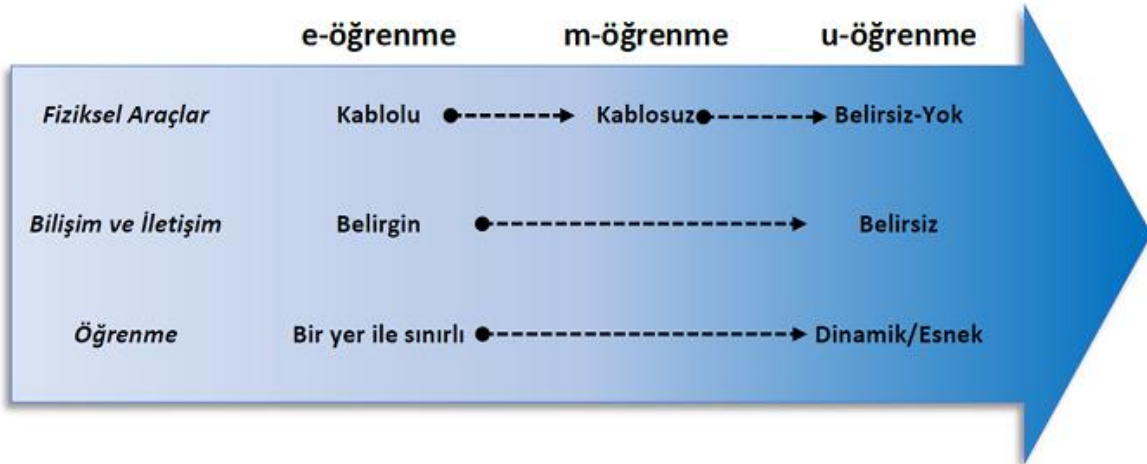
Grafik 1: Bilgi miktarının zamana bağlı değişimi. Kaynak: Bozkurt vd., 2021

Bilginin özellikle son dönemlerdeki parabolik ilerleyişinin altında yatan katalizör; bilişim teknolojilerindeki ilerlemeye bağlı dijitalleşmedir. Bilginin erişilebilir olması ve buna bağlı olarak yeni bilginin hızlıca üretilip yayılımının sağlanması bu ilerleyişin temel dinamikleridir (Capurro & Hjørland, 2003). Gibson'a (2011) göre günümüzün ve geleceğin “cahil”leri artık okuma yazma bilmeyenlerden ziyade öğrenmeyi bilmeyenlerdir.

Finansal teknoloji (Fintech) olarak adlandırılan finansal hizmetlere ve ürünlere dijital cihazlar aracılığıyla erişim, bireysel yatırımcılara ve şirketlere, kişisel ve kurumsal finanslarını doğrudan kontrol etme yeteneğinin yanı sıra hem ulusal hem

de uluslararası çapta yeni yatırım fırsatları da sunmuştur (Prete, 2022). Bireysel çaptaki dijitalleşme literatürde genellikle nitelikli işgücü ihtiyacına yönelik eğitimsel kazanımlar ve bireysel sosyo-ekonomik geçmişlerle ilişkilendirilmiş ve finansal okuryazarlığın yanı sıra girişimciliği de teşvik ettiği belirtilmiştir (Oggero vd., 2020).

Dijitalleşme evrilen ve evrildikçe içinde bulunduğu dönem ve şartlara kendini uyarlayan bir süreç olup eğitimin bu süreçten kopuk olduğu düşünülemez. Söz gelimi uzaktan eğitim yaklaşık 300 yıllık geçmişi olan bir kavramdır. Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimine bakıldığında mektup, gazete, radyo, tv gibi seçeneklerin zaman içerisinde kullanıldığı ya da halihazırda kullanılmakta olduğu ve teknoloji ile evrilip değişen koşullara uyum sağladığı görülür. (Bozkurt, 2019; Moore & Kearsley, 2011). Uzaktan Eğitimin bir türevi e-öğrenme şeklinde kısaltılan elektronik öğrenmedir. Ulaşılabilir Öğrenme (u-öğrenme) ve Mobil Öğrenme (m-öğrenme) kavramları diğer uzaktan eğitim türevleridir (Cárdenas-Robledo & Peña-Ayala, 2018; Nichols, 2003; Quinn, 2011; Bozkurt, 2021) Şekil 1 bu kavramlar arasındaki kıyası görsel hale getirmektedir.

Şekil 1: e-öğrenme, m-öğrenme ve u-öğrenme. Kaynak: Bozkurt, 2021; Park, 2011.

Bugün için; Dijital Eğitim = elektronik öğrenme + mobil öğrenme + uzaktan öğrenme gibi bir genelleme yapılabilir (Park, 2011). Ancak bu genellemenin raf ömrünün ne kadar olduğuna dair, katlanarak ilerleyen bilgisel birikime bağlı olarak yeni gelecek teknolojiler ve yeni çıkacak öğrenme modelleri belirleyici olacaktır.

Öte yandan yazılım ile donanım arasındaki etkileşimi artırıp kolaylaştıran 3D yazıcılar ve yapay zekâ teknolojileri ile birlikte fiziki varlıklarla dijitalin çokça yakınlaştığı yadsınamaz. Eğitimde ise Sanayi 4.0 ile gelen yeni dönem çerçevesinde yapay zekâ ve makineler arası etkileşimdeki artışla birlikte, sadece öğrencilerin değil öğretmenlerin de eski alışkanlıklarını ve öğrenme deneyimlerini güncellemeleri ve gözden geçirmeleri isabetli olacaktır (Sharma, 2019).

Literatür

İlk kez 2011'de Almanya'da dile getirilen Endüstri 4.0 kavramı kapsamında Dijital Devrim küresel ekonomide yatırım, tüketim, büyüme, istihdam, ticaret gibi temel değişkenlere köklü değişiklikler önerirken istihdam en çok etkilenen alanların başında gelmektedir. Değişen işgücü talepleri her sektörde olduğu gibi eğitimcilerin niteliklerini şekillendirmektedir ki Eğitim 4.0 kavramı da teknoloji tabanlı araç ve kaynakları tüketerek eğitimi farklı şekilde teşvik etmektedir (Sharma, 2019). Nitekim Kovacs ve arkadaşlarına (2016) göre bu konu daha fazla ilgiyi hak etmektedir.

Lyons & Kass-Hanna (2021), dijital finansal yeterliliğin ortaya çıkışını operasyonel hale getirmek için bir çerçeve dâhilinde bir dizi öneriler olduğu, geleneksel finansal okuryazarlık tanımlarının ve ölçütlerinin, dijital bir bağlamda finansal hizmet özelliklerini yeterince yansıtmadığı belirtilmiştir. Finansal yeterlilik günümüzde daha az nakit kullanma, daha büyük finansal varlıklara sahip olma gibi konularla ilişkilendirilmekte ve dijital ödemelerin kullanımı, finansal okuryazarlığın dijital teknolojileri kullanma becerisiyle bağlantılıdır (Shen vd. 2021). Bu bağlamda Kakinuma (2022), dijital teknolojilerin benimsenmesinin dijital finansal yeterlilik ve yaşam kalitesi arasındaki ilişki üzerindeki aracı etkisini ortaya koymuş ve dijitalleşen dünyadaki dijital yeterliliğin önemini vurgulamıştır. Finansal kapsayıcılığı bir üst düzeye çıkarıp kişisel finansal yönetimi verimli hale getirmeyi öneren ve amaçlayan dijital mali sektörün gelişmesi, mali yeterliliği dijital yeterliliğe bağlamak ve bunların finansal sonuçlar üzerindeki etkisini değerlendirmek konusunda yeni bir zorluğu gün yüzüne çıkarmıştır. Bu iki kavram, "dijital finansal yeterlilik" çatısı altında birleştirilebilir (Lyons, Kass & Hanna, 2021).

Endüstri 4.0 bir diğer ifade ile Dijital Devrim olarak da bilinir (Jee, 2017). Bu kavram Eğitim 4.0 gibi yeni bir tanımı da içerisinde barındırmaktadır (WEF, 2019). Buguin ve arkadaşları (2013) 4. Sanayi Devrimi'ni fiziksel ve siber sistemlerin dönemi olarak ifade ederken nesnelere internetini (IoT), yapay zekayı (AI), robotikleri, ağı ve fiziksel süreçleri yöneten taşınabilir elektronik aygıtları kapsayan sayısız teknolojik sistemler bütününe dikkatleri çekmektedir.

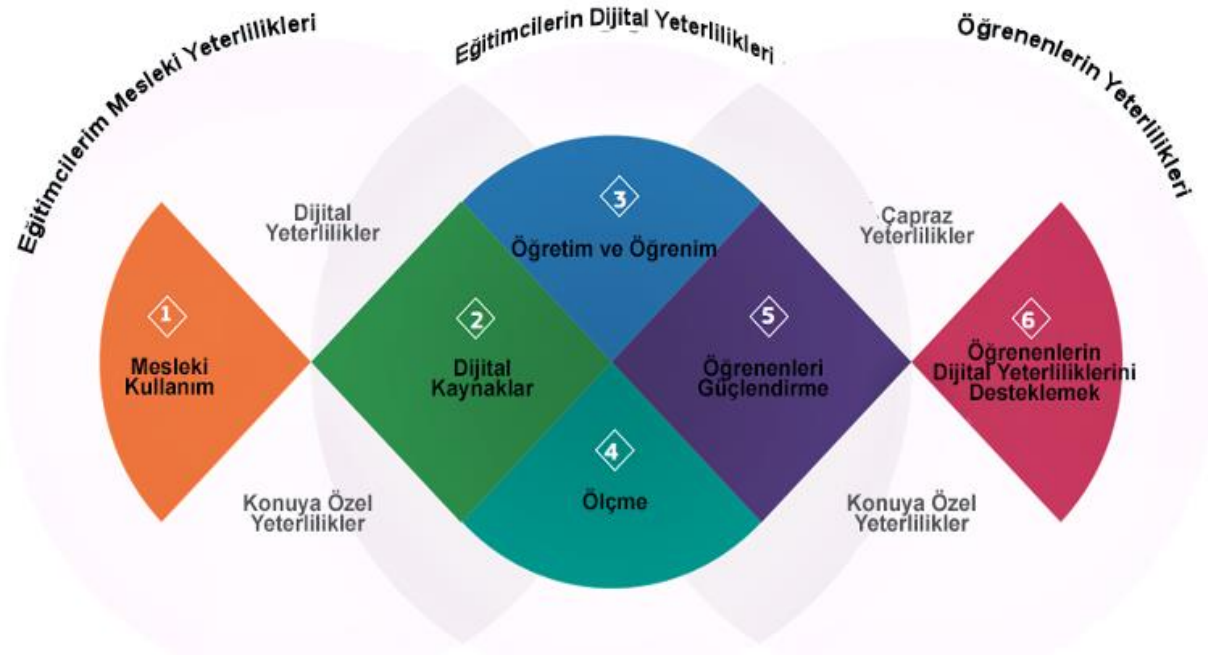
Eğitimin dijitalleşmesi, öğrenenlerin öğrenme ve öğretmenlerin öğretme biçimlerinde yeni bir dönem başlatarak onların kendi öğrenme ve öğretme hızlarında ilerlemelerine imkan tanıma, zamandan ve mekandan tam bağımsız olma, paydaşlar arasında senkron ve asenkron etkileşim, idari yükü azaltma, karar alma sürecini kolaylaştırma, öğretim sisteminin verimliliğini artırma gibi olumlu yönlerinin yanında veri gizliliği, siber güvenlik, kullanıcıların dijital yeterliliğe sahip olması gibi gereksinimleri de beraberinde getirmiştir (Alenzi, 2023) .

Dijital devrimin etkileri eğitim alanında net şekilde gözlenmektedir (Oz ve Ozdamar, 2020). Özellikle uzaktan eğitimle beraber yeni pedagojik modeller ve öğrenme anlayışlarının doğduğuna şahit olunmaktadır. Sürecin sınıf ve okul gibi fiziki ortamlardan çıkıp internet tabanlı uzaktan eğitime doğru evrildiği söylenebilir

(QAA, 2020). Dijital devrimin etkilerine bakıldığında öğrenmeye yönelik baskın yapay zekâ teknolojilerinin sohbet robotları olduğu ve yapay zekanın bu dönemlerde kişisel, ölçülebilir ve maliyetsiz öğrenme olanağı taşıdığı söylenebilir. Ayrıca robotik uygulamaların doğası gereği keşfedici olduğu açıktır. Öte yandan blokzincir uygulamalarının bazıları dijital derecelendirme, dijital kimlik doğrulama ve dijital sertifikalandırma olanaklarıyla farklı öneriler getirdiği görülmektedir (Chaka, 2023). Çoğu öncü eğitim kurumları ve hükümetlerin değişen dijital konjonktürle beraber hissettikleri baskılar neticesinde dijital dönüşüm arayışlarını maliyet etkenini göz önünde bulundurarak eylem planlarını güncellediği söylenebilir (McCarthy vd., 2023).

Strielkowski'e (2020) göre pandemi, eğitimin özellikle akademi ve yüksek öğrenimde dijital bir devrimi başlatmış ve sosyal mesafe, uzun süreli karantina ve ekonomik kapanma, eğitimcilerin çoğunluğunun dijital faaliyetlerini tıpkı "gerçek hayatta" yapılanlar kadar etkili ve anlamlı olduğunu göstermiştir. Akademiye salgınının yarattığı kriz nedeniyle normalde birkaç yıl sürecektir olan yeniliklerin dijitalleşme sayesinde birkaç gün içinde hayata geçirildiğine şahit olunmuştur. Strielkowski bu yolla akademi ve yüksek öğrenimdeki statükoyu sonsuza dek değiştirecek Schumpeterci 'yaratıcı yıkım'ın iyi bir örneği olarak karşımıza çıktığı iddiasındadır. Strielkowski, dijital ortamlarda gerçekleşen doktora savunmaları, final sınavları gibi örneklerle bu görüşünü desteklemektedir.

European Commission tarafından hazırlanan DigCompEdu (2017) adlı raporda ise öğretmenler başta olmak üzere eğitim sürecindeki katılımcıların dijital yeterlilik alanları Şekil 2'deki gibi görsel hale getirilmiştir.

Şekil 2: 6 Temel dijital yeterlilik alanları. Kaynak: Redecker, 2017

Bonfiled (2020)'e göre eğitim deneyimleri sunmak ve sektörün gelecekteki ihtiyaçlara nasıl yanıt verebileceğini keşfetmek için dijital teknolojilere yapılan yatırımlar ışığında pandeminin katalizör etkisi yadsınamaz. Eğitim 4.0'ın eğitimin geleceği için neler gerektirebileceğini söylemek için tecrübenin artırılarak gözlemlenip paylaşılmasında fayda vardır.

Bozkurt ve arkadaşlarına (2021) göre bilgi, değişimi başlatıp sürekliliğini sağlarken, günümüzde hayatta kalmanın bir diğer yolu dijital devrime uyum sağlamaktan geçmektedir. Son dönemde şahit olduğumuz özellikle pandemi sonrası hızlanan eğitimin dijitalleşmesi sürecinde çevrimiçi ağ teknolojilerine odaklanan soyut teknolojiler ile fiziksel varlığı doğrudan anlaşılabilen somut teknolojilerin birbirini tamamlayacak şekilde kullanımının isabetli olacağı ve dijital eğitimin dijital okuryazarlık ve ile verimli olacağı söylenebilir.

Dijital bilgi çağımızda eğitimin çok boyutlu doğası dijital alemde asimetrik öğrenme modellerinin doğmasına neden olmuştur (Downes, 2012; Cormier, 2015). Yine bu çağda, geçmişle kıyaslandığında öğrenenin ve öğretenin rollerinde köklü değişimlerin gözlemlendiği söylenebilir (Dede, 2005).

Dijital yeterlilik kavramı yalnızca günümüz teknolojilerini etkin kullanmak anlamına gelmemektedir. Aynı zamanda bu teknolojileri kullanarak düşünüp eyleme geçirme, öğrenme ve hatta öğretme gibi davranışsal özellikleri de kapsar (Tømte, 2013).

Sonuç:

Bilgi ve dijitalleşme birbirini besleyen iki olgudur. Söz gelimi dijitalleşmenin hammaddesi bilgi iken, dijitalleşme sayesinde bilginin katlanma eğrisinde parabolik bir artış gözlenmiştir. Nitekim 1400'lü yıllardan 1900'lere kadar beş yüz senede bir gözlenen bilgisel katlanmanın, 1900'ler ile 1950'ler arasında elli seneye indiği, son dönemlerde ise on iki saatte bir katlanarak arttığı varsayımı literatürde gözlenen bir iddiadır (Şekil 1). Bu bağlamda 2000'li yıllardan sonra üretilen bilginin tarih boyunca üretilenin tamamından daha fazla olduğu söylenebilir.

Dijital devrim, bir dizi tartışmanın odağında yer almaktadır. Günümüzde kavramsal olarak *finansal okuryazarlık* tanımı yetersizlik nedeniyle modası geçmeye yüz tutmuş ve insanların *dijital finansal okuryazarlığa* duyduğu ihtiyaç sıkça dile getirilir olmuştur. Dijital finansal yeterliliğin bu denli tartışılmasında kişilerin, kurumların, eğitimin, finansın, ticaretin, hatta hükümetlerin dijitalleşmesi etkili olmuştur.

Hatırlanması gereken dijitalleşmenin amaç mı yoksa araç mı olduğu sorusudur. Sözgelimi eğitimde dijitalleşme ile gelen yeniliklerin öğrenmeyi ve "öğrenmeyi" öğrenmeyi ne ölçüde desteklediği sorgulanabilir. Günümüzde ve yakın gelecekte "cahil" sözcüğünün birçok kişinin belleğinde (doğruluğu tartışmalı şekilde) mevcut olan "okuma yazma bilmeyen" şeklindeki tanımının değişip "öğrenmeyi bilmeyen" ifadesine dönüşmesi kuvvetle muhtemeldir. İkinci bir soru ise; günümüzde, çok bilmek mi yoksa öğrenmeyi bilmek mi daha değerli bir meziyettir? Dijitalleşme ile gelen siber güvenlik, mahremiyet, kullanıcıların dijital yeterliliği, dijital alem ve

gerçek dünya arasında kaybolma başlıkları yeni araştırma konuları olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Alenezi, M. Digital Learning and Digital Institution in Higher Education. *Educ. Sci.* 2023, 13, 88.
- Allah Rakha, N. (2023). Revolution in Learning Through Digitization: How Technology is Changing the Landscape of Education. *International Journal of Cyber Law*
- Bonfield, C. A., Salter, M., Longmuir, A., Benson, M., & Adachi, C. (2020). Transformation or evolution?. *Education 4.0, teaching and learning in the digital age. Higher education pedagogies*, 5(1), 223-246.
- Bozkurt, A., Hamutoğlu, N. B., Liman Kaban, A., Taşçı, G., vd. (2021). Dijital bilgi çağı: Dijital toplum, dijital dönüşüm, dijital eğitim ve dijital yeterlilikler. *Açık Öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 35-63.
- Bozkurt, A. (2019). Açık eğitsel kaynaklardan açık eğitsel uygulamalara: Türk yükseköğretimi bağlamında ekolojik bakış açısıyla bir değerlendirme. *Açık Öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 127-150.
- Buguin, J.; Dobbs, R.; Bisson, P.; Marrs, A. *Disruptive Technologies: Advances That Will Transform Life, Business, and the Global Economy*; McKinsey Global Institute: San Francisco, CA, USA, 2013.
- Capurro, R., & Hjørland, B. (2003). The Concept of information. *Annual Review of Information Science and Technology*, 37(1), 343-411.
- Cárdenas-Robledo, L. A., & Peña-Ayala, A. (2018). Ubiquitous learning: A systematic review. *Telematics and Informatics*, 35(5), 1097-1132
- Chaka, C. (2023). Fourth industrial revolution—a review of applications, prospects, and challenges for artificial intelligence, robotics and blockchain in higher education. *Research and Practice in Technology Enhanced Learning*, 18, 002-002.
- Cormier, D. (2015). What was #rhizo15. *The Association for Learning Technology (ALT) Newsletter*.
- Dede, C. (2005). Planning for neomillennial learning styles. *Educause Quarterly*, 28(1), 7-12.
- Downes, S. (2012). *Connectivism and connective knowledge: Essays on meaning and learning networks*. Stephen Downes: Knowledge, Learning, Community.
- Gibson, R. (2011). *Rethinking the future: rethinking business, principles, competition, control & complexity, leadership, markets and the world*. Hachette UK.
- Jee, Y. S. (2017). Exercise rehabilitation in the fourth industrial revolution. *Journal of Exercise Rehabilitation*, 13(3).
- Kakinuma, Y. (2022). Financial literacy and quality of life: a moderated mediation approach of fintech adoption and leisure. *International Journal of Social Economics*, Vol. 49 No. 12, pp. 1713-1726.
- Kovacs, G.; Kot, S. New Logistics and Production Trends as the Effect of Global Economy Changes. *Pol. J. Manag. Stud.* 2016, 14, 115–126.
- Lyons, A. C., & Kass-Hanna, J. (2021). A methodological overview to defining and measuring "digital" financial literacy. *Financial Planning Review*, 4(2), 1113.
- Machlup, F. (1962). *The production and distribution of knowledge in the United States*. Princeton University Press.
- McCarthy, A. M., Maor, D., McConney, A., & Cavanaugh, C. (2023). Digital transformation in education: Critical components for leaders of system change. *Social sciences & humanities open*, 8(1), 100479.

- Moore, M. G., & Kearsley, G. (2011). *Distance Education: A Systems View of Online Learning* (3rd ed.). Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.
- Nichols, M. (2003). A theory for eLearning. *Journal of Educational Technology & Society*, 6(2), 1-10.
- Oggero, N., Rossi, M. C., & Ughetto, E. (2020). Entrepreneurial spirits in women and men. The role of financial literacy and digital skills. *Small Business Economics*, 55, 313-327.
- Oz, O., & Ozdamar, N. (2020). Academic's Views on Industry 4.0 within the Scope of Open and Distance Education. *Asian Journal of Distance Education*, 15(2), 58-85.
- Park, Y. (2011). A pedagogical framework for mobile learning: Categorizing educational applications of mobile technologies into four types. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 12(2), 78-102.
- Prete, A. L. (2022). Digital and financial literacy as determinants of digital payments and personal finance. *Economics Letters*, 213, 110378.
- QAA. (2020). Building a Taxonomy for Digital Learning. Açık erişim adresi: <https://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/guidance/building-a-taxonomy-for-digital-learning.pdf>
- Quinn, C. N. (2011). *Designing mLearning: tapping into the mobile revolution for organizational performance*. Wiley.
- Redecker, C. (2017). European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu. European Commission. Y. Punie (Ed.), JRC science for policy report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Rindfleisch, A. (2020). The second digital revolution. *Marketing Letters*, 31, 13-17.
- Sharma, P. (2019). *Digital revolution of education 4.0. International Journal of Engineering and Advanced Technology*, 9(2), 3558-3564.
- Shen, Y., Hu, W., & Hueng, C. J. (2021). Digital financial inclusion and economic growth: a cross-country study. *Procedia computer science*, 187, 218-223.
- Strielkowski, W. (2020). COVID-19 pandemic and the digital revolution in academia and higher education. *Preprints*, 1, 1-6.
- Tømte, C. E. (2013). Educating Teachers for the New Millennium? -Teacher training, ICT and digital competence. *Nordic Journal of Digital Literacy*, 10, 138-154.
- WEF. (2019). *Platform for shaping the future of the new economy and society. Schools of the future: Defining new models of education for the fourth industrial revolution*.

**NÜZHET-İ ESRÂRÜ'L-AHYÂR DER-AHBÂR-I SEFER-İ SİGETVAR ESERİNİN
SAVAŞ KONULU MİNYATÜRÜNÜN ASKERÎ TEÇHİZAT VE SÜSLEME
AÇISINDAN İNCELENMESİ****

EXAMINATION OF WAR THEMED MINIATURE OF NÜZHET-İ ESRÂRÜ'L-AHYÂR
DER-AHBÂR-I SEFER-İ SİGETVAR IN TERMS OF MILITARY EQUIPMENT AND
DECORATION

Yesevi Batuhan ZOR

Minyatür Anasanat Dalı / Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Süleyman Demirel
Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü
Miniature Major Art Branch / Department of Traditional Turkish Arts, Süleyman Demirel
University İnstitute Of Fine Arts
batuhozor7@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2182-970X>

Yusuf BİLEN

Prof. Dr., Hat Sanatı Anasanat Dalı / Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Süleyman
Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
Prof. Dr., Calligraphy Major Branch Of Art / Department of Traditional Turkish Arts,
Süleyman Demirel University Faculty of Fine Arts
yusufbilen@sdu.edu.tr
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2485-5823>

Makale bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received: 29 Mayıs / 29 May
Kabul Tarihi / Date Accepted: 1 Haziran / 1 June
Yayın Tarihi / Date Published: 2 Haziran / 2 June
Yayın Sezonu / Pub Date Season: Mayıs / May
Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11412663>

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Zor, Y. B. & Bilen, Y. (2024). Nüzhet-i
Esrârü'l-ahyâr Der-ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar Eserinin Savaş Konulu Minyatürünün Askerî
Teçhizat ve Süsleme Açısından İncelenmesi. *IJESOS International Journal of Educational
and Social Sciences* 3(1), 68-86.

İntihal: Bu makale turnitin.com yazılımınca yazar tarafından taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.
Plagiarism: This article has been scanned with turnitin.com by writer. No plagiarism detected.

İletişim:

e-posta: editor@ijesos.com
Web: www.ijesos.com

** Bu Makale "Incohis 2023 Spring Organizing Committee" Sempozyumunda "Sefer-İ Sigetvar Eserindeki Savaş Konulu
Minyatürlerin Askerî Teçhizat ve Süsleme Açısından İncelenmesi" Başlığı ile Özet Bildiri Olarak Sunulmuştur. Yayınlanmamıştır.

Öz

El yazması eserlerde bulunan minyatürler, yapıldıkları yüzyıla ait toplumun sosyal ve kültürel, yapısını ve hayat tarzını yansıtması bakımından önemli bilgiler veren tarihi belgelerdir. Padişahların zaferlerini ve seferlerini günlük hayatta önem arz eden sahnelerin görsel bir iz düşümü olan minyatürler sanat değerinin yanı sıra geçmişe ait önemli bilgiler sunar. Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr Der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar eseri; Kanuni Sultan Süleyman'ın Sigetvar seferini konu alır, (H.974/M:1566) yılında hazırlanmıştır. Sefere Kanuni 'nin sır kâtibi olarak bizzat katılan Feridun Ahmed Paşa'nın bu savaş sırasındaki gözlemlerini, Kanuni'nin sefer sırasında ölümünü, II. Selim'in tahta çıkışını ve saltanatının ilk yıllarını anlatan bir çalışmadır. Bahsi geçen eser, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H.1392'de kayıtlıdır. Nakkaş Osman'ın minyatürlerini yaptığı düşünülen eserde, yirmi adet tasvir yer alır. Bu makalede çözümlenmesi yapılacak olan savaş tasvirli minyatür, El yazmasında bulunan varak 40b de ki savaş sahneleridir. Üçüncü kalenin düşmesi konu alınmıştır. Bir Osmanlı kale kuşatmasının genel görünümü, Fetih'i gerçekleştiren asker figürleri ve görevleri kullanılan silahlar ve askerî giyim kuşam açısından dan değerlendirilecektir. Geçmişte ecdadımızın kullandığı savaş envanterini belgelemek gelecek nesillere aktarmak bizi bu makaleyi hazırlamaya yöneltmiştir.

Anahtar Kelimeler: Savaş sahnesi, Minyatür, Kale kuşatması

Abstract

Miniatures found in manuscripts are historical documents that provide important information in terms of reflecting the social, cultural, structure and lifestyle of the society of the century in which they were made. Miniatures, which are visual projections of the sultans' victories and campaigns and scenes that are important in daily life, provide important information about the past as well as artistic value. Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr Der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar work; It is about the Sigetvar expedition of Suleiman the Magnificent, and was prepared in (H.974/M:1566). The observations of Feridun Ahmed Pasha, who personally participated in the expedition as Suleiman the Magnificent's secret secretary, during this war, Suleiman's death during the expedition, II. It is a work describing Selim's ascension to the throne and the first years of his reign. The work in question is registered in the Topkapı Palace Museum Library H.1392. There are twenty depictions in the work, which is thought to be miniatures of Nakkaş Osman. The miniatures depicting war that will be analyzed in this article are the war scenes on folio 40b in the manuscript. The subject is the fall of the third base. The general view of an Ottoman castle siege, the soldier figures who carried out the Conquest and their duties will be evaluated in terms of the weapons used and military clothing. Documenting the war inventory used by our ancestors in the past and passing it on to future generations has led us to prepare this article.

Key Words: Battle scene, Miniature, Castle siege

Giriş

Osmanlı imparatorluğu 16 yy. da çağının en büyük devleti olma durumundadır. Devlet politikası olarak sürekli fetihlerde bulunmak zorunda olan Osmanlılar özellikle bu nedenden dolayı ve çağlar boyu geleneklerinin getirdiği askerlikle ilgili birikimler sebebiyle ordu ve silâh gücüne büyük önem vermişlerdir. Osmanlının belirttiğimiz zaman diliminde büyük devleti olmasının yanı sıra aynı zamanda Türk sanat geleneğinden doğan büyük bir sanat ortamı sağlamıştır. Bu nedenle silâhların teknik özelliklerinin yanında estetik özelliklerine de büyük önem verilmiştir. Dökümhanelerde güç şartlarda dökülen silâhların kabza, dipçik ve namluları, bazen tüm yüzeyleri, dönemin sanat özelliklerini yansıtan bir üslûp ve titiz bir işçilikle ele alınmıştır (Çoruhlu, 1993).

Tarihi seyri içerisinde savaş konulu bir minyatürün çözümlenmesi, birçok farklı amaçla yapılabilir. Bu çözümler, sanat tarihi, kültürel tarih, askeri tarih ve sosyolojik analizler gibi çeşitli disiplinler için önemli bilgiler sunar. Bu tür bir minyatürün çözümlenmesindeki bazı ana amaçlar şöyle sıralanabilir.

Minyatürün sanatsal özelliklerini inceleyerek dönemin sanat anlayışı, kullanılan teknikler ve estetik değerler hakkında bilgi edinmek. Minyatürün üslup özelliklerini belirleyerek, hangi sanat ekolüne ya da akımına ait olduğunu tespit etmek için önemlidir.

Minyatürde tasvir edilen olayın tarihsel bağlamını araştırmak, hangi savaş veya çatışmanın anlatıldığını belirlemek. Dönemin toplumsal ve kültürel yapısı hakkında bilgi edinmek, minyatürdeki figürlerin sosyal statüleri, kıyafetleri ve silahları üzerinden çıkarımlar yapmak. Minyatürde tasvir edilen askeri taktik ve stratejileri analiz ederek, dönemin savaş teknikleri hakkında bilgi sahibi olmak. Minyatürde verilen mesajları ve unsurları analiz etmek. Hangi tarafın galip gösterildiği, düşmanın nasıl tasvir edildiği gibi unsurları inceleyerek, minyatürün ideolojik amaçlarını tespit etmek. Minyatürdeki semboller ve simgeler üzerinden dönemin politik ve ideolojik eğilimlerini anlamak.

Minyatürü yapan sanatçının kimliği, sanatsal kariyeri ve sipariş veren kişi veya kurum hakkında bilgi edinmek. Sanatçı-siparişçi ilişkisini inceleyerek, minyatürün hangi amaçla ve kimler için yapıldığını anlamak. Bu amaçlar doğrultusunda yapılacak bir analiz, minyatürün yapıldığı dönemde tarihsel, kültürel ve sanatsal yapısını daha iyi anlamamıza yardımcı olur ve dönemin toplumuna dair derinlemesine bir perspektif sunar. Bu açıdan minyatürler, tarihe farklı bir pencereden bakarak geçmişimize ait önemli belgeleri sunduğu için bilimsel anlamda araştırmaya değer bir kültür birikimidir.

Makalemize konu olan minyatür Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H.1339 No.'da ..kayıtlı bulunan ve Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr Der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar eseri ,Üçüncü kalenin fethini canlandıran minyatür de mücadele eden hareketli savaşçı grupları ve bir patlama sonucu havaya uçan askerler ile izleyiciye sunulmuştur. Bu savaşçıların eğilip bükülen vücut hareketleri ve helezonik kıvrımlar yapan bir alev topu içindeki savruluşları göstermektedir.

Barut mahzeninin patlaması olayı öne çıkaran önemli unsurdur. Mücadele ve canlı bir savaş sahnesi sergileyen minyatür, Tarihi seyir içerisinde ender rastlanan bir betimlemeyi sunar. Bu yüzden O dönemde, askeri karakterlerin analizi, silah ve teçhizatlarını tespit için iyi bir örnek olacağını düşünülmüştür (Tamcam, 2005).

1. Nüzhet-İ Esrârü'l-Ahyâr Der-Ahbâr-I Sefer-İ Sigetvar Eseri

H.961/M.1553 yılında bir kâtip olarak Sokullu Mehmed Paşa'nın hizmetine giren, daha sonra divan kâtibi olan ve 1573'de nişancılık görevine getirilen Feridun Bey Sigetvar seferinde sadrazamın sır katibi olarak bulunmuş ve eserini Sokullu Mehmed Paşa için hazırlamıştır. 13 Recep 976/ 1 Ocak 1569 tarihinde Çorlu'da tamamlanan yazma 19 minyatürle görselleştirilmiştir ve 305 varaktır. Feridun Ahmed Bey'in "Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar" adlı eseri, 16. yüzyılın ortalarında üretilmiş musavver bir eserdir (Bey, 2012).

Bu eser güzel bir Nesih hattıyla yazılmış ve ferağ kaydına göre 1 Ocak 1569'da tamamlanmıştır. Eserde Osmanlıların, Kanuni mahlasıyla andığı Sultan I. Süleyman hükümdarlığının son seferi olan 1566 Sigetvar Seferi öncesi ve sonrasında meydana gelen olaylarla birlikte hikâye edilmektedir. Vefatından sonra yerine geçen tek oğlu II. Selim ve Devlet-i Ali Osman'da yine Kanuni'nin yarattığı yeni hükümet düzeninde yetişmiş olan Veziriazam Sokullu Mehmed Paşa'nın yönetimi ve gücünü, etkisini anlatan bir eserdir. Nüzhet-i Esrâr 166 yy. Osmanlı tarihinin birçok açıdan hayati noktalarından birini teşkil eden ve bu hayati döneme ışık tutan adına yakışır şekilde yazılmıştır (Bey, 2012).

Eserin nakkaşı Kanuni Sultan Süleyman'ın saltanatının son zamanlarından başlayıp II. Selim'in saltanatının başlangıcına uzanan ve Zigetvar Seferi ile eşit zamanda ilerleyen saltanatın bir hükümdardan diğerine devriyle ilgili süreç, bir dizi kitapta etkileyici biçimde resmedilmiştir. Feridun Ahmed Bey'in müellifi olduğu Nüzhet-i esrârü'l-ahyâr der-ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar'daki tasvirlerin, süreç boyunca yaşanan gelişmeleri gözlemlene fırsatı bulduğu düşünülen Nakkaş Osman tarafından yapıldığı varsayılmaktadır (Toraman, 2018).

Cildi 39X25 ölçüsünde olan yazma koyu bordo renk deriden ve mildepli bir cilt içindedir. Cildin ön ve arka yüzünde altın yaldız zencirekli enli bordür vardır. Cildin orta kısmında ise fırça ile yapılmış ve altın yaldıza boyanmış, etrafında üç dilimli çiçeklerin sıralandığı bir saz yaprağı yer alır. Saz yaprağı mildep üzerinde de görülmektedir. Cildin iç kapakları ve ön yan kâğıdı zerefsanlı pembe kağıttır (Tamcam, 2005).

Tezhibi; Kitabın tezhibe bezenmiş tek süslemesi vr.1b de yer alır. Dilimli haşiyeli başlık tezhip altın yaldız, yeşil, lacivert renkte dar bordürlüdür. Tezhibin dikdörtgen alanırun ve haşiyesinin içi lacivert ve altın yaldız zemine, sarmal ince dallar üzerinde sıralanan beyaz, mavi, eflatun ve yeşil renkte küçük rozet çiçekler, kırmızı, turuncu, mavi küçük yapraklarla bezemelidir. Bu

dikdörtgenin ortasındaki altın yıldız kartuşun içine beyaz sülüs hatla eserin adı Nüzhet-i Esrar'ül-Ahbar der Sefer-i Sigetvar yazılmıştır (Tamcam, 2005).

2. Sigetvar Seferi

Macaristan'ın güneybatısında Hırvatistan sınırına yakın bir mevkide Almás çayı yanında ve bataklıkları içinde bulunan ve "Ada Kale" anlamına gelen Szigetvár, 16 ve 17. yüzyıllarda Osmanlı sancak merkezi olup Türk kaynaklarında Sigetvar, bugün ise Zigetvar diye geçer.

(1543) Osmanlılar'ın Estergon (Esztergom) seferinden sonra Sigetvar, Macar serhad kaleleri içerisinde stratejik bir önem kazandı. Burada yerleşmiş olan askerler Osmanlı hâkimiyeti altındaki bölgelere sık sık akınlar düzenleyip halktan vergi toplamaya çalıştı. Kalenin bu stratejik konumunu iyi bilen Osmanlılar, hisarı ilk defa Budin Valisi Toygun Paşa kumandasında 962'de (1555) muhasara ettilerse de başarılı olamadılar. Bir yıl sonraki bir başka kuşatmadan da sonuç alamadılar (Gézadávid, 2009).

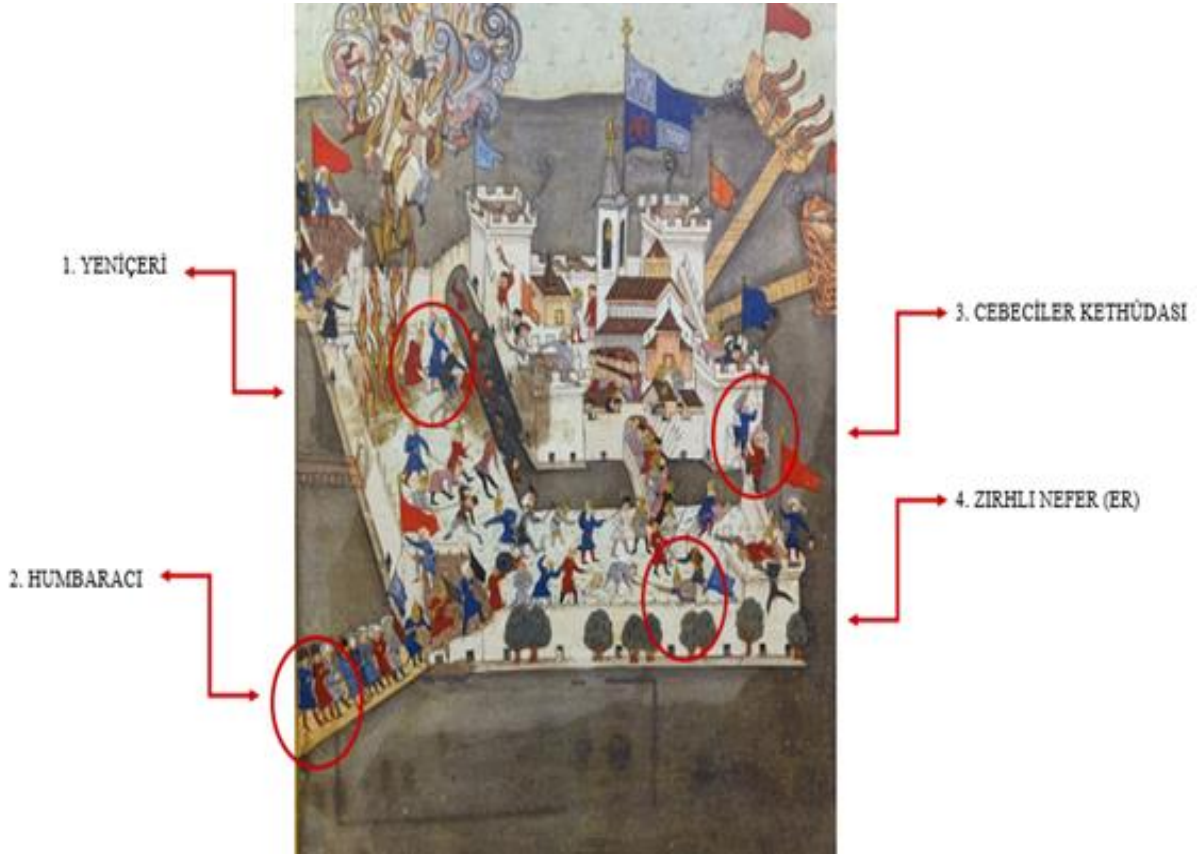
Kanûnî Sultan Süleyman'ın Viyana'ya karşı yürütülmesi düşünülen son seferi sırasında, 5 Ağustos 1566 tarihinde Zigetvar'ın önlerine varılmıştır. Bu sırada şehir, bir kale ile eski ve yeni kentten oluşan üç parça halindeydi ve bu parçalar birbirine köprülerle bağlanmıştı. Kale, yine etrafı surla çevrili olan bu iki şehrin kuzeyinde bulunuyordu ve etrafında su dolu hendekler vardı. Yaklaşık bir ay süren kuşatma sırasında her iki taraf da ağır kayıplar vermiştir. Yoğun top ateşi ve hendeklerdeki suyun akıtılmasından sonra, 13 Ağustos'ta eski şehir kısmı, 19 Ağustos'ta ise yeni şehir bölümü ele geçirilmiştir. Kalede ise direniş sürmüştür. Üç genel hücumun ardından, 5 Eylül'de açılan bir lağıma yerleştirilen humbaranın ateşlenmesiyle, kalenin altında savunmacıların sakladıkları barut mahzeni patlamış ve savunmanın çökmesiyle umutsuz duruma düşen Zrínyi, yanındaki askerlerle kaleden yarma harekâtına girişmişse de yaralı halde esir düşmüştür. Başı kesilerek Győr yakınlarında beklemekte olan Alman Kralı II. Maximilian'a gönderilmiştir.

Kaleye yapılan hücumdan bir gün önce, Kanûnî Sultan Süleyman vefat etmiştir. Padişahın ölüm haberi, sadrazam "Sokullu Mehmet Paşa" tarafından tehlikeli olacağı düşünülerek Osmanlı askeri tebaasından gizlenmiştir. Kalenin fethinden sonra da padişahın ölüm haberi, oğlu II. Selim Belgrad sınırlarına varana kadar haber verilmemiştir (Gézadávid, 2009).

3. Eserin 40b Varlığında Bulunan Minyatürün Analizi

Bu çalışmada Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H.1339 No.'da kayıtlı bulunan ve Nüzhet-i Esrârü'l-Ahyâr Der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar adını taşıyan el yazması incelenmiştir. El yazmasında bulunan varak 40b da ki savaş sahneleri üçüncü kalenin düşmesi konu alınmıştır. Nakkaş Osman'ın betimlemesi olan; Bir Osmanlı kale kuşatmasının genel görünümü, fetihi gerçekleştiren asker figürleri ve görevleri kullanılan silahlar ve askerî giyim kuşam açısından da dikkate değer bir bilgi kaynağıdır. Silah ve teçhizatlar belirlenip, sanat ve estetik açısından değerlendirilmiştir. Çağdaşı olan örnekler ile

karşılaştırarak. Geçmişte ecdadımızın kullandığı savaş envanterinin belgelemek gelecek nesillere aktarmak bizi bu makaleyi hazırlamaya yöneltmiştir (Parladır, 2007).

Resim 1. İç Kalenin Zaptı TSMK. H. 1339 va.40b

İç Kalenin Zaptı, TSMK. H. 1339 v.40b. Simgetvarname'de tasvir edilen kişiler, Kanuni Sultan Süleyman, sadrazam Sokullu Mehmed Paşa ve diğer vezirler, II.Selim, Feridun Bey, silahtar, rikabdar veya çuhadar gibi has odalılar, sipahiler, peyklar, solaklar ve yeniçeriler gibi askeri görevliler ile diğer devlet erkanından oluşmaktadır. Bu kişilerin tanınmasında onların sahneye yerleştiriliş biçiminin yanı sıra giydikleri giysiler de önemli bir rol oynamaktadır (Tamcam, 2005).

3.1. Yeniçeri

Yeniçerilerin; kapıkulu askerleri arasındaki en imtiyazlı, en seçkin ve en kalabalık piyade sınıfı askerler olduğunu ve bu özellikleri nedeniyle günümüzde Osmanlı Ordusuyla simgesel olarak özdeşleştirildiklerini söylemek mümkündür. Bununla birlikte; Klasik Dönem Osmanlı Kara Kuvvetlerinin en önemli parçalarından biri olan Yeniçeri Ocağının teşkilat yapısı, sefer ve savaşlardaki ana görevleri, askerî kıyafetleri, silahları ve askerî teçhizatına değinmenin konumuz açısından önemli olacağı düşünülmektedir (Erkmen, 2019).

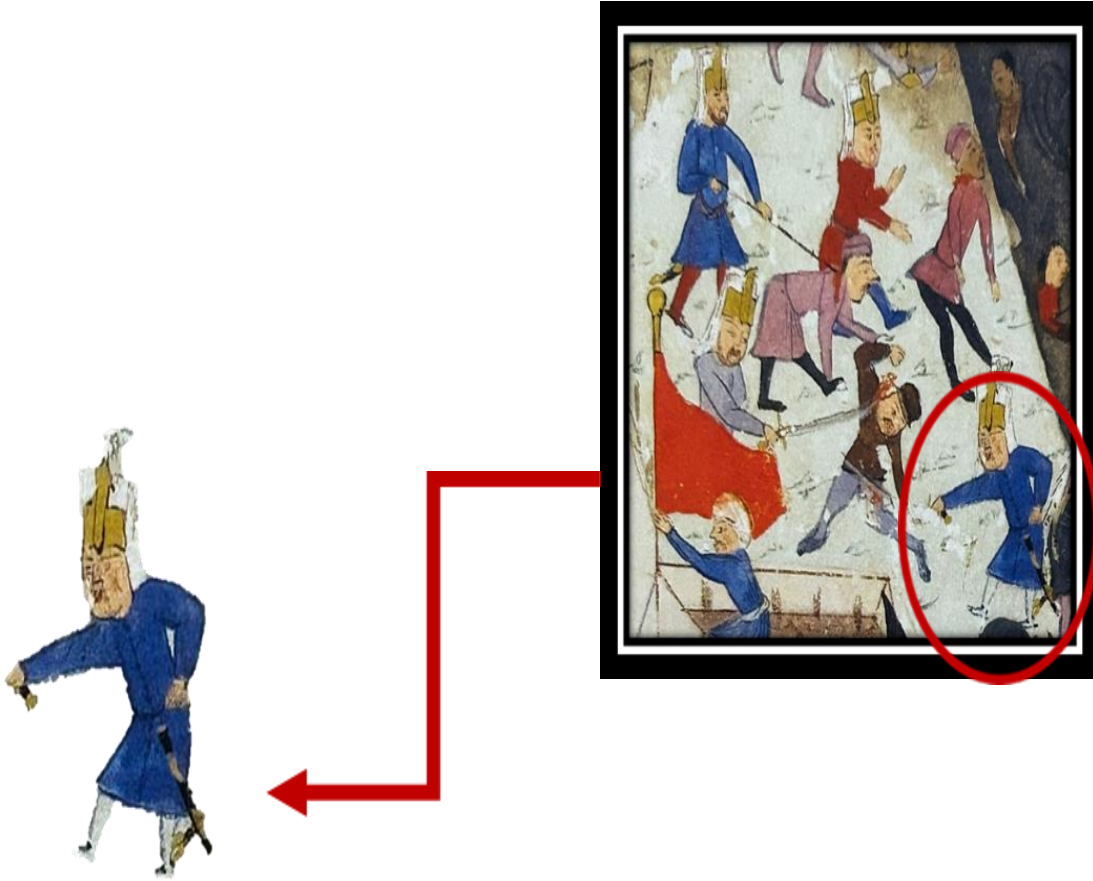
Yeniçeri Ocağı'nın teşkilat yapısı son derece hiyerarşik ve disiplinli bir sistem üzerine kurulmuştur. Ocağın başında Yeniçeri Ağası bulunur ve bu kişi doğrudan padişaha bağlı olarak görev yapardı. Yeniçeriler, kışlalar halinde düzenlenmişlerdi ve her kışlanın başında "odabaşı" adı verilen subaylar bulunurdu. Ayrıca, her birliğin içinde farklı rütbelerde subaylar ve erler görev yapardı. Yeniçerilerin eğitimi, savaş disiplini ve askerî kabiliyetleri sürekli olarak kontrol edilirdi.

"Yeniçeri birkaç sınıftır. Ser-piyâdegân ve ağa bölükleri ve ağa bölükleri ve sekbânlardır. Cümlesi yüz doksan altı odadır. Her birinin çorbacısı ve oda-başısı ve vekîl-harcı ve bayrakları ve baş-eskisi ve aşçısı ve korucuları ve mütekâ'idin ve eytamları vardır. Her odanın birer çatal bayrağı vardır. Nîmi sarı nîmi kıızıdır ve ağanın alayda ak bayrağı vardır Ardınca yürür mehterhânesi vardır" (Özcan,1994).

Sefer ve savaşlarda Yeniçeriler, Osmanlı ordusunun öncü birlikleri olarak önemli roller üstlenmişlerdir. Düşman hatlarına yapılan saldırılarda ön saflarda yer almışlardır. Kuşatmalarda ise surların önünde mevzilenecek top ve tüfek atışlarıyla düşmanın savunma hatlarını zayıflatmışlardır. Ayrıca, padişahın kişisel muhafızları olarak da görev yapmışlardır.

Yeniçerilerin askerî kıyafetleri, silahları ve teçhizatları da dikkat çekicidir. Klasik dönemde Yeniçeriler, kendilerine özgü kıyafetleriyle tanınmışlardır. Başlarına giydikleri "börk" adı verilen beyaz keçe külahları dikkat çekicidir, Yeniçeri kıyafetlerinin ise börklerine nazaran çok daha sade olduğu görülmektedir. Yapılan inceleme neticesinde yeniçeri kıyafetlerinin genel olarak; tunik tarzı bir gömlek (mintan), bel tarafından bir kuşakla bağlanan mavi çuhadan uzun bir yağmurluk, yağmurluğun altında bir dolama, bazen yağmurluğun bazen de dolamanın üzerine giyilen kolsuz bir yelek, baldırlardan itibaren daralan bir çakşır, uzun bir tozluk çorap ve yemeni tarzı bir pabuçtan oluştuğu sonucuna varılmıştır (Erkmen,2019).

Silahları arasında ise uzun menzilli tüfekler, kılıçlar, hançerler ve ok-yay gibi dönemin gelişmiş askeri araçları bulunmaktaydı. Teçhizatları arasında ise zırhlar, miğferler ve kalkanlar yer alıyordu.

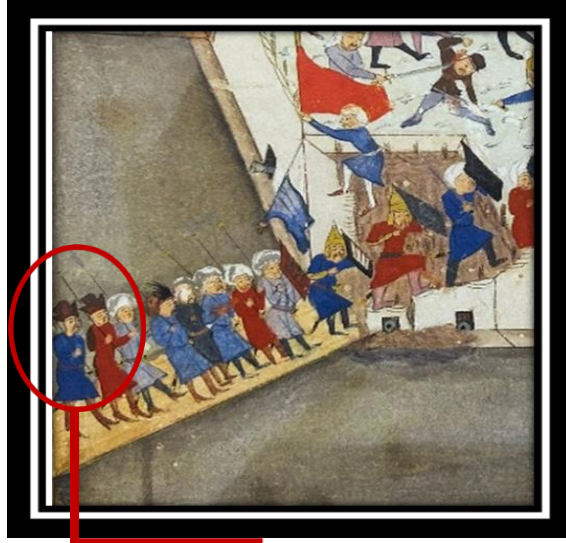

Resim 2: Yeniçeriler, TSMK. H. 1339 v.40b.

3.2.Humbaracı

Osmanlı Kara Kuvvetlerindeki topçu-piyade sınıfı askerî cemaatlerden biri de humbaracıdır. Küpe benzeyen ve içinde barut ile birlikte çeşitli demir ve kurşun parçaları veya yanıcı maddeler bulunan güllere humbara denilmektedir. Halk arasında ve özellikle 17. yüzyıl sonlarına kadar devlet yazışmalarında "kumbara" denildiği de görülen bu gülleri yapmak ve kullanmak görevli askerî cemaate ise humbaracılar denilmekteydi. Farklı ağırlıklarda ve büyüklükte olan humbaraların el ile atılanlarına "humbara-i dest", havan topu ile atılanlarına ise "humbara-i kebîr" adı verilmekteydi (Halaçoğlu, 1998).

Kapıkulu Ocakları'na bağlı olan humbaracı sınıfının 15. ve 16. yüzyıllar arasında kurulduğu tahmin edilmektedir. El humbaralarını yapan kişiler Cebeci Ocağına, havan topu humbarası yapan kişiler ise Topçu Ocağına bağlı çalışmaktaydılar. Bununla birlikte; humbaracıların önemli bir kısmının tımarlı olarak çalışması nedeniyle humbaracıları topçu, cebeci ve tımarlı olarak üç bölüme de ayırmak da mümkündür (Halaçoğlu, 1998).

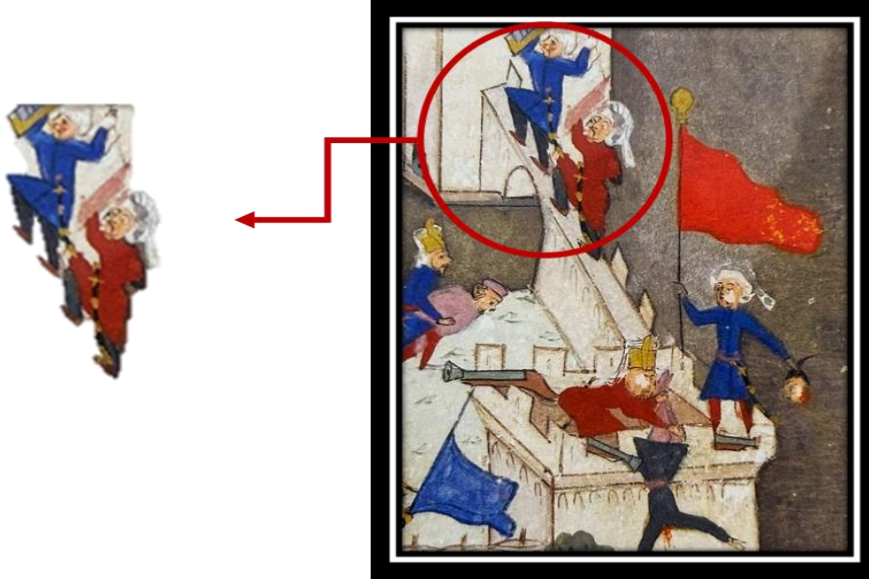

Resim 3. Humbaracılar, TSMK. H. 1339 v. 40b.

3.3. Cebeciler

Başına simit sarık sararak arkasına mavi çuhadan kaftan, bacağına kırmızı çakşır, ayağına sarı mest ve pabuç yahut sarı çizme giyer, kuşağını kaftanın üzerinden bağlardı. Cebeciler kethüdası "Cebeci Başı" adında bir büyük subayın komutasında olup, kapıkulu ocaklarından sayılan cebeci ocağının ikinci subayı ve cebeci başının yardımcısı idi.

Cebeciler tüfek, tabanca, kılıç gibi hafif silahların temizliği, onarım, korunması, dağıtımı ve cephanenin iyi şekilde korunmasıyla görevli idi. Böylece Cebeci başı bugün bazı ordularda kullanılan silah müfettişlerinin ve cephane nazırlarının işlerini üzerlerine almış olurlardı. Görevleri bugünün tabur tüfekçilerinininkine benzeyen cebeciler diğer kapıkulu askerleri gibi Ortalara bölünmüştü. Her Orta'nın bir çorbacısı ve birkaç subayı bulunsa da bunlar aslında subay değil Ortaların birer müdürü olup, bu Ortalar erlerinin birer öğretmeni olarak bulunurlardı (Şevket, 1983).

Resim 4. Cebeciler, TSMK. H. 1339 v.40b.

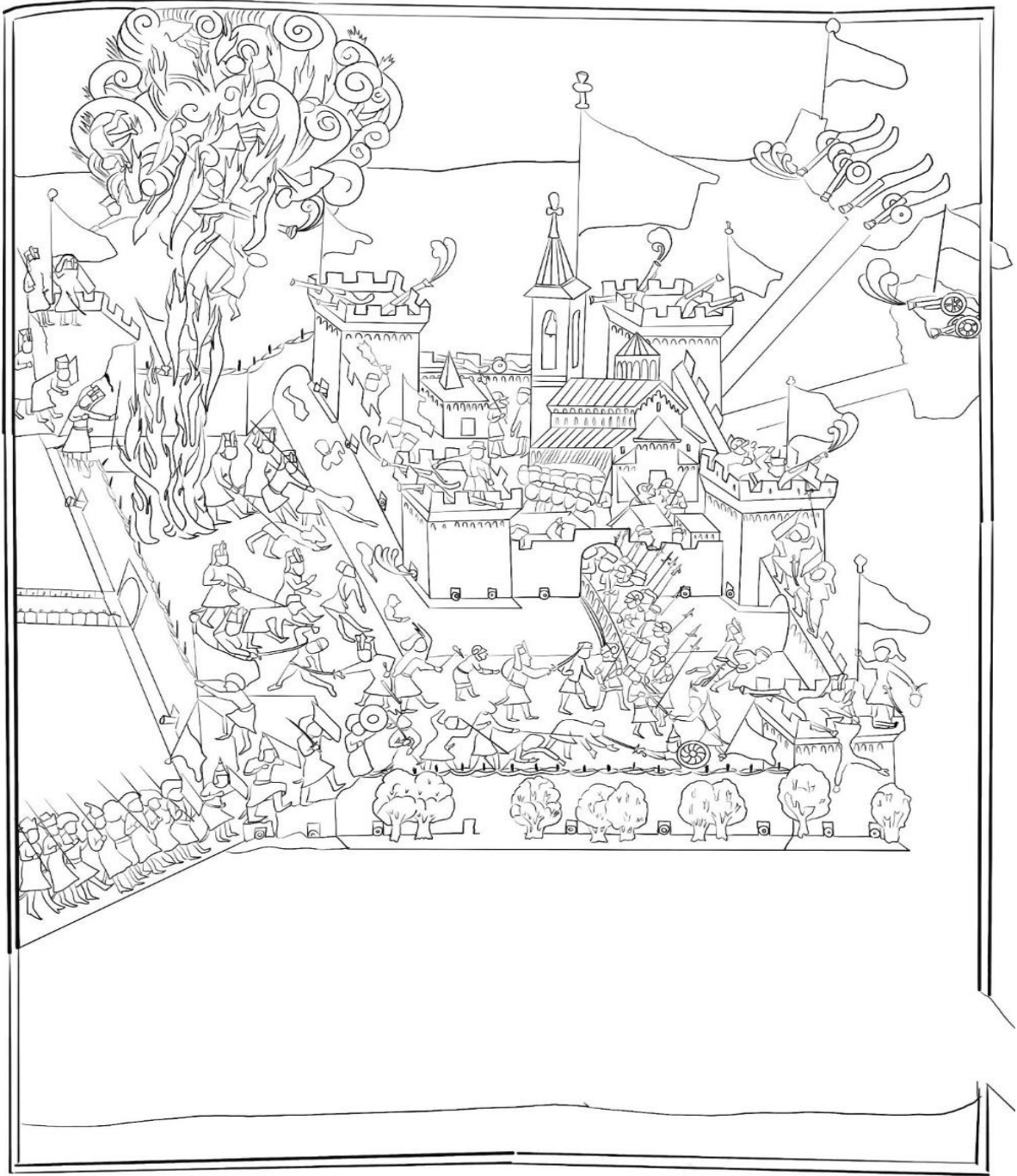
3.4. Zırhlı Nefer (Er)

Aslında savunma silahlarından olan "zırh" denilen madeni elbise, önceleri Osmanlı Ordusunda çoğunlukla sipahiler tarafından kullanılmış olsa da piyade erleri arasında zırhlı erlere de rastlanırdı.

Zırhlı er, başına miğfer giymek suretiyle başını örtmüş ve korunmuştur. Alnını, boynunu ve yüzünün bir kısmını da miğfere bağlı olan ve aşağıya doğru sarkan küçük demir halkalardan oluşan zırh parçalarıyla korunmuştur. Sirtına zırh gömlek giyerek kollarını demirden yapılmış bir kolçak ile örtmüş, dizlerini de bir zırh parçası ile koruyarak ayağına çizme giymiştir. Sol elindeki kalkan ile kendini savunarak, boynuna ve sol tarafında çapraz astığı kılıcı ile de düşmanlarına saldırırdı (Şevket, 1983).

Resim 5. Zırhlı Nefer, TSMK. H. 1339 v.40b.

Resim 6. İç Kalenin Zaptı TSMK. H. 1339 va.40b TMSK. H.1339 va.40b Minyatür Çözümlemesi

Üçüncü kale Safer ayının yirminci günü olan perşembe gününde 6 Eylül'de fethedilmiştir. O gün yine yürüyüş yapılmış ve Macar askerleri Yeniçeri Ağası kolu tarafında, hisarın iç yüzünde bir lağım kazdırıp içini siyah barutla doldurmuştur. Amaçları Osmanlı ordusunun yürüyüş sırasında bu savaş tuzağı lağımına ateş etmeleriyle oluşacak bir patlama sayesinde yanıp helak olmalarını sağlamaktır. Yeniçeri Ağası kolu tarafından yapılan bu yürüyüş sonrasında başlayan çarpışma esnasında, yeniçeri askerlerinden biri kaleden içeriye

ateşten bir kumbara savurmuş ve bu kumbara barut dolu lağıma doğru düşerek burayı tutuşturmuştur. Ardından ateş kıvılcımları lağıma yakın bir yerde bulunan barut mahzenine sıçramış ve burayı da tutuşturmuş, böylece o yerde toplanmış olan sayısı Macar askeri yanarak helak olmuştur. Macarlar bu durumu gördüklerinde artık karşılık verecek güçleri kalmadığı için Osmanlı askerleri ve unvan sahibi yiğitler kaleye dört taraftan hücum edip içeriye girmişlerdir. Bir yandan parlak kılıçlarının darbeleriyle, bir yandan ateşli barutların yakıcılığıyla öyle bir savaşmışlardır ki anlatmak mümkün değildir. Bunun üzerine Macar askerleri can havliyle iç kaleye yani dördüncü hisara sığınmışlardır (Tamcam, 2005).

Sahne, kalabalık bir figür grubunun yer aldığı ve Osmanlı askerlerinin kılıç ve kalkanlarıyla kıyasıya savaştığı görülmektedir. Özellikle üçüncü kalede yoğunlaşan bu çarpışmalar, savaşın en kritik anlarını gözler önüne sermektedir. İki tarafın askerleri, kılıç, balta ve teber gibi savaş aletleriyle karşılıklı mücadele ederken, kale burçlarına doğru hücum eden Osmanlı askerlerinin hareketliliği dikkat çekmektedir. Yeniçeriler, başlarındaki börtüklerden kolaylıkla tanınmakta ve kırmızı, mavi, yeşil ve gri tonlardaki giysileriyle betimlenmektedir.

Savaşın en çarpıcı anlarından biri, üçüncü kalede yaşanan yoğun mücadelelerdir. Kalabalık figür grupları arasında, kılıç ve kalkanlarıyla çarpışan askerler öne çıkmaktadır. Kalenin bir ucunda büyük bir alev topu içinde havaya uçan düşman askerleri ve yeniçerilerle çarpışmaları esnasında denize atılan düşman askerleri, kompozisyonda hareketlilik yaratan unsurlar olarak dikkat çekmektedir. Osmanlı askerlerinin kale burçlarına bayrak dikmeye çalışmaları, sahnedeki hareketliliği ve zaferin yakın olduğunu simgelemektedir.

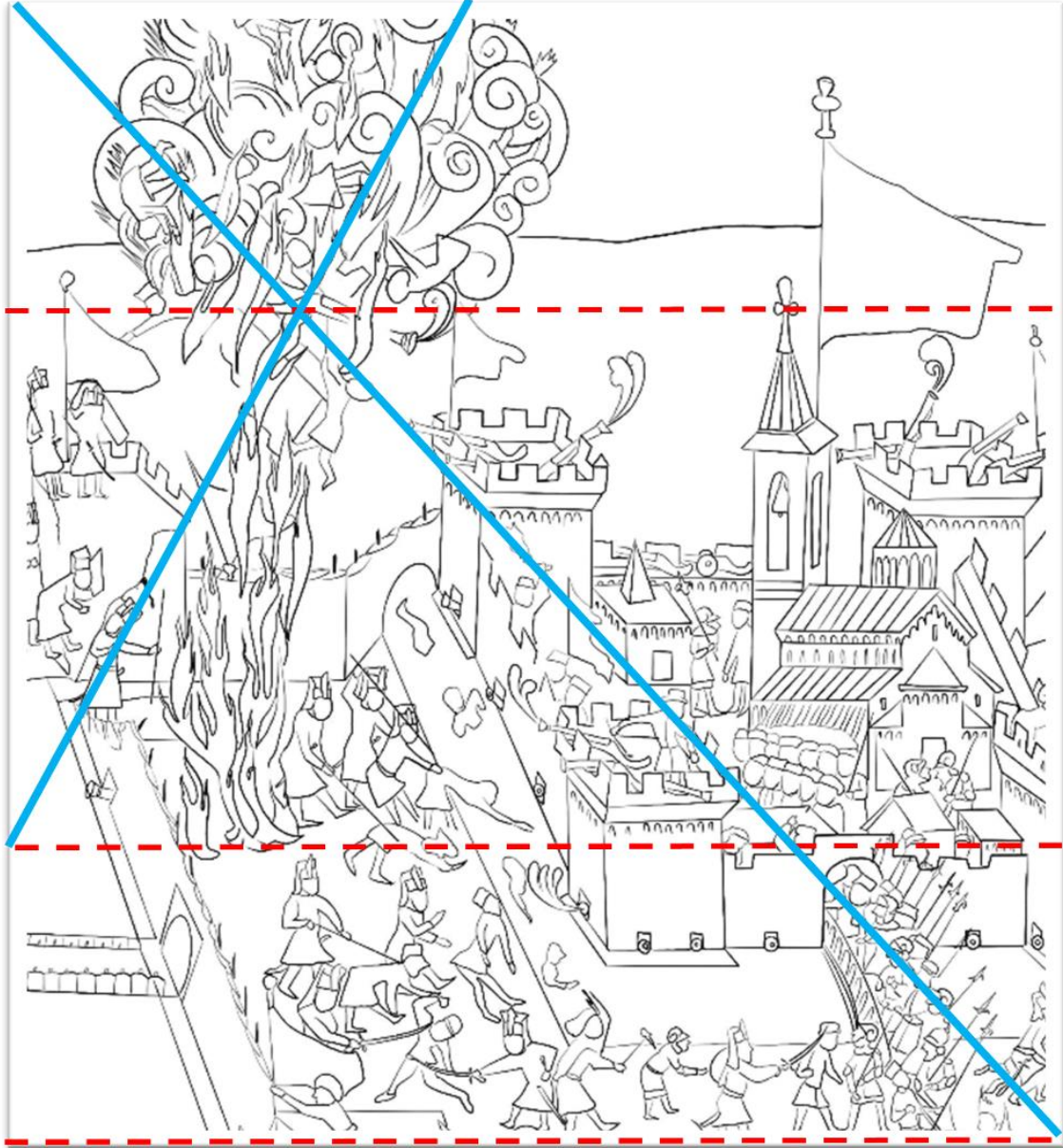
"Zigetvar seferi üçüncü iç kalenin zaptı" adlı minyatür kompozisyonunda Osmanlı minyatür tekniği ile görsel sanatlar açısından incelenen eserde, müsavvir Ahmet Feridun Bey'in kaleme aldığı üçüncü kaleye karşı başlatılan çarpışma esnasında gerçekleşen olayları betimleyen nakkaş Osman'ın minyatür tekniği açısından çözümlemesinin unsurları sırası ile şöyledir;

3.5. Obje Tekniği; Kale Surlarında Açılan Gedik

Obje tekniği betimlenmek istenilen olayın odak noktasıdır. Kompozisyonun önde orta bölümde olacağı gibi, sayfanın sol veya sağ ortaya yakın yerlerinde dikkati çekecek şekilde yerleştirilmiştir (Ersoy, 2006).

7. Resim 'de va.40b Minyatürlü kompozisyondan görüleceği üzere, sol orta kısmında "Humbaracılar" tarafından kale surlarının altına yerleştirilmiş olan, kaynaklarda "Fitilli Kumbara" diye adlandırılan toprak küp içerisinde muhafaza edilmiş siyah barutlu patlayıcının fitilinin uzaktan ateşlenmesi ile başlayan yangın sebebiyle birlikte kale dış surlarındaki Macar ordusuna ait barut cephaneliğin patlaması ve surlarda yüksek bir tahribatın sonucunda kale surlarının yıkılması betimlenmiştir.

Yanı sıra bu durumu nakkaş surların üzerindeki Macar askeri birliklerin de bulunmasını ve bu yoğun tahribatın şiddetini betimlerken askeri birliklerin havaya savrulmasını da tasvir etmiştir. Bu durum karşısında Macar askeri birliklerinin psikolojik olarak da yıkıcı etkisini ve diğer askerlerin bu durumdan etkilenerek geriye iç kaleye doğru çekilmesini konu aldığı, nakkaş'ın kompozisyonun orta kısmında yer verdiği iç kaleye geçişi sağlayan köprü de ki askeri birliklerin sıkışıklığını betimleyerek mussavvir'in dördüncü kaleye doğru olan hareketlerin, nakkaş tarafından görsel olarak ifade edildiğini görmekteyiz.

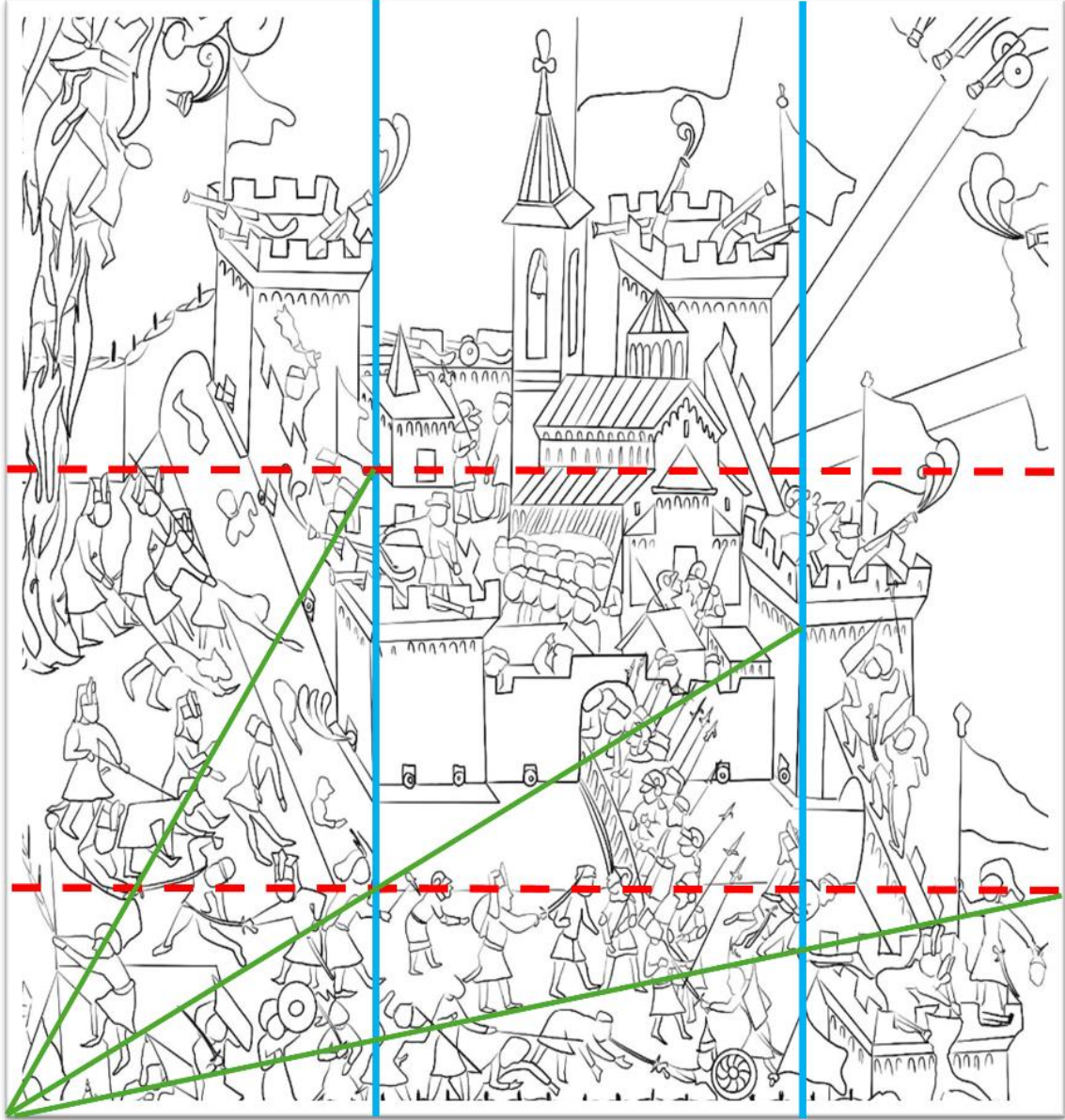
Resim 7. Obje Tekniği Kale Surlarında Açılan Gedik

3.6. Yığma tekniğinde; Kale İç Kısım Hücum

Resim 8. Yığma tekniği adı verilen minyatür kompozisyonlarındaki betimlemelerde yer alan figürler arkada, önde, sağda, solda kütleler oluşturur. Dikine perspektif veya yığma uygulaması ile adlandırılan bu minyatür tekniğinde figürler tamamen birbirini örtmeyecek şekilde hizalanır ve böylece tüm figürlerin görünmesi amaçlanmaktadır (Ersoy, 2006).

Üçüncü Kale'nin iç surlarının patlama sonrası yıkılmasının ardından, Osmanlı askeri birliklerinden yeniçeriler, Macar askeri birliklerine karşı olan mücadelesini betimleyen nakkaş, Osmanlı askerlerin bu patlama sonucunda mağlubiyet hissine kapılan Macarlara karşı hücum ve saldırı sahnelerinde minyatür tasvirinden görülmektedir ki. Macar kara askeri birlikleri savunmanın yanı sıra geriye doğru çekilme hareketi gerçekleştirmiştir. Nakkaş mücadelenin önemini vurgulamak amacıyla savaş teçhizatlarının neredeyse birçoğunun kullanıldığını ve Osmanlı askeri unsurların hiyerarşiye uygun taktiksel bir bütünlük içerisinde ilerleyişinin tasvirini betimlemek amacıyla kompozisyonun sol alt, orta üst ve sağ ön kısmına bu olay örgüsüne önem göstererek aktarmıştır.

Kale surlarının aşılmasının ardından Yeniçeriler kompozisyonun orta üst kısmında yer alırken bu birlikler ile mücadele içerisinde olan diğer Osmanlı askeri birliklerinden bahsedecek olursak; "Zırhlı Er, Cebeciler" diye adlandırılan birliklerle, minyatür 'de yığma kompozisyon tekniği içerisinde yer verilerek rastlamaktayız. Zırhlı Er birlikleri savunma teçhizatlarından biri olan yuvarlak bulut motifli kalkanları ve ağır örme zırhlarının yanı sıra kara bela veya yatağan adı verilen saldırı teçhizatlarından olan kılıçları ile Macar kara birliklerine karşı verdiği mücadele kompozisyonun sol alt kısmında betimlenmektedir. "Cebeci" diye adlandırılan Osmanlı askeri birlikleri içerisinde, Simit şeklinde sarıklı başlıkları olan ve savunmak için kullandıkları tekne kalkanları ile birlikte saldırı için kara bela kılıçlarını kullanmaktaydı, kırmızı ceketli tasvir edilmiş birlik, kompozisyonun sağ ön kısmında kalenin burçlarından Osmanlı Sancağını dalgalandırmak sureti ile Üçüncü kalenin surlarının zaptının gerçekleştirildiğinin haberini vermektedir.

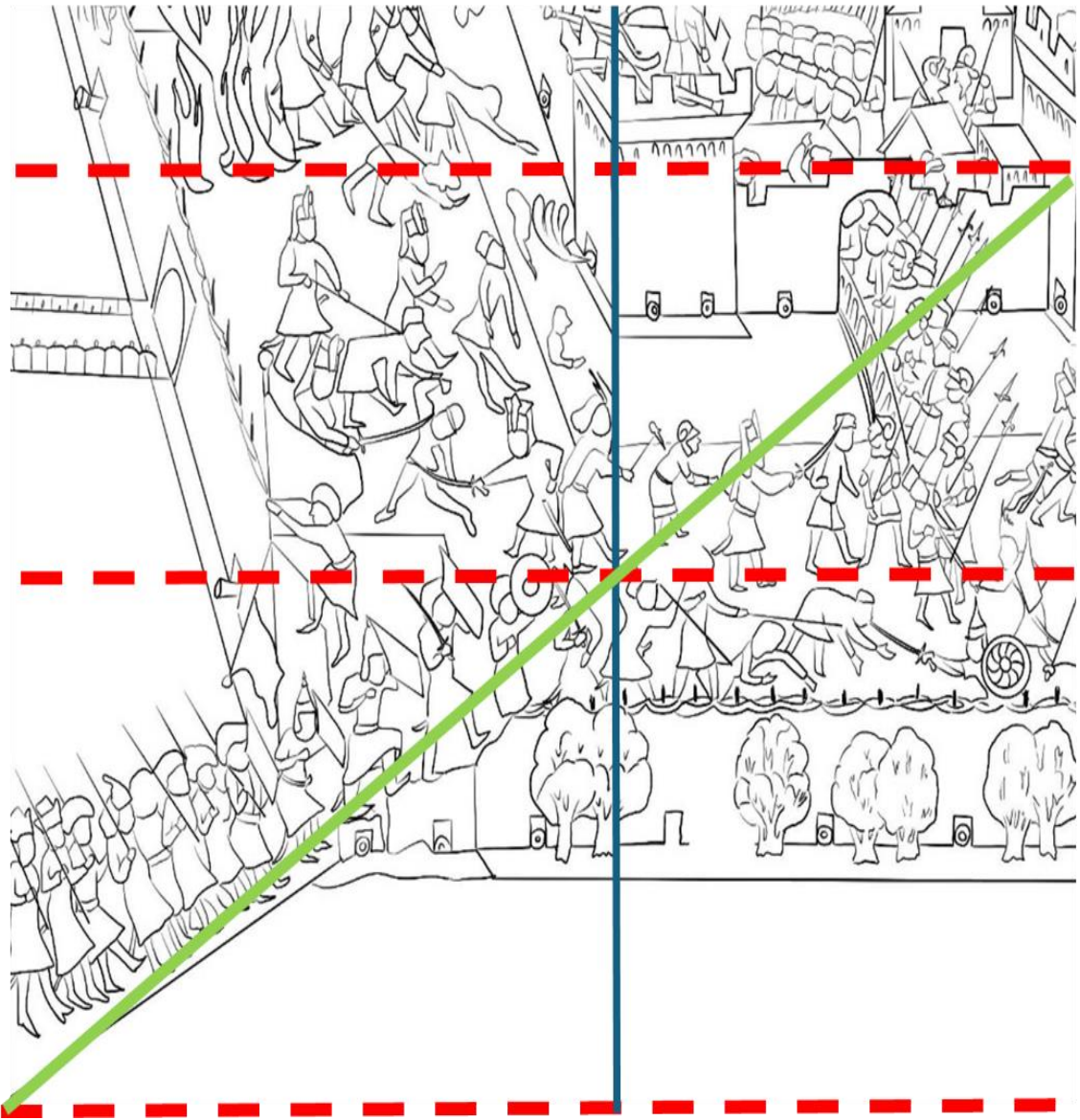
Resim 8. Yığma tekniğinde; Kale İç Kısım Hücum

3.7 Sıralama Tekniğinde; Hücum ve Savunma

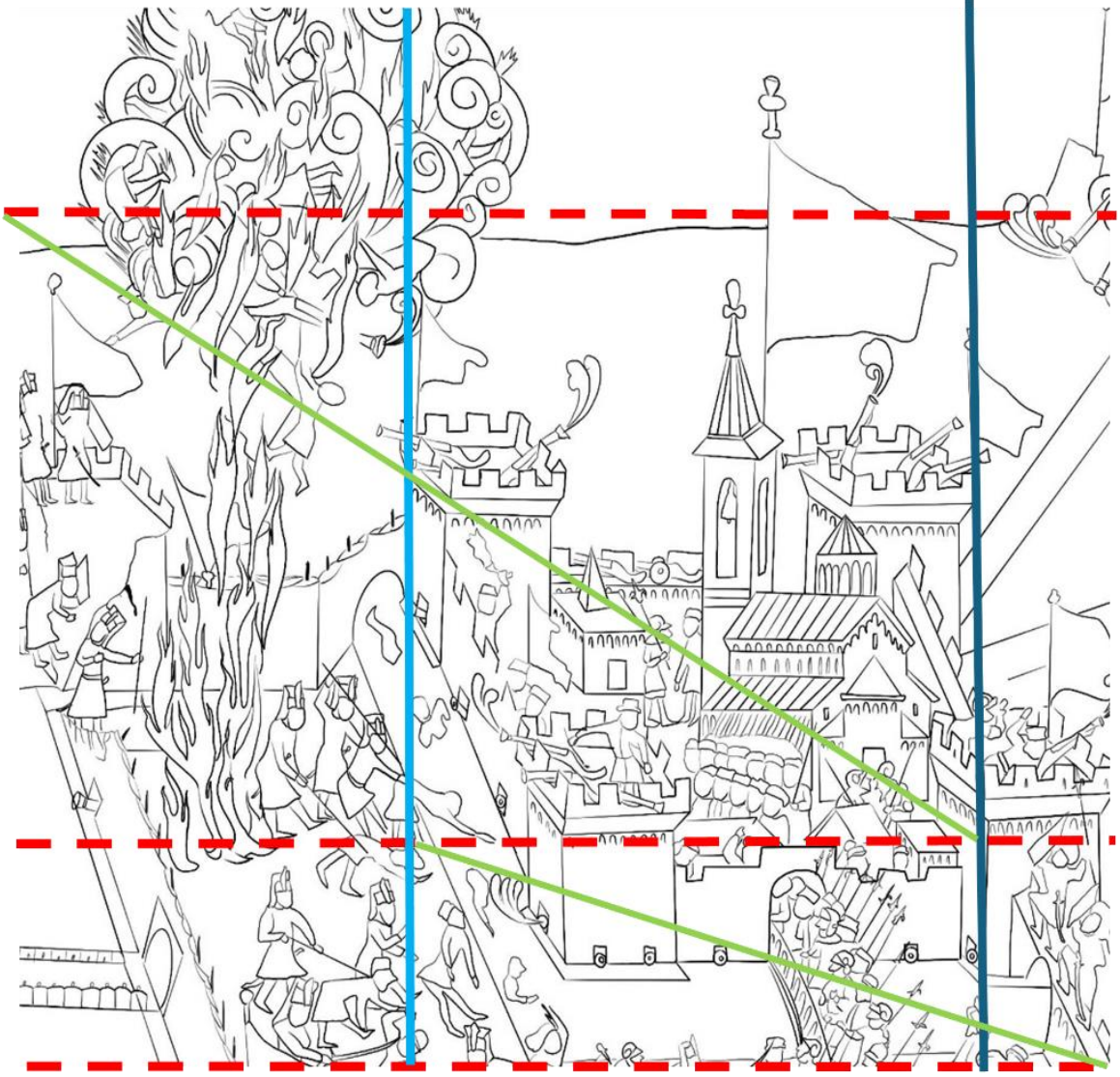
Sıralama tekniğinde yığma tekniğindeki mantıkla hareket edilir. Tek farklılığı dar mekânda figürlerin sağdan sola, soldan sağa yan yana enine hafif diyagonal (verev) olarak sıralanmasıdır (Ersoy, 2006).

9. Resim’ de görmekteyiz ki nakkaş kompozisyon oluşumunda sıralama tekniği kullanarak Osmanlı askeri birliklerinin kurduğu tahta köprü vasıtasıyla hücum ilerleyişinde olan ve surları aşmak maksadıyla yürüyüş gerçekleştiren askeri figürlerin dâhil olduğu ordu hareket sistematığının nizamını betimlemiştir. Kompozisyonun sol alt köşesi incelendiğinde üçüncü kale surlarının su hendekleri ile kale geçidine engel olması maksadıyla çevrelendiğini görmekteyiz.

Nakkaş minyatür 'de sıralama tekniğini kompozisyonun içerisinde her iki tarafta karşılıklı diyagonaller ile bölerek bir dar alan çerçevesi oluşturmuş ve kompozisyonun saldırı savunma şeklinde betimlemek maksadıyla farklı ifadelerin karşıtlığını tasvir etmiştir. Bu karşıtlığı nakkaş tasarımında şöyle ifade etmiştir. Osmanlı askeri birliklerinin sırasıyla tahta köprü üzerinden saldırı ilerleyişine karşın, Macar askeri birliklerinin dördüncü iç kale surlarına doğru uzanan taş köprüyle savunma maksadıyla geri çekilişi ile betimlenmektedir. Yanı sıra dördüncü iç kale surlarının ardındaki bir bölük Macar askerin yaşadığı sıkışıklığı ve endişeyi nitelemesi maksadıyla sıralama tekniği ile diyagonal bir biçimde figürleri kompozisyonun orta kısmına yerleşimini sağlayan nakkaş, üçüncü kale surlarında gerçekleşen patlamadan kaynaklandığının hissiyatını tasvir etmiştir.

Resim 9. Sıralama Tekniğinde; Hücüm ve Savunma

Resim 10. Sıralama Tekniğinde; Hücüm ve Savunma

Nakkaş, savaşın dramatik bir anını belgelemek amacıyla Sigetvar Kalesi'ni çevreleyen gölü açık mavi yerine kurşuni bir renkle tasvir etmeyi tercih etmiştir. Kaleyi çevreleyen açık yeşil zemin üzerinde serpiştirilen küçük bitki motifleri ve kalenin bir kenarına yerleştirilen ağaçlar, kompozisyonda sade ve ayrıntısız bir doğa tasviri yaratılmasına yardımcı olmaktadır. Bu görsel unsurlar, sahnenin estetik bütünlüğünü korurken, savaşın şiddetini ve dramatikliğini de vurgulamaktadır. Sigetvar Kalesi Savaşı'nın betimlendiği sahne, Osmanlı ve Macar askerleri arasındaki çarpışmaların yoğunluğunu ve dramatik anlarını yansıtan önemli bir görsel belgedir. Nakkaşın ustalıkla işlediği bu sahne, savaşın dinamiklerini, askerlerin mücadelesini ve kompozisyonun estetik unsurlarını başarılı bir şekilde bir araya getirmektedir. Bu betimleme, tarihsel ve sanatsal açıdan değerli bir inceleme konusudur (Tamcam, 2005).

Minyatürde iç kalenin mimari unsurları büyük bir ustalık ve incelikle işlenmiştir. Nakkaş minyatürde perspektif kullanılmıştır. İç kaledeki burçlar üç boyutlu kale görünümünü yansıtmaktadır. Figürlerin yerleşimi de bir derinlik hissi vermektedir, bu da bize kompozisyon genelinde perspektif kullanıldığı göstermektedir.

Sonuç

"Nüzhetü'l-esrar" eseri, Sokullu Mehmed Paşa'nın görevlendirmesiyle Zigetvar seferine katılan Feridun Ahmed Bey'in gözlemlerini ve şahit olduğu olayları ayrıntılı bir şekilde belgeleyen önemli bir tarihi kaynak niteliğindedir. Feridun Ahmed Bey'in seferin her türlü gelişmesinden ilk elden haberdar olması ve olayları ayrıntılı bir şekilde kayıt altına alması, eserin tarihsel değerini artırmaktadır.

Eserin metinle uyumlu ve metni resimsel bir öyküye dönüştüren minyatürleri, izleyiciye belgeleyici bir üslupla sunulmuştur. Nakkaş Osman'ın Türk minyatür sanatına kazandırdığı gerçekçilik anlayışının önemli örneklerini barındıran bu betimlemeler, ancak olaylara bizzat tanık olan birinin derin gözlem gücü ile ortaya konulabilecek niteliktedir. Hem tarihi olayları detaylı bir şekilde anlatan metni hem de bu olayları görsel olarak destekleyen minyatürleriyle eser, dönemin sosyal, politik ve askeri yaşamına dair önemli bilgiler sunmaktadır.

"Nüzhetü'l-esrar," yalnızca bir tarihi belge olmanın ötesinde, Türk minyatür sanatının inceliklerini ve gerçekçilik anlayışını gözler önüne sermektedir. Günümüzde minyatürlerin çözümlenmesi bağlamında daha fazla bilimsel yayının bulunması, geçmiş tarihimizi anlamamıza ve görsel olarak olayları kavramamıza büyük katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, söz konusu eserin derinlemesine incelenmesi ve bilimsel çalışmalara konu edilmesi, tarihimizin ve sanatımızın anlaşılmasına yönelik önemli adımlardan biri olacaktır.

Eserin minyatürleri, dönemin toplumsal, politik ve askeri yaşamına dair ayrıntılı bilgiler sunarken, aynı zamanda minyatür sanatının teknik ve estetik özelliklerini de gözler önüne sermektedir. Minyatürlerin kompozisyonu, figürlerin yerleşimi, renk kullanımı ve detaylara verilen önem, eserin sanatsal derinliğini artırmaktadır. Bu bağlamda, minyatürlerin, olayları anlatım gücü yüksek, estetik açıdan tatmin edici ve sanatsal bir bütünlük içerisinde sunması, Nakkaş Osman'ın ustalığını ve minyatür sanatındaki yenilikçi yaklaşımını yansıtmaktadır.

Minyatürlerin gerçekçiliği, dönemin yaşamını, kıyafetlerini, silahlarını ve mimari yapıları ayrıntılı bir şekilde resmetmesi, tarihî ve kültürel bağlamın anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Bu minyatürler, sadece estetik bir değer taşımamakta, aynı zamanda belgeleyici özellikleriyle tarihî olayların görsel bir kaydı niteliğini de taşımaktadır. Feridun Ahmed Bey'in gözlemleri ve olaylara tanıklığı, minyatürlerdeki detayların doğruluğunu ve güvenilirliğini artırmaktadır.

"Nüzhetü'l-esrar" minyatürlerinin sanatsal açıdan çözümlenmesi, Türk minyatür sanatının teknik ve estetik gelişimini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Minyatürlerin incelenmesi, dönemin sanatsal eğilimleri, kullanılan teknikler ve sanatçının bireysel tarzı hakkında bilgi sağlamaktadır. Bu bağlamda, eser, Türk minyatür sanatının tarihî gelişimi içerisinde önemli bir yer tutmakta ve sanatsal bir dönüm noktasını temsil etmektedir.

"Nüzhetü'l-esrar" minyatürlerinin sanatsal açıdan detaylı bir şekilde çözümlenmesi hem Osmanlı dönemi sanatının anlaşılmasına hem de minyatür sanatının evrimine dair önemli bilgiler sunmaktadır. Eserin bilimsel çalışmalara konu edilmesi ve detaylı analizlerle incelenmesi, tarih ve sanat tarihimiz açısından büyük bir kazanç olacaktır. Bu tür incelemeler, minyatür sanatının estetik ve teknik boyutlarını daha iyi kavramamıza olanak tanıyacak ve bu alandaki bilgi birikimimizi derinleştirecektir. Bu nedenle, "Nüzhetü'l-esrar" gibi eserlerin sanatsal açıdan çözümlenmesi, minyatür sanatının anlaşılmasına yönelik önemli adımlardan biri olarak değerlendirilmelidir.

Kaynakça

- Bey, F. A. (2012). Nüzhet-i Esrârü'l Ahyâr Der-Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar: Sultan Süleyman'ın Son Seferi (Transkripsiyonlu metin ve tıpkıbasım), haz. H. Ahmet Arslantürk, Günhan Börekçi, red. Abdülkadir Özcan, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul
- Çoruhlu, T. (1993). Osmanlı Tüfek, Tabanca ve Techizatları: Askerî Müzedden Örneklerle. Genelkurmay Basımevi, Ankara
- Erkmen, S. E. (2019). Klasik Dönem Osmanlı Kara Kuvvetleri (Silahları ve Teçizatları). (Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Ankara
- Ersoy, S. A. (2006). Osmanlı minyatür tekniği, Ankara
- Gézadâvid. (2009). "Sigetvar", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/sigetvar> (28.05.2024).
- Halaçoğlu A. (1998). "HUMBARACI", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/humbaraci#1> (29.05.2024).
- Özcan, A. (1994). Eyyubî Efendi Kânûnnâmesi: Tahlil ve Metin. Eren Yayıncılık, İstanbul
- Parladır, Ş. (2007). Sigetvar Seferi Tarihi ve Nakkaş Osman. *Sanat Tarihi Dergisi*, 16(1), 67-108.
- Şevket, M. (1983). Osmanlı Askeri Teşkilatı ve Kıyafeti: Osmanlı Ordusunun Kuruluşundan 1908 Yılına Kadar, ed. N. Türsan and S. Türsan (Ankara: Kara Kuvvetleri Komutanlığı, 1983), 88.
- Tamcam, Ş. (2005). Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde Bulunan H. 1339 No. lu Siget var Seferi Tarihi'nin Tasvirleri. (Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Toraman, B. (2018). Kanûnî'nin Son Seferini Konu Alan Bazı Tasvirlerdeki Sembolik Dil Üzerine/A Study on the Symb. *Osmanlı Araştırmaları*, 52(52), 1-40.